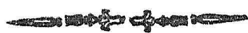
గురుగోవింద చరిత్రము.

సీకు మతమునకు స్థాపకుఁడైన నానకు తన్మతమునకు ప్రథమ గురువు. ఈమతమునకు గురువులు పదిమందిఁగలరు. వారిలో గురుగోవిందుఁడు కడపటి గురువు. మొదటిగురువునకుఁ బదియవగురువునకు నడుమనుండిన గురువుల చరిత్రములఁ దెలియకపోయినచో గురుగోవిందుని చరిత్రము సమగ్రముగాఁ దెలియుటకు వీలులేదు. కావున వారి చరిత్రములను గూడ సంగ్రహముగా నిందుఁ బొందు పరచెదము.

రెండవగురువు—అంగదుఁడు.

ఈయంగదుని పూర్వవృత్తాంతము చిత్రమైనది. ఈతఁడు క్షత్రియుఁడు. పూర్వాశ్రమమం దితనిపేరు లెహానా: అతఁ డొకనాఁడు తీర్థయాత్రాపరుడై పోవుచుండ నప్పుడు కర్తరపురమందు గురునానకు వసియించుచున్న వాఁడనియు నతఁడు మహాత్ముఁడనియు వానికిఁ దెలిసెను. తెలియుటయు నతఁడు ముందుగఁ నానకు దర్శనము చేయఁదలఁచి కర్తరపురమునకుఁ బోయెను. పోయి యమ్మహాగురుని మతవిషయకోపన్యాసములు విని లెహానా పరవశుఁడై నానకునకుఁ బరమభక్తుఁడై తాను పోవఁదలఁచిన స్థానము స్వస్థానము, స్వగృహము మఱచి వాని పాదసేవ జేయుచు నచ్చటనే యుండెను. గురునానకు శిష్యుని చిత్తనైర్మల్యము, భక్తి, విశ్వాసము, వినయము, యోగ్యతమొదలగు సద్గుణములకుం గడుం బ్రియుఁడై తన కుమారుల యందలి పక్షపాతము విడిచి తనయనంతరము లెహానా సీకు మతాచార్యుఁడై పీఠ మధిష్ఠింప వలయునని యాజ్ఞాపించెను. నానకు భార్యయగు చూనీదేవియు గుమారు

లు దాని కొడంబడరైరి. చూనీదేవి పుత్త్రిలలో నొకనికా పీఠాధిపత్య ము నీయవలయునని పలుమారులు భర్తను బ్రార్థించెను. లెహానా యొక్క సుగుణ సంపద తనయిల్లాలికిఁ జూపి తనయేర్పాటు నామెచేత గూడ నొప్పింపవలయునని నానకు తనకుమారులను లెహానాను భార్య యెదుట బరీక్షించుచు లెహానాయొక్క బుద్ధికుశలతను జూపుచు వచ్చెను. చూనీదేవియు లెహానా మిక్కిలి బుద్ధికుశలుఁడని యొప్పుకొని యెను; కాని తనకొడుకులకావదవి రాలేదని మనసులో విచారించుచు వచ్చెను. నానకు పరమ పదమునొందెడు దినమునఁ గూడ దారపుత్రులు తమ వంశమునందె పీఠాధిపత్యము నిలుపుమని బహువిధములఁ బ్రార్థించిరి. కాని గురువు వారి ప్రార్థనలను బెడ చెవినిఁ బెట్టెను. క్రొత్తవానికిఁ బీఠాధిపత్య మర్పించినందుకు తన యాలు బిడ్డల పోరధిక మగుటఁ జేసి యతఁడు లెహానాకుఁ గొన్ని బాధలు కలుగునని తలంచి తన కతఁడు దూరముగా నుండుట మంచిదని భావించి లెహానాను వాని స్వగ్రామమునకే బంపెను. లెహానా యచ్చటనేయుండి గురు మరణానంతరమున సంగదుఁడను బిరుదు వహించి సీకుల రెండవ గురువయ్యెను. అంగదుఁడు తనగురువు చెప్పినమార్గమునే యనుసరించెను. సీక్కుల వేదమగు నాదిగ్రంథమున సంగదుఁడు రచించిన భాగములు స్వల్పముగ గలవు. అవి యేకేశ్వరారాధనముం దెలుపుచు మనోహరములుగా నుండును. అమృతసరము మండలములోనున్న ఖాదూరు గ్రామ మతఁడు నివాసముగ నేర్పరచుకొని రేయుంబవళ్ళు భగవత్ప్రార్థనము ధ్యానముఁ జేయుటలోనే కాలము బుచ్చుచుఁ దన్ను సేవింపవచ్చిన వారికి పరిశుద్ధమైన యాస్తిక మతముం దెలుపుచు యెల్లర గౌరవమునకు బాత్రుఁడయ్యెను. అతఁడు గొప్పదాత. వానిగృహ మన్నాతురులకు సత్రమై యుండెను. ఆతని మృదుభాషలను కఠిన నీమములను దానశీలమును లోకులందఱు వేనోళ్ళఁ బొగడుచు వచ్చిరి. అతఁడు మన గురుస్వాముల

వలె నేతి పిండివంటలు మొదలగునవి భక్షింపక కొయ్యరొట్టెమాత్ర మే తిని దేహపోషణముఁ జేసికొనుచువచ్చెను. గురునానకు విధమున నే యంగద గురువుఁ గూడ తనశిష్యులలో నొకని నే యనంతరగురువుగాఁ జేసెను. ఆయన కొడుకులగు వాసుఁడు, దత్తుఁడు మహాచార్య పదము నకుఁ దగిన యోగ్యతలు లేనివా రైనందున యతఁడు శిష్యునే యేర్ప రచవలసివచ్చెను. కుమారులుండి గురుమహాపదము కాంక్షించుచున్న పుడు వారి కాపదవి నొసగక యర్హుఁడైన వాని నే తత్పదవి నుంచిన నానకుయొక్కయు నంగదునియొక్కయు మనోధైర్యము నిష్పక్షపాత బుద్ధి మిక్కిలి శ్లాఘనీయములుగదా ! సీకుల మతగ్రంథములు వ్రాయఁ బడిన గురుముఖి లిపి నీయంగదుఁడే కనిపెట్టెనఁట. ఈలిపి ప్రస్తుతము సంస్కృతభాష వ్రాయఁబడుచున్న నాగర లిపినిఁ బోలియుండును. గురు వు జీవించియుండగనే యంగదుఁడు దానిని నిర్మించెనని కొందఱును వాని పరోక్షమున నిర్మించెనని కొందఱును జెప్పుదురు. ఈయంగదుఁడు 2 సం వత్సరముల కొన్నిమాసములు మతగురువై క్రీ॥ శ॥ 1552 సంవత్సర మున గాలధర్మ మొందెను. అతడు మరణపూర్వ మనేక సంవత్సరముల నుండి కాళ్ళమంటల బాధపడుచు తుద కారోగము బాఁరింబడియె.

మూఁడవగురువు—అమరదాసు.

అంగదగురుని యనంతరమున బీఠాధిపత్యమునువహించిన యమ రదాసు క్షత్రియుఁడు. నానకుయొక్క మతబోధలు చెవినిఁ బడునప్పటికి వాని కఱువదియేండ్లు నిండెను. అతఁడు గురుపీఠము నధిష్ఠించు టీక్రింది విధముగా సంభవించెను. సీకుగురువులందఱు సన్యాసులుగాక గృహస్థు లయినందున నంగదుని యింటి యొఁడుపడుచొక్కతె యమరదాసు కుటుంబములోని బాలకునకుఁ బాణిగ్రహణము చేయఁబడెను. అమర

దాసు క్రొత్తచట్టమగు నంగదుఁడు పరిశుద్ధ జీవనముఁ గలవాఁడనియు మహాభక్తుఁడనియు విని వానిదర్శనము చేయఁబోయెను. అంగదుఁడు చుట్టమును గౌరవించి వానికిం గొన్నికానుకలిచ్చెను. అమరదాసు తాను బాంధవ్యభావమున రాలేదనియు శిష్యభావమున వచ్చెననియుఁ జెప్పి కానుకల గ్రహింపఁడయ్యె. అదివిని యంగదుఁడు శిష్యభావమున వచ్చిన పక్షమున బాంధవ్యముమాట తలపెట్టక వెంటనే శుశ్రూష జేయనారంభించు టుచితమని పల్కెను. అమరదాసు సంతసించి తత్క్షణమే వానిశిష్యుఁడై నాడు మొదలు పరమభక్తుఁడై యుండెను. ముసలివాఁడయ్యు నతఁడు మిక్కిలి విధేయుఁగురువుం గొల్చెను అతనిభక్తి యింతింతని వర్ణింప నలవికానిది. ఎంతనీచసేవనైన నతఁడు మనసున లేశమైన సందేహమందక గురునకుం జేయుచుండును. గురువునకుఁ బాదములలో మంటరోగముగలదని యీవఱకే చెప్పియుంటిమి. అతని పాదములపై చల్లనినీరుపోసి కడిగి వానిప్రాణము సుఖపెట్టుటకై యమరదాసు తామువసియించు ఖాదూరునకు మూఁడు క్రోసులదూరమునయున్న బియాసునదికి బోయి కుండెడునీరు మూపునబెట్టి మోసికొని ప్రతిదినము నడచివచ్చుచుండును ఈపని నతఁడు స్వయముగాఁ జేయ నిచ్చగించెనేకాని గురువాతనియందు నియోగింపలేదు. ఒకనాఁడురాత్రిచీకటిలో నదినుండి వచ్చుచుండ గురుని బసపొరుగుననున్న సాలెవాని యింటియెదుట నమరదాసు కాలుజారి గుభాలున బడియెను. కుండపగిలెను. వానికి దెబ్బతగిలెను. సాలెవాఁడు చప్పుడువిని యదరిపడి యది యేమో కనుగొని రమ్మని భార్యతోఁ జెప్పెను. అమరదాసు ప్రత్యహముఁబడు శ్రమ యెఱిఁగినదే కావున వాని యిల్లాలు జరిగిన వృత్తాంతముఁజూచి భర్తకిట్లనియె. "ఈపని యిల్లువాకిలి లేని నిర్భాగ్యుఁ డమరదాసు చేసినది." ఈమాటలు ప్రక్కయింటనున్న యంగదుని చెవులం బడుటయు నతఁడు సత్వరమ శిష్యునికడకుం బోయి ప్రేమాతిశయమున వానిం

గాంగలించి లోకుల యుల్లసోక్తులకు మనోవేదనమందకుము నేను నీపో షకుఁడను. నాకుఁగల భాగ్యమంతయునీదే యని పలికి యోదార్చెను. ఈపలుకులంబట్టి గురువునకు వృద్ధశిష్యునిమీఁద నెంత వాత్సల్యముఁగ లదో తేటపడును. ఇదిజరిగిన కొన్నినాళ్ళకే యమరదాసు భవిష్యద్గు రువుగా నంగదునిచే నియుక్తుఁడయ్యెను.

అంగదుని మరణానంతర మమరదాసు గురువై యాపదవి కతఁ డర్హుఁడేయని యెల్లరచే బొగడఁబడియె. అతఁడుసీకుమతసిద్ధాంతములను జనుల మనసున కెక్కునట్లు బోధించి చాలమందిని తనమతమునం గలు పుకొనెను. అనేక మహారాజులు, జమీందారులు, భక్తితత్పరులై వాని బోధనల విని పూర్వమాధ్యమును విడిచి వాని శిష్యులై బాగుపడిరి. నానకు కుమారులలో నొకఁడగు శ్రీచంద్రుఁడు క్రొత్తగా దాసులపేర గొందఱశిష్యులం జేరఁదీసి వారినొక తెగఁగాఁ నేర్పరచెను. స్థాపకుఁడు గురునానకు పుత్త్రుఁడగుటచే లోకులామతముఁగూడ నానకు కల్పించి నదేయని భ్రమించుచు వచ్చిరి. ఆభ్రమ నివారింపఁదలఁచి యమరదాసు నానకుయొక్క సీకుమతస్థులను వానిపుత్త్రునియు దాసులనుండి వేరుప ఱచెను. ఈపని యంగదగురువే చేయవలసినది. కాని యతఁడు నాన కుమీఁదంగల గౌరవాతిశయమున వాని పుత్త్రుని మనసు నొప్పించుట కిష్టములేక యూరకుండెను. అందువలన నమ్మహాకార్య మమరదాసు పాలంబడియె.

అమరదాసునకొక కొడుకు నొక కూఁతురుఁగలరు. కొడుకు పేరు మోహనుఁడు కూఁతురుపేరు భాని. కొడుకు పీఠాధిపత్యమున కనర్హుఁడని యమరదాసు తనయల్లుఁడురామదాసున కాపదవి నిచ్చెను. అమరదాసు కూఁతును రామదాసుకిచ్చి వివాహము చేయుటనుగూర్చి లోకులీకథను చెప్పుకొనుచున్నారు. అమరదాసు కూఁతురుమీఁద నధి కానురాగముఁగలిగి యామెనుఁ దగిన వరునిఁ గూర్ప బహుప్రయత్న

ములు చేసెను ఒకనాఁడతఁడు తన మనోరథమును దనవద్దపనిఁజేయు చుండిన యొకబ్రాహ్మణునకెఱింగించి మంచివరుని వెదక నాజ్ఞాపించెను. ఆవిప్రుఁడుకొన్ని తావులకరిగి పెండ్లికొడుకుల ననేకులంజూచియమరదాసు కడకుఁబోయి యన్నివిధములభానికిం దగినవరుఁడులభించెనని విన్నవించెను. పెండ్లికొడు కెంతపొడవుండునని గురువు బ్రాహ్మణునడుగుటయునతఁడు చుట్టుప్రక్కల గుంపుఁగూడియున్న జనులనందఱ బరికించిచూచి యందొక బాలునిఁజూపి పెండ్లికొడుకు సరిగా వీనియంత పొడుగుండునని' పలికెను. అదివిని గురువు లావణ్యమును గ్రక్కుచున్న యాబాలుని మొగమువంక తప్పక చూచి వానిం బలుకరించి "నీపేరేమి ? వంశమెద్ది ? వృత్తియేమి" యని యడిగెను. ఆబాలుడు తనపేరు రామదాసనియు తాను క్షత్రియుఁడనియు గండ్వాలు గ్రామనివాసియనియు గౌరవముగా జీవనము జరుగుచుండెననియు గురువునకుఁ బదులు చెప్పెను. అమరదాసు వానివృత్తాంతము విని ముదితహృదయుఁడై బ్రాహ్మణుఁడు తీసుకొని రాఁదలచిన పెండ్లికొడుకును విడిచి యెట్టయెదుటనున్న బాలుఁడగు రామదాసు రూపురేఖా విలాసంబులంబట్టియు వంశముంబట్టియుఁ దనకూఁతునకుఁ దగువరుండని తలంచి వానికామె నిచ్చి వివాహము చేసెను.

అమరదాసు మతబోధ చేయునపుడు సర్వదా సంఘమునందలి దురాచారములను వెలిపుచ్చి ఖండించుచుండును. సహగమనము ఘోరకృత్యమని యతఁడు తఱుచుగ గర్హించుచువచ్చెను. ఢిల్లీచక్రవర్తియగు నక్బరు వానిమీఁద నిష్టముగలవాఁడై పలుమారు వానిని రావించి భూషించెను. అట్లు జగద్వినుతముగ నిరువదిరెండుసంవత్సరముల నైదు మాసముల పదునొకండురోజులు పీఠాధిపత్యము వహించి క్రీస్తుశకము 1575 వ సంవత్సరమున గండ్వాలగ్రామమున సిద్ధిపొందెను. అతని శరీర

ము దహనముచేసి శిష్యులాస్థలమున నొక గొప్ప గోరీని గట్టిరి. ఇప్పటి కిని బ్రతిసంవత్సరము సీకులాస్థలమునకు యాత్రచేయుదురు.

నాల్గవగురువు—రామదాసు.

రామదాసు తన మామగారి యాసల వ్యర్థపుచ్చలేదు. పీఠాధిపతి యగు గురువులయొద్ద నుండవలసిన సకలలక్షణములు వానియందు గలవు. అమరదాసుపై భానీదేవి కెంతభక్తియుండెనో రామదాసున కంతియు భక్తిగలదు. రామదాసునకు లోకోపకారపరాయణత దైవభక్తి యాత్మశుద్ధి వానికీర్తి నలుదెసల నలముకొనఁ జేసెను. అందువలన వాని చుట్టు ననేకులుచేరి కొలిచి శిష్యులయిరి. అక్బరుచక్రవర్తి వాని కీర్తివిని యొకసారి చూడగోరి వాని రావించెను. చక్రవర్తి విజ్ఞానసంపన్నుడగుటచేతను, సర్వమతాదరము గలవాఁడగుటచేతను రామదాసు ప్రసంగములకు జాల ముదితహృదయుఁడై వానికిఁ గొంతభూమి బహుమానముగ నిచ్చెను. ఆనేలగుండ్రముగ నుండినందున లోకులు దానిని రామదాసుచక్రమందురు. ఈభూమిలో రామదాసుకొలను నొకదానిని త్రివ్వించి యమృతసరమని దానికిం బేరుపెట్టెను. ఆసరస్సుచుట్టు నొకపట్టణము తరువాత బయలుదేరెను. దానికి నమృతసరమని పేరువచ్చెను. ఈ గురువు స్వగ్రామమగు గాండ్వాలులోను, స్వనిర్మితమగు నమృతసరములోను కూడ నివసించుచువచ్చెను. చక్రవర్తియగు నక్బరు కాశ్మీరమునుండి ఢిల్లీకిఁబోవుచు దారిలో గాండ్వాలువద్ద నొకనాడు విడిసి, రామదాసుతోఁ బ్రసంగింప నిచ్ఛగించి వానిని రావించెను. గురువువచ్చుటయు, చక్రవర్తి వానిని మిక్కిలి గౌరవించి వానికావించిన వేదాంతచర్చల కలరి యేదే నొక కోరిక గోరుమనెను. రామదాసు తన కేకోరికలు లేవని లోకులపక్షమున దానొక వరము చక్రవర్తినడుగ దలఁపు

గలదని విన్నవించెను. చక్రవర్తి యీావరము తప్పక నొసంగునట్లు వా గ్దానముచేయుటయు గురు విట్లనియె. "దేవర వారు లాహొారుపురము నచున్న కాలమున సరకు విశేషముగ విక్రయమగుచుండినందున ధా న్యాసులకు మంచిధర లుండెను. ఇప్పుడు దర్బారు లాహొారువిడిచి నందున ధర మందమగును. దానివలన పంటకాఁపులు చెడుదురు. కావు న నీసంవత్సరము శిస్తువసూలుచేయవలదని నేను వేడుకొనుచున్నాను. చక్రవర్తి వానియుపదేశము నంగీకరించి దీనబంధువగు నాగురుని వచన ప్రకారమాయేడు కాఁపులవద్ద శిస్తుగైకొనగూడదని యానతిచ్చి, పలు కానుకలిచ్చి గురువును వీడ్కొనెను అట్లు రామదాసు సీకుమతము లోక మున వ్యాపింపఁజేయుచు నేడు సంవత్సరములు పీఠాధిపత్యమువహించి క్రీస్తుశకము 1582 వ సంవత్సరమున బరమపద మొందెను. అతనిగోరీ బీయాసునది యొడ్డున నున్నది.

అయిదవగురువు—అర్జునుఁడు.

రామదాసుతరువాత పీఠ మెక్కిన గురువులందఱు రామదాసు సంతతివారే. ఈపీఠాధిపత్యము రామదాసు సంతతియందే నిలుచుటకు నీక్రిందికారణము ముఖ్యమైనదని లోకమున వాడుక కలదు. ఒక్కనాఁ డమరదాసు స్నానముచేయుటకు నాలుగుకోళ్ళపీటమీాద నెప్పటియట్ల కూర్చుండ దానికో డొకటి కుంటఁజొచ్చెను. అది కనిపెట్టి గురువు తన కుపచారము చేయుటకు స్నానవేళ తనవద్ద నిలిచియున్న పుత్రికంబిలిచి కోడుక్రింద నేదైన నెత్తుపెట్టుమని చెప్పెను. ధాని రాయి నెత్తు పెట్టవల యునని దానికొఱకు వెదకి యెచ్చట దొరకమి తనహస్తమే కుంటుకో డుక్రిందఁ బెట్టెను. అమరదాసది గనిపెట్టకయే కూతురు రాయి నెత్తు పెట్టినదనుకొని స్నానముచేసి చూచునప్పటికి పుత్రిక హస్తముచుంచి

నెత్తురు దొరగుచుండెను. కారణమూహించి గురువు కాటికి కాళ్ళుచాపుకొనియున్న ముసలివాని నిమిత్త మట్టిసాహసము చేయవచ్చునాయని కూఁతురును మందలించి, యసాధారణమగు నామె యుపచారమునకు మెచ్చి, వర మడుగుమని యామెను బలవంతము చేసెను. బాలికయు "పితృవిషయమున నేను జేయవలసిన పూజయే చేసితినిగాని, యతిశయ మేమియులేదు. మీరు నన్నుం గడుపున గనుటచేతనేగాక యనేకవిధంబులమీరు నాకు గురువులరుగదా" యని వినయగర్భితముగ బలికి,వర మడుగ బలవంతముచేసినందున జనకున కిట్లనియె. "నాకు వరప్రదానము చేయఁదలతురేని బీఠాధిపత్యము నాసంతతిలో నుండునట్లనుగ్రహింపవలయు" అది విని యమరదా సట్లె యగుగాక యని వరమిచ్చెను. నాటగోలె గురుగోవిందునివఱకు బీఠాధిపత్యము భానీసంతతియందె యుండెను.

రామదాసునకు భానీవలన మహాదేవుండు, పృథివి చందుఁడు, నర్జునుఁడు నను మువ్వురు కొడుకులు కలిగిరి. పెద్దవాడు బైరాగులలో గలిసెను. రెండవవాడు లౌకికవ్యవహార తత్పరుడగుటచే దండ్రిః మూడవపుత్రుఁడగు నర్జునునకు బీఠమిచ్చెను. అందువలన పృథివిచందున కర్జునునిమీఁద నీర్ష్యపొడముటయు, నతఁడు మతబోధ జేసికొననీక సుఖముగ బ్రతుకనీయక తమ్మును బాధింపబూని తురకలతో మైత్రిజేసి వారిని వానిమీద కుసిగొల్ప జొచ్చెను. గురువగు నర్జునుఁడు శాంతము దాల్చి సోదరునివలన గలిగినకష్టముల సరకుసేయకుండెను. అంతియె కాక పృథివిచందుడు కపటోపాయములచేత గురువునకువచ్చు కానుకలు, మాన్యముల మీదవచ్చు సిస్తులను దానె స్వీకరించి యనుభవింపజొచ్చె. గురువుకన్న దానెయెక్కువవాడయినట్లు సికుమతస్థుల నమ్మింపదలంచి పృథివిచందుఁ డాడంబరముగా నొక్క పెద్దమందిరము కట్టింపఁబూని ధనమార్జింపసాగెను. కాని యామందిరము ముగియక, ధననష్ట

హేతువయ్యెను. సోదరుఁడు చేసిన యీప్రయత్నములచేత గురుపృథ్వీచంద నిర్ధనుఁడయి మిగుల నిబ్బంది పడవలసివచ్చెను. అయినను గాలక్రమమున స్థితిగతులించుక బాగుపడియెను. శిష్యులు పృథివీచంద్రుడు పరాశాపాతకుఁడని తెలిసికొని కానుకలు వానికీయక స్వయముగ గురువు కడకు బోయి సమర్పింప జొచ్చిరి. అందుచేత నర్జునునకు ధనలాభ మధికమయ్యెను. ఆయనను గాంధారము, పెషావరు మొదలగు దూరప్రదేశములయందు సైతము శిష్యులు బయలుదేరి విశేషముగ ముడుపుల నంపజొచ్చిరి ఇట్లు బహుధనప్రాప్తి యగుటచే నర్జునుఁడు రాజయోగంబున మెఱయుచుండె. పృథివీచంద్రుఁడును సోదరునితో సఖ్యము సంపాదించెను. కాని యానెయ్య మల్పకాలమే యుండెను. అర్జునుని కంతవఱకు సంతానము లేమియతఁడు పృథివీచందుని కుమారులలోనొకని దగ్గఱదీసెను. కాబట్టి పీఠాధిపత్యము తనవంశముననే యుండునని పృథివీచందు డువ్విళ్ళూరుచుండె. అట్లుండ నాశాపిశాచగ్రస్తుఁడైన పృథివీచందునకు బుద్ధిచెప్పుటకో యనఁదైవ మర్జునుని సంతానవంతునిజేసెను. గురువునకు సుందరుడగు కుమారుఁడు కలిగెను. ఆ బాలుఁడు నానాట నభివృద్ధిజెంది జ్ఞానసంపదచేత, సద్గుణసంపదచేత బృథివీచందుని పుత్రునికన్న మిన్నయై పీఠాధిపత్యమున కర్హుఁడై యుండెను. పృథివీచందునకు గడుపుమంట తొంటికన్న హెచ్చెను. ఏట్టకేల కర్జునుడు పిత్రార్జితములగు భూములు, ధనములు సోదరున కిచ్చి పీడానివృత్తి జేసికొనెను.

జ్ఞాతిశత్రుత్వము వదలించుకొని యర్జునుడు సుఖంబున నుండదలప సోదరునికంటె నెక్కుడు బలవంతుడు వానికంటె నెక్కువ హానిచేయగలవాఁడునగు చందూషా గురువునకు శత్రుడయ్యెను. ఈచందూషా లాహోరునగరములో ఢిల్లీచక్రవర్తియొక్క మంత్రియై యుండెను. గురువునకు వానికిగల వైరకారణమిది చందూషాకు మిక్కిలి చక్కని కూఁతు

రుండెను. ఆమెకు దగు వరుని దెచ్చి వివాహముసేయ నతడు సంకల్పించి యల్లునికొఱకు వెదకుచుండ నర్జనుని కుమారుడగు హరిగోవిందుడు సకలలక్షణ సంపన్నుడని యోగ్యవరుడని వానికిం దెలిసెను తెలియుటయు నాతడు వాని సంబంధమున కంగీకరింపక బాలుడు లక్షణ సంపన్నుడైననేమి అర్జనుడు ఫకీరుకాడా? నేను వానితో వియ్యమొంది నీచపడుదునా? నేనొక మేడమీద పైయంతస్థువంటివాడను. అర్జనుడు దానియడుగుననుండు మురికినీళ్ళ కాలువవంటివాడు గదా” యనిసమీపస్థవర్తులతో బలికెను. అనంతరము కొన్నాళ్ళకు తనపుత్రికకు మంచివరుడు లభింపమి చందూషా హరిగోవిందుడే యనుకూలవరుడని వానికి గూతునీయదలచి ప్రధానముచేసికొనుట కర్జనుని వద్దకు వెలలేని కట్నములు కానుకలు పంపెను. చందూషా యంతకుమున్ను పలికినపలుకులు గురువునకొక్క సంచారకుడు విన్నవించినందున గురువు కోపభూయిష్ఠుడై తనకుమారుడు చందూషాపుత్రికను పాణిగ్రహణము చేసికొనుటకు దగడని కానుకలం ద్రిప్పివేసి వెండియు నిట్లనియె. “చందూషా చాల గొప్పవాడు నేను ఫకీరును. నాతో వియ్యమందుట కతనికి మతిపోయినదా యేమి.”

అని సంబంధము నిరాకరించుటయు నావార్తలు వినిచందూషా స్వయముగ బోయి గురునిదర్శనముజేసి బాంధవ్యమున కంగీకరింపుమని బహువిధముల వానిం బ్రార్థించెను. ఎన్నివిధముల ప్రార్థించినను గురువు తన మనోనిశ్చయమును ద్రిప్పుకొనక వానిం గసరికొట్టెను. చందూషా మహాకోపోద్దీపితుడై గురునిపై మనమున నక్కసు బూని వాని కేదేని నపకారముజేయ సమయము వెదకుచుండి జహంగీరు చక్రవర్తివద్దకు బోయి సిక్కు గురువు దేశములో నుండుట రాజ్యమునకు నష్టకరమని వానికి నచ్చజెప్పెను. చక్రవర్తి వానికొండెములు విని యర్జనుని దన యెదుటికి రావించి వానివలనరాష్ట్రమునకు భంగము లేదనిగ్రహించి

విడిచిపుచ్చదలంచుటయు చందూషా వానిని విడువగూడదని పట్టుబట్టి యర్జునుని దనస్వాధీనము చేసికొని తనయిచ్ఛవచ్చినట్లు వానిం జేయుటకు పాదుషా సెలవు గైకొనెను. పాదుషాయట్లు సెలవిచ్చుటయు జందూషా యర్జునుని బ్రతికియుండగ దగులబెట్టింపవలయునని నిశ్చయించుకొనెను. గురువగు నర్జునుఁడు తనకు రాదలచిన ఘోరమరణము విని చెక్కు చెదరక భయపడక క్షమియింపుమని చందూషాను బ్రార్థింపక సర్వసిద్ధుడై తగులబెట్టకమునుపు నదిలో స్నానముచేయనిమ్మని వానికి వర్తమాన మంపెను.

చందూషా యర్జునుని కడపటి గోరికఁ దీర్పఁదలఁచి రావినదిలో స్నానార్థము వాని నరుగనిచ్చెను. గురువు నదిలోమునిఁగియదృశ్యుఁడయ్యెను. ఇది క్రీ॥ శ॥ 1607 సంవత్సరమున జరిగెను. గురువు దారుణమైన యగ్నిమరణముకంటె జలమరణమెక్కువ సహ్యముగ నుండునని తలంచి లోఁతునీట దిగిచచ్చియుండెను. అనంతరము శిష్యులు వెదకి గురుని శవముంగనుఁగొని తెచ్చి దహనముచేసిరి. లాహోరు కోటవద్ద సుందరమైన సమాధియొకటి శిష్యులచే నిర్మింపబడి యిప్పుడొక పుణ్యక్షేత్రమయి యున్నది. ఈయర్జునుఁడే సిక్కుల వేదమని చెప్పఁదగిన యాదిగ్రంథమును బ్రస్తుతమున్న విధముగా బయటికిఁ దెచ్చెను. ఈగ్రంథ మీాయన రచియింపలేదు. నానకు మొదలగు పూర్వగురువులు రచియించిన గ్రంథములను సంస్కరించి తాను కొన్ని భాగముల రచియించి యందు జేర్చిదాని కాదిగ్రంథమని పేరుపెట్టెను. ఈగ్రంథ రచన మిక్కిలి యుత్కృష్టము శ్లాఘనీయము ఏలయన సిక్కుమతమున కాధారమయిన ప్రధానగ్రంథమేదియు లేక పోవుట యొక గొప్ప వెలితగనుండెను. మఱియు నాలుగక్షరములు కూర్పజాలిన జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులు కొందఱదివఱకే బయలువెడలి యర్థములేని పిచ్చిగీతములఁ గొన్నిఁటి నల్లి వాని కర్తృత్వము నానకున కారోపించి లోకమున నవి

వ్యాప్తము జేయుచుండిరి. అందుచేత నిజముగా గురువులు రచించిన భాగము లేవో తదితరులు వ్రాసిన భాగము లేవో నిరూపించుట యప్పటికే కష్టసాధ్యముగ నుండెను. అది కారణముగా శిష్యులు గురువగు నర్జునుని సన్నిధికింబోయి వానితో నిట్లు మనవి యొనర్చిరి. "స్వామీ గురునానకు రచియించిన గీతములు వినినప్పుడు మనస్సు ప్రశాంతమై భక్తి తత్పరమగును. ఇతర సాధువులనేకులు చాలపద్యములను స్వయముగ వ్రాసి వానికి నానకుపేరుఁజేర్చిరి. ఆపద్యములం జనువువారి హృదయముల భక్తిజనియింపదు సరేకదా మీఁదు మిక్కిలి గర్వము కూడనంకురించును కావున భక్తులకవిశ్వభేదములఁ దెలిసికొనుటకు నానకు పద్యములకేవైన నానవాళ్లు వేయుట సముచితము." అర్జునుఁడు వారివిజ్ఞాపన మాలకించి యట్టికార్య మావశ్యకమని తలంచి యాగ్రంథమును గూర్ప నారంభించెను. ఈగ్రంథము గూర్చుటలో నర్జునునకు భాయి గురుదాసు భల్లుఁడను కవితా ప్రౌఢిమగల సీకుమతస్థుఁడొకడు చాల సాయముఁజేసెను. అది గ్రంథమునందు మొదటి యైదుగురుగురువుల భాషితములుఁ జేర్పఁబడియుండి యొకరి కవిత్వము మఱియొకరి కవిత్వమని జనులు భ్రమింపకుండునట్లు చక్కగా నొనర్పఁబడెను. అర్జునుఁడు నానకు రచియించిన పద్యములు మహాల్లపలుని పద్యములని ప్రత్యేకముగ గురుతులుపెట్టి వ్రాసెను. మహాల్లపలుఁడనఁగా ప్రథమగురువని యర్థము. అర్జునుఁడు, కబీరు మొదలగు నీశ్వరభక్తులచే రచియింపఁబడిన భక్తిరసప్రధానములగు గీతములఁ గొన్నిఁటి నాదిగ్రంథమునందుఁ జేర్చి యట్టివానికిఁ గృతికర్తల నామములు గురుతులుగా నదికెను. అనేక సంవత్సరములు పాటుపడి యర్జునుఁడు గ్రంథమును ముగించిన పిదప సీకుల రావించి యిట్లుపదేశముఁజేసెను "సోదరులారా! ఈయాదిగ్రంథమునం దేదిగలదో యది యంతయు మీకాదరణీయము ఇందు లేనిది గురునానకు చేసినాఁడని నమ్మిక గలవారు మీరు దృఢ

ముగాఁ జెప్పినను మీకగ్రాహ్యమేయగును" ఆదిగ్రంథ నిర్మాణమే యర్జునుని జీవితమునందుఁబ్రధానమయినది. ఆతఁడు కావించిన తదితర లోకోపకారములలో ముఖ్యముగాఁజెప్పదగినవి తరంతమను గ్రామమున త్రవ్వించిన కోనేరొకటి రెండవది. అమృతసరమందుఁ ద్రవ్వించినచెఱువు తరంతరగ్రామమమృతసరమున కేమమయిళ్ళదూరమున నున్నది. డమృతసరమే తనకు గాఁపురముగఁజేసికొని యందు హరిమందిరమును పేరఁ జక్కని భవనమొకటి కట్టించెను. అతనికి నివాసస్థానమైనదాదిగ నమృతసరముతోఁటియట్ల గుడిసెలతో నిండియుండక క్రమక్రమముగను మేడలకు మిద్దెలకు నిలయమై సిరులకు నెలవై యమృతసరనామము సార్థకముఁజేసికొనెను.

ఈగురువునుఁగూర్చి చిన్న చిత్రకథ యొకటి కలదు. ఆకథఁ జదివినవారికి సిక్కుమతాచార్యులు పూజ్యులైన పురుషులయెడ నెంత వినయసంపత్తిఁ గలిగి మెలఁగుచుండిరో సులభముగఁ దెలియఁగలదు. ఈగురువు పీఠాధిపత్యముఁజేయు కాలమున నానకుయొక్క కుమారులలో నొకఁడగు శ్రీచందుఁడు బ్రతికియుండెను. అర్జునుఁడు గురుపుత్రునిదర్శనమునకుఁ బోయి కాంచి వానియెడ మిక్కిలి ప్రవృత్తినెఱపి గారవించెను. ప్రసంగవశమున శ్రీచందు డర్జునునితో నీగడ్డ మింతపొడుగుగాఁ బెంచితివేమనెను. అనపుఁ డర్జునుఁడు నీపాదరక్షలమీఁదిదుమ్ముఁ దుడుచుటకు బెంచితి నని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. వినయగర్భితమైన యామేలి పలుకువిని కడునక్కజపడి శ్రీచందుఁడిట్లనియె. "ఈవినయ సౌజన్యములే నీకును నీపూర్వాచార్యునకును నానకుయొక్క పీఠముని ప్పించినవి. మాగర్వమే మమ్మాపదవికి దూరముచేసెను."

ఆరవగురువు—హరిగోవిందుడు.

అర్జునుని యనంతరము వాని పుత్రుఁడగు హరిగోవిందుఁడు గురువయ్యెను. పీఠమెక్కినప్పటికి హరిగోవిందుఁడు పదునొకండేండ్ల ప్రాయము కలవాఁడు. అతిక్రూరమయిన పితృమరణమునకు నతఁడు తద్దయు శోకించితత్కారణుఁడయిన చందూషాయెడలఁ బగబూని తగు సమయము వచ్చినపుడు కసిదీర్చుకొనుటకుఁ గృతనిశ్చయుఁ డయ్యెను. ఆతని పినతండ్రియగు పృథివిచందుఁడు తాను గురువు కావలయునని మఱియొకసారి ప్రయత్నించెను; కాని సిక్కులందఱుఁ గట్టుకట్టి యైకకంఠ్యముగ వాని యాధిపత్యము వలదని నిరాకరించుటచే వానియత్నములు వ్యర్థములయ్యెను. అయినను బృథివిచందుఁడు తన పట్టినపట్టు విడువక చలపాదితనమూని తన యన్నను బీడించినట్లె యన్నకుమారునిఁ గూడ నానాబాధలుఁ బెట్టఁదలఁచెను.

హరిగోవిందుఁడు తండ్రివలె మెత్తనివాఁడు గాక దేహబలము మనోబలముఁ గలవాఁడు కావున వెఱపులేక పీఠాధిపత్యమున కడ్డుపెట్ట సంకల్పించిన వారితో సంధిజేసికొనక తుదవఱకుఁ బోరఁదలఁచెను. ఆతనియందు మతాచార్యునియం దుండవలసిన పవిత్రత ప్రజ్వలితభక్తి పట్టుదల మొదలగు లక్షణములకు దోడుగ శూరజన చిహ్నములైన బలసాహసము లుండుటచేత హరిగోవిందుఁడు స్వమతమును బోధనాధికముచేత వృద్ధిఁజేయుటయె గాక నానకుయొక్క మతవ్యాప్తికి దేశ కాల విపర్యయముల చేతఁ గావలసిన శౌర్యాదిలక్షణములను సిక్కులకుపదేశించి తన్నుఁజూచి వారు నేర్చుకొనుట కవసరమైనప్పుడు పగవారితో మొరలుదీర్చి పెనంగొనుచు వీరవిహారములు సేయఁజొచ్చెను. వయసు ముదిరిన కొలఁది హరిగోవిందుఁడు మంచిగుఱ్ఱపురౌతయి బల్లెమును బట్టుటలోను ఖడ్గమును ద్రిప్పుటలో సాటిలేని నేర్పరియై యుద్ధములలో

మొసలుఁదీర్చుటలో గూఢోపాయములం బన్నుటలోఁ బ్రోడయైకడు వేఁటతమకముఁ గలిగి యనుచరులకు హృదయానందముగలుగఁ జేయుచుండెను. వేఁటయందు వాని కెంత తమకమోకాని యతఁడు స్వహస్తములతోఁ జంపిన జంతువుల మాంసమును దినునపుడు మహానందభరితుఁడై యుండువాఁడఁట. అట్టితేజశ్శాలి యనుచరుల హృదయముల లో శౌర్యాగ్నిపొడమి ప్రజ్వలించుట యొక యాశ్చర్యములోనిది కాదుగద. హరిగోవిందుని శిష్యులగు సీక్కులు మొదటనుండియు మతమే ప్రధానముగాఁ జూచుకొను భక్తులయ్యు గురువుమార్గము ననుసరించి క్రమక్రమమున వీరరస పూరితులై రణరక్తులై మెలంగఁజొచ్చిరి.

జహాంగీరు చక్రవర్తికి గురువునందు మిక్కిలిగౌరవము జనించెను. ఊరక గౌరవము కుదురుటయె కాదు ఆచక్రవర్తి హరిగోవిందునకు వశవర్తియై మెలంగెను. అట్లు మెలంగుటచే తనే గురువు తండ్రిని బలవన్మరణము పాలుచేసిన చందూషాయల్పకాలములోనే చక్రవర్తియాగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడై యాతని రక్షణము లేనివాఁడై దిక్కుమాలినవాఁడయ్యెను. అనగా హరిగోవిందుఁడు చందూషాను దనయిచ్చవచ్చినతెఱంగునఁ జేయుటకు వీలు కలిగెను. అంతట కొద్దికాలమునకె దురాత్ముఁడగు చందూషాగృహముఁ దోఁచుకొనఁబడెను. అతఁడు నీచమైన మరణము నొందెను.

జహాంగీరు కాశ్మీరమునకుఁ బోవుచు దనవెంట నీ సీకుగురువును దోడ్కొని పోయెను. హరిగోవిందుఁడు స్వతంత్రుఁడు నిర్భయుఁ చేతస్కుఁడు నై నందున జక్రవర్తితో నప్పుడు సయితము నదురుఁ బెదురు లేక మాటలాడుచు వచ్చెను. ఆమొగలాయి దర్బారులో నున్నపుడు వానికి మహమ్మదీయ మతగురువులతో సీక్కు మహమ్మదీయ మతముల మంచిచెడ్డలుగూర్చి వాదములు సంభవించుటయు నతఁడు చక్రవర్తిని సరకుసేయక తురక గురువులకు జంకక తనయభిప్రాయమును

నిర్భయముగఁ జెప్పుచువచ్చెను. అందుచేత జహాంగీరునకు వానిమీఁద నాగ్రహము బొడమెను. అదియునుం గాక యీగురువు తనకు ముడుపుల కానుకల రూపమున వచ్చుధనమున కెవ్వరడిగిన లెక్కసెప్పక యథేచ్ఛముగా వ్యయము సేయుచుండును. వేఁటయాదలి తమకము నానాటికి వానికి హెచ్చఁజొచ్చెనేకాని డిందుపడదయ్యె. మతాభిప్రాయభేదములచేత గలిగిన కోపమున కీరెండు కారణములు నెపములు కాఁగా జహాంగీరు గురుగోవిందునిఁ జెఱసాలలో బంధింపవలసినదనియు రెండులక్షల రూపాయలు ధనదండన మొప్పుకొచ్చు నప్పుడు విడుదల కావలసినదనియు నానతిచ్చెను. అంత మొత్తము లేనందున హరిగోవిందుఁడు గ్వాలియరు కోటలో బద్ధుఁడయ్యెను. ఈకోటలో గురువు పండ్రెండు సంవత్సరములు బందియై యనేకకష్టములనుభవించెనని చెప్పుదురు. కడుపునిండనన్నము లేదు. పండుకొనుటకు పానుపు లేదు. మాటలాడుటకు మనుష్యుఁడు లేడు. ఎంత పీడగలిగినను గురువు తొల్లిటి యట్లె పూనిక స్వతంత్రభావము విడువక యుండెను. చక్రవర్తి దేహముమాత్రమె గ్వాలియరుకోటలో బంధించి శిష్యులగు సీకులకు వానినిగానఁబడకుండఁ జేయఁగలిగెనే కాని వారికి మహాగురువు నెడగలతీవ్రమయిన భక్తిని గౌరవమును లేశమైనను రూపుమాపజాలఁడయ్యె. గురువు కారాగృహబద్ధుఁడయ్యెనను వార్త చెవిసోఁకుటతోడనే దేశమందలి నానాభాగముల నుండి సీకులుగ్వాలియరునకుఁ బోయిరి. పోయి నయనానందకరముగాఁ దమగురువు మూర్తింజూడ లేకపోయినను వారు వాని యున్నకోటకు దూరమునందుండి సాష్టాంగ నమస్కారములఁజేసి వానిపాదముల మనంబుల ధ్యానించి వాని విమోచనమున కనేక విధముల భగవంతునిఁ బ్రార్థించి స్వదేశముల కరుగుచు వచ్చిరి. ఎట్టకేలకు జహాంగీరున కేమితోఁచినదో దెలియదు. కాని యతఁడు సీకుగురువును బంధవిముక్తునిఁజేసెను. ఆ కాలమున రాజకీయవ్యవహారములు సరిగా

నుండినందున షాజహానీక్కులకు నుపకారముఁ జేసిన పక్షమున వారు శత్రువులలోఁ గలియక తనపక్షమున నుందురని నమ్మి వారి గురువును విడిచి వారి చిరాభిలాషముఁదీర్చెను. ఆదినములలో మొగలాయి సేనల కధిపతియైన యుసాపుఖాను మొదలగు నుమ్మరాపులుకొందఱు చక్రవర్తిహితులయి వానిపై ధ్వజమెత్తఁ జూచుచుండిరి. ఇవి మనం బునం బెట్టుకొనియే చక్రవర్తి యీాపుకార్యముఁ జేసెను. విముక్తుఁడై గురువు మాళవదేశమున కరిగి తన పూర్వవ్యాపారములె చేయనారం భించెను. ఈయారంభములోఁ గొంద అనుచరులే బలంగములుగాగల యీా మతగురువు మహాసముద్ర తరంగములవలె తరుగని సేనలుగల ఢిల్లీశ్వ రునితో బోరవలసివచ్చెను

ఇంతలో జహంగీరు మృతినొందుటయు షాజహాను సింహాసన మెక్కుటయు సంభవించెను. షాజహానుని పెద్దకొడుకగు దారా పంజా బుదేశమునకు పరిపాలకుఁడుగ నియమింపఁబడెను. అప్పుడు హరిగోవిం దుని శిష్యుఁడొకడు తురుష్కస్థానమునుండి తన గురువునకు సమర్పింప నుత్తమజాతిగుఱ్ఱములను గొన్నిఁటిఁ దెచ్చెను. కాని యవి గమ్యస్థాన మునకుఁ జేరకముందే చక్రవర్తిగారికి గావలసియుండినదను నెపమున మార్గమధ్యమున మహమ్మదీయసేవకులచే నపహరింపఁ బడెను. గురువు దుస్సహమైన యీాపరాభవమును భరింపఁజాలక తీవరపడి దానికిఁ దగుప్రతీకారముం జేయఁదగిన యదను వెదకజొచ్చె తురకలచేతఁ బట్టు వడిన గుఱ్ఱములలో నొకటిలాహోరు న్యాయాధిపతియైన ఖాజీకి సమ ర్పింపఁబడెను. మహమ్మదీయప్రభుత్వములో ఖాజీలే మనకు జడ్జీలుగా నుండిరి. ఆగుఱ్ఱము కుంటెది అయినను గురువు విశేషధన మిచ్చి దానిం గొనఁ బ్రయత్నించెను, బేరము ముగిసినపిదప గురువు వెలయిచ్చి దా నినిఁ దీసికొనఁడయ్యె. అప్పుడు సీకుగురువు తన్నెగతాళిసేయుటకై కుం టిగుఱ్ఱమునిమిత్త మంతధనము నిచ్చునట్లు బేరమాడెనని ఖాజీ తెలిసి

కొని వానియెడ నలుక వహించెను. ఈయలుక మఱియొక కారణముచే ద్విగుణీకృత మయ్యెను. ఖాజీకుమార్తెయగు కవెలాన్‌బీబీహరిగోవిందుని మోహించెను. అది తండ్రి యెఱిఁగి నివారింపఁ బ్రయత్నింప నామె హరిగోవిందుని శరణు వేఁడెను. ఖాజీ మహాకుపితుఁడై తనపరాభవముఁ దీర్పుమని చక్రవర్తిని వేఁడుకొనెను. ఆయన యేఁడువేల సైనికులను హరిగోవిందుని బట్టుకొను నిమిత్తము పంపెను. ఆసైన్యముయొక్క రాక విని గురువు తన సీకుమూఁకలఁ గలియఁగట్టుకొని యెట్టెటో యైదువేలమందిని చేర్చి మొగలాయిసేనతో యుద్ధసన్నద్ధుఁడయ్యెను. అమృతసరమువద్ద నుభయసేనలకు సంకులసమర మయ్యెను. అతిసాహసులగు సీక్కులపరాక్రమము ముందర మహమ్మదీయుల ధైర్యస్థైర్యములు ఝంఝానిలము ముందరి మేఘములట్లయ్యెను. పరాజితులైన మొగలాయి సైనికులు లాహోరునకు పాఱిపోయిరి. విజయులై సీక్కులు వారిని వెన్నంటి తరిమితరిమి యనేకుల దుత్తునియలుగా ఖండించిరి. కలహహేతువైన కవలాన్‌బీబీ హరిగోవిందునికడనే మరణానంతరమువఱకు నుండెను. ఆమె నతఁడు వివాహమయ్యెనని తోఁచెడిని. అందుచేతనే గాఁబోలు నతఁడు ప్రియురాలిపేర కవలాన్‌సరస్సను నొక కోనేరు నమృతసరపట్టణమున ద్రవ్వించెను. ఇదియైన కొన్నిదినములకే హరిగోవిందుని శిష్యుఁడొకఁడు చాలకాలము దేశద్రిమ్మరియై తిరుగుచు మున్న చక్రవర్తి తన గురువు గుఱ్ఱములను హరించినందుకు బ్రతీకారముగా మరల చక్రవర్తిగుఱ్ఱముల రెంటినపహరించి తెచ్చెను. దైవవశమున నీరెండు గుఱ్ఱములు దొల్లిగురువునిమిత్తము తురుష్కస్థానమునుండి శిష్యుఁడొకఁడు తెచ్చిన హయములలోనివే యయ్యెను.

ఈవార్త వినినతోడనే మొగలాయిదర్బారు కోపాగ్నిచే బ్రజ్వరిల్లెను. వెంటనే యిరువురు తురకసేనాపతులు మహాసేనాసమేతులై గురువునకు బుద్ధిచెప్పుటకు వచ్చిరి. అది యెఱిఁగి హరిగోవిందుఁడు

సమరసన్నాహముఁ జేసెను. రెండు మొనలకు సందడికయ్యమయ్యె. మరల మొగలాయి లకుఁ బరాజయము సీకులకు జయముఁగలిగెను. తురక సేనలు సీకులకు వెన్నిచ్చి ప్రాణభీతిని లాహోరునకు బరుగెత్తెను. సేనానులిరువురు సీకుఁచే రణనిహతులైరి. అనంతరముగురువు తనపేర నిర్మింపఁ బడిన హరిగోవిందపురమునకుఁ జనియె. అక్కడ చందూషా బంధువుఁ డొకఁడు గురువును గడతేర్ప, బ్రియత్నించెను. ఈప్రయత్నములో నతఁడె యమపురమున కతిథియయ్యెను.

అనంతరము హరిగోవిందుఁడు కొంతకాల మిక్కడ నక్కడతిరిగి యమృతసరమునకుఁ బోయెను. వెంటనే వానికిఁబగతురతోఁ బోరాటము సిద్ధమయ్యెను. ఈగురుని యనుచరులలో ముఖ్యుఁడు పైండాఖానను నొక పఠానుతురక వానితల్లి చిన్నప్పుడు గురువును బాలిచ్చి పెంచెను. అది కారణముగా గురువు వానిని నమ్మినబంటుగ నేలుకొని తద్దయు నాదరించె. పఠానుఁడు నల్లె గురువునెడ బ్రియభృత్యుఁడై వానికనుసన్నల మెలంగుచుండెను. అటులుండ నొక్కనాఁడు హరిగోవిందుని పెద్దకుమారుని పెంపుడుడేగ పఠానునియింట వ్రాలనతఁడు దానింబట్టి దాఁచె. గురుపుత్రుఁడు దానికడనుఁబోయి దాని నిమ్మని యడిగెను. అక్కటకు తురక మొదట డేగ తనకడలేనేలేదని నొక్కిపలికి యెట్టకేలకు తనకడ నుండెననియుఁ దానినిచ్చుటలేదనియు గరువముతోఁ బలికెను. హరిగోవిందుఁడు తురకను దౌర్జన్యమునకు దండింపవలయునని సంకల్పించెను. కాని యీతలంపు నెరవేరకమున్నె పఠానుఁడుఁ ఢిల్లీకి బోయి చక్రవర్తితో దనపరాభవము విన్నవించుకొని కొంతసేన నిచ్చిన గురువునుం బట్టి తెచ్చునట్లుఁ బ్రతినఁజేసెను. చక్రవర్తి వారి కోరికను దీర్చి కొంతసేన నిచ్చె. హరిగోవిందుఁ డాసేన నెదుర్కొనెను. ఆదళంబులకు పోరు ఘోరంబుగ జరిగెను. ఎప్పటియట్ల విజయలక్ష్మి హరిగోవిందుని యధీనమయ్యెను. నాఁడు తురకలనేకులు గురుని ఖడ్గమున కెరయైరి. అందు పైం

డాఖానుముఖ్యుఁడు. ఈయుద్ధమున శత్రుసైనికుఁ డొకఁడు భయంకర ముగఁ గత్తిదూసి గురునిమీఁదఁ బడియె. గురు వాయేటుందప్పించు కొని నవ్వుచు ఖడ్గమెత్తి యోరీ దెబ్బగొట్టుట యట్లుగాదు ఇదిగో నిట్లు సుమీయని యొక్కయేటున వానిని రెండు తునియలుజేసి తన పాద ముల ముందరబడ నేసెను. ఈగురుని చరిత్రమును వ్రాసినవారిలో నొకఁ డీసందర్భమున హరిగోవిందుఁడు కోపావేశమున శత్రువును జంపలేదని యు శిష్యుల కన్నివిద్యలు నేర్పుటయే గురుధర్మమగుటచే గురువైన యాతఁడు ఖడ్గకౌశలక్రమమును శిష్యులకు నేర్పుటకే యట్లు చేసెననియు వ్రాసెను. క్రొత్తగాఁ గలిగిన యీజయమునకు గురువుసంతసింపక చక్ర వర్తివలన మఱిమఱి యుపద్రవముల కది హేతువగునని గనిపెట్టి యీ దారుణ కర్మముల నేవగించి ప్రశాంత చిత్తుఁడై చరమావస్థ నిర్మల ప్రదేశమున భగవత్కైంకర్యమునందు వేదాంతగోష్ఠియందు గడుపఁద లంచి కొంతకాల మొకగ్రామమున నుండి యచ్చోటువాసి పర్వత ప్రాంతముల కరిగెను. అచ్చట శతద్రువు నదికిం దూర్పుటొడ్డున నున్న కీర్తిపురము దనకుఁ గాపురముఁ జేసికొనియెను. ఆయూరనే హరిగోవిం దుఁడు జీవితాంతము వఱకు గాఁపురముండి సీకుమతము వ్యాపింపఁజేసి నలువది యెనిమిది యేండ్ల ప్రాయమున క్రీ॥ శ॥ 1639 వ సం॥న సిద్ధి పొందెను.

అతనిఁగొందఱు వేదాంతియందురు. కొందఱు వానిని బహుదేవ తాభక్తుఁడందురు. ఎవ్వరేమనుకొన్న నతఁడు సీకుమతమందు దృఢమై న విశ్వాసము కలవాఁడనియుఁ దనజీవితము దానికే ధారపోసెననియుఁ జెప్పవచ్చును. హరిగోవిందునకైదుగురు కుమారులుండిరి. వారి నామధే యములివి. 1 గురుదత్తుఁడు. 2 తేజబహాదూరు. 3 సూరతసింగు. 4 అనిరుద్ధుఁడు. ఉత్తులరావు. పెద్దకొడుకు హరిగోవిందుఁ డుండగానే కాల ధర్మమునొందెను. అతని కొక్క కొడుకు కలఁడు. వానిపేరు హరరావు.

తండ్రిలేని బిడ్డయగుటచేత హరిగోవిందుఁడు వానినెక్కువగారాబము తోఁ బెంచి వానికే యనంతరమునఁ బీఠమిచ్చెను.

ఏడవగురువు—హరరావు.

గురుహరరావు శాంతస్వభావుఁడు. నిరంతర మీశ్వరధ్యాన తత్పరుఁడు. ఎల్లవారితో మైత్రియే పాటించెను గాని కలహమున కిష్టపడఁడు. తన జీవితకాలములో నొక్కసారి మాత్రమే యతఁడు లౌకికవ్యవహారములఁ బ్రవేశించెను. ఢిల్లీసింహాసనము కొఱకు షాజహానుని పెద్దకొడుకు ధర్మస్వరూపుఁడునగు డారా మీఁదికి దుష్టశీలుఁడగు నౌరంగజేబు దండెత్తినప్పుడు హరరావు డారాకు సహాయముఁ జేసెను. యుద్ధములో డారా యోడిపోయిన పిదప నౌరంగజేబు రాజ్యప్రతిష్ఠితుఁడయి హరరావును బెదరించి వాని పెద్దకుమారుఁడగు రామారావును తనవద్ద జామీనుగా నుంచవలసిన దనియాజ్ఞాపించెను. చక్రవర్తి నెదిరించుటకుఁ దగిన మనోధైర్యము గాని, ధనముగాని సైన్యముగాని లేనందున హరరావు విధిలేక తనజ్యేష్ఠపుత్రుని ఢిల్లీదర్బారునకు బంపెను. రామారావు దర్బారునకుఁ బోయినప్పుడు చక్రవర్తి వానిమాటల పొందికకు సౌజన్యతకుఁ జాల సంతసించి యాగ్రహమువిడిచి హరరావు మతగురువే కాని యుద్ధప్రియుఁడైన వీరుఁడు కాఁడని నమ్మి యాకుమారునకు విలువగల వస్త్రాలంకారములు బహుమానము చేసి తగిన పీఠమిచ్చి దర్బారులో నిలిపి గౌరవించెను. హరరావు క్రీస్తుశకము 1863 సంవత్సమునఁ గీర్తిపురమందు గాలధర్మమొందెను. అతఁడు మృతినొందకముందే తనకనిష్ఠపుత్రుని హరికృష్ణునిఁ (హరికిసన్) పీఠాధిపత్యమున నియమించెను.

ఎనిమిదవగురువు—హరికృష్ణుఁడు.

తండ్రిపోవునప్పటికి జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు రామారావు ఢిల్లీలోనే యుండెను. జ్యేష్ఠుని దన్నువిడచి కనిష్ఠునకు గురుపదవి తండ్రియిచ్చినందుకు రామారావు మిక్కిలి కినిసి తనకుజరిగిన యన్యాయమునుఁ జక్రవర్తితో మొఱబెట్టుకొన నతఁడు వానియందనుగ్రహము కలవాడై తత్క్షణము తనదర్బారునకు రావలసినదని గురువగు హరికృష్ణున కాజ్ఞాపించెను. గురుపదము నందుట ప్రాపించక భోగము లనుభవించుటకు, నధికారములు చేయుటకు ననుకొని, యది తనకు లభింపలేదని విచారించి దానివిషయమై విశ్వప్రయత్నము చేయుటచేతనే రామారావట్టి పదవి కనర్హుఁడని చెప్పవచ్చును. అతని కాపదవి నీయక చిన్నకొడుకున కిచ్చుటలో దండ్రి న్యాయముగా నడచుకొనెననియే మన మూహింపవలయును. హరికృష్ణుఁడు బీఠ మెక్కినప్పటి కేడేండ్ల ప్రాయమువాఁడయినను వానిమొగము కలకలలాడుచు జ్ఞానతేజస్సుతో నిండియుండెను. ఆతఁడువచ్చి యెదుట నిలువ నౌరంగజేబు చక్రవర్తి వానిముద్దుమొగమును జూచి, ముద్దులుమూటఁగట్టు మాటలను విని, వానియందు పక్షముగలవాఁడయ్యెను. ఈపక్షపాతమునకుఁ దోడుగా హరికృష్ణుని తెలివియే వానికి గొప్పసాయముఁ జేసెను. ఈతఁడు బాలుఁడగుటచేఁ జక్రవర్తి వానినొకసారి యంతఃపురమునకు బిలిపించి యంతఃపురస్త్రీల నందఱఁ జూపి తనపట్టపుదేవి యెవ్వరో చూపుమని యడిగెను. హరికృష్ణుఁ డదివఱ కెన్నఁడు జూడకపోయినను జక్రవర్తిభార్యను దప్పకచూపెను. తనయంతిపుర మైన నెన్నఁడు చూడని యాబాలుఁడు బుద్ధి సంపదచే దనపట్టపు దేవిని నిరూపించినందు కాశ్చర్యమునొంది చక్రవర్తి యతఁడే పీఠాధిపత్యమునకుఁ దగినవాఁడని శాసించెను. ఇట్లుచేయుటకుఁ గారణాంతరముఁగూడ కలదు. ఏది యన హరికృష్ణుని తల్లివలె రామారావు

తల్లి సత్కులసంజాతకాదు. ఢిల్లీశ్వరున కనుగ్రహము గలిగినను జగదీశ్వ రునకు వానిమీఁద ననుగ్రహము లేకపోయెను. ఆకాలములో ఢిల్లీనగర ములో బ్రబలియుండిన మశూరికవ్యాధి యాబాలగురువున కగపడి యచిరకాలమున వానిఁ దనపొట్ట బెట్టుకొనియె. ఆతని శరీరము ఢిల్లీలో నే యమునాతీరమున దహనము చేయఁబడెను. ఆచోట నిపుడొక చిన్న సమాధి యున్నది. చనిపోవునప్పటికి హరికృష్ణుఁడు తొమ్మిది సంవత్సర ములవాఁడు

తొమ్మిదవగురువు—తేజబహదూరు.

ఈయన సీకుల యాఱవగురువగు హరిగోవిందుని రెండవ కుమా రుఁడు. ఈతఁడు బుకాలాయను గ్రామమున వాసము సేయుచుండెను. ఎనిమిదవగురువగు హరికృష్ణుఁడు మృతినొందినప్పుడు తదనంతరగురు వెవ్వఁడని యడుగఁగా నాబాలుడు "బాబాబుకాలా" యని పల్కెనఁ ట. బుకాలాగ్రామమందు కాఁపురముండు జనులందఱు సీకులే. బాల గురువుయొక్క కడపటిపలుకులు తెలిసినతోడనే యాగ్రామమునందున్న ప్రతి సీకుమతస్థుఁడు గురుపీఠముఁ దనకే హరికృష్ణుఁడీయ నుద్దేశించినాఁ డని చెప్పి తక్కినవారితో వాదపడఁజొచ్చెను. గ్రామమంతటఁ గల వరము బయలుదేఱెను. తేజబహదూరప్పటికే చాల వయసుగడచిన వాఁడయినందునను, మొదటినుండియు నతఁడు లౌకికవ్యాపారముల యందు విశేషముగా మనసు నిలుపక యీశ్వరభక్తితత్పరుఁడయినందు ననుఁ దక్కినసీకులవలెఁ దాను పీఠ మాక్రమించుకొనుటకు ప్రయత్న ములు సేయక నిర్మల మనస్కుఁడై యుండెను. మతమునకు గురు వేర్పడలేదని నానాభాగములనుండు సీక్కులువిచారింపఁ జొచ్చిరి.అప్పు డు ఢిల్లీలోఁ గాఁపురముండెడు మఖాసుషాయను సీకుఁ డొకఁడు వివా

దముఁబరిష్కరింపఁదలఁచి యెవరు గురువగుదురో వారికిచ్చుటకు విలువగల కానుకలను దీసికొని బయలువెడలి బుకాలాగ్రామమునకుఁ బోయెను. అక్కడ సిక్కులందఱు వానిచుట్టుం జేరిరి. "పీఠాధిపత్యము నాకు రావలయు నాకు రావలయు బాబా బులాకాయనగా నేనే నేనే" యని ప్రతిమనుష్యుఁడు తనమాటనే చెప్పుకొన సాగెను. ఆవివాదముల కంతము లేకపోవుటచే మఖానుషా 'వెనుకటిగురువు కడపటి పలుకులు సరిగాజెప్పుడు. అవి విని నేను పరిష్కరించెద'నని పలికె యాపలుకు లప్పుడు సన్నిధానవర్తులగు మనుష్యులవలన విని యిట్లనియె. "వెనుకటి గురువుమాటల కర్థము మీకు తెలియు లేదా ? బాబా బుకాలా యనఁగా దన పినతాతయగు తేజబహదూరుఁడని వెనుకటి గురువుగారి యర్థము. కాఁబట్టి యతఁడే మనకు గురువు" అని వెంటనే తేజబహదూరునికడకుఁ బోయి మఖానుషా "నీవమాగురువని వానితోఁ జెప్పి తాను తెచ్చినవెలలేని కానుకల వానికి సమర్పించెను. అతఁడా కానుకలనుగ్రహింపక పీఠాధిపత్యము తన కక్కర లేదనియెను. కాని మఖానుషా తన పట్టువదలక యాతని నెట్టకేల కొడంబరచెను. అనంతరము పట్టాభిషేక మహోత్సవము మహా వైభవముతో జరిగెను. దేశమందలి సిక్కులందఱు వానినిగురువుగా నంగీకరించి కానుక లంపిరి. పూర్వగురువునకుఁ బరమశత్రుఁడైనరామూరా యప్పటికి ఢిల్లీలోనే యుండి తేజబహదూరు పీఠమెక్కుట విని మహాదుఃఖము నొంది ధీరమూలుఁడను మిత్రుని సాయంబడసి తేజబహదూరునిమీఁద నక్కసుఁ బూనెను. అట్లుండి యొకసారి యాతఁడు మిత్రసహితముగా నొక చిన్నసేనం గూర్చుకొని తేజబహదూరుని గృహము దోఁచుకొనఁబోయెను. కయ్యముఁ జేయుట కిష్టము సామర్థ్యముఁగూడ లేనందున గురువగు తేజబహదూరు తనయూరు విడిచి యమృతసరముఁ బాఱిపోయెను. పూర్వసిక్కులచేత స్థాపింపఁబడిన దేవాలయ మొకటి యక్కడ కలదు. ఆకోవెల యధికారులుసహితము

తేజబహాదూరునిపై నిష్టములేనివారై వానిని గుడిప్రవేశింపనీయరయి రి. అంతలో మఖానుషా మరల గురుదర్శనార్థము వచ్చినంతనుస గురువు వానింజూచి యీర్ష్యచేఁ గొందఱుసిక్కులు తన్ను బాధించి చోచుకొని ప్రాణములఁదీయనుద్యుక్తులై యుండిరనియు నందుచేఁ దనకు స్వదేశము విడిచికొంతకాలము దేశాటనముఁ జేయఁదలంపు కలిగినదనియు వాత నితోఁజెప్ప నాతఁడును మంచిదని కొంతపరివారమును వెంటఁబెట్టుకొని గురువుం దీసికొని ఢిల్లీనగరమునకు బోయెను.

అక్కడ రామూరావు చక్రవర్తి యగు నౌరంగజేబునను గ్రహంబునకుఁ బాత్రుఁడై యుండి గురువుమీఁద నేవోకొండెములు చెప్పి యాతని మనసు విరిచెను. అంతట చక్రవర్తి తేజబహాదూరు తన సన్నిధికి రావలసినదని యుత్తరువువ్రాసి వంపసిద్ధముగ నుండఁగొందఱు కొలువుకాండ్రిది యెఱింగి “సిక్కు గురువు మతబోధకుడేఁగాని లౌక్యుఁడు కాఁడు.నిరపరాధి”యని విన్నవించి యప్పటి కాపదఁదొలఁగించిరి. ఈయా పదగడువంబెట్టిన మహాత్ముఁడు రాజపుత్రశిఖామణియగు జయపురమహా రాజు. ఆమహారాజు తదవసరమున నాసాముదేశమునకు సేనాసమే తుఁడై చక్రవర్తిపనిమీఁదఁ బోవుచు సిక్కు గురువునుఁ దనవెంట రమ్మని పిలిచెను. తేజబహాదూరు తనకుటుంబమునుఁ బాటలీపురమున విడిచి యామహారాజుతోఁ జని కొంతకాల మాసాముదేశమునఁ గొంత కాలము బంగాళమునఁ దిరిగి క్రీ. శ. 1667 వ సంవత్సర ప్రాంతమున, మరల స్వదేశమున కరిగెను. పాటలీపురమున నున్నపుడే తేజబహాదూరు భార్య గురుగోవిందను కొడుకుం గనియెను. అక్కడ నుండగా వెండియు రామూరావు ప్రేరణమున నౌరంగజేబు తన్ను హాజరు కమ్మని యుత్త రువు పంపినట్లువిని తేజబహాదూరు స్వగ్రామము విడిచి సట్లెజ (శతద్రువు) నదీ తీరమునందు నొక చిన్నగ్రామము నైదువందలరూపాయులవెలకుఁ గొని యందుఁ గాఁపురముండెను. అతఁడా గ్రామమునకు ముఖోవేవి

యుని పేరు పెట్టెనుగాని యిటీవల దాని కానందపురమను నామము, కల్గెను.

ఆయూరం గాంపురమున్నది మొదలు తేజబహదూరు తనపూర్వశాంతపద్ధతిని విడిచి, తండ్రియగు హరిగోవిందునివలెనే 'ఇదంబ్రాహ్మ్య మిదంక్షాత్ర' మను మాటనిజముగాఁ బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తికిం దోడు పౌరుషముం జూపం జొచ్చెను. ప్రాంతపగతుండగు రామారావు కతమునను మాటిమాటికి వేధించు మహమ్మదీయుల కతమునను గురువు సహజశాంతమును విడువవలసివచ్చె. అటులుండ రామారాయ ప్రేరితుండై చక్రవర్తి మరల దన సమ్ముఖమునకు రావలసినదని యాతనికుత్తరువు పంపెను. గురువు వెళ్లుటకు వీలులేదు. వెళ్ళకుండుటకు వీలులేదు కదా! వెళ్ళినచో సహజముగా సిక్కుమతముపై నతిద్వేషము కలిగినిరంతరము రామారావు చెప్పుకొండెములనాలకించుటం జేసి యతిక్రోధముంబూని యున్న చక్రవర్తి తన్నుం బ్రతుకనీయఁడని యాతఁడు స్పష్టముగ నెఱుంగును. వెళ్ళకున్నచోఁ దోలుదొత్తనే చంపించునని యంతకుమున్నె యెఱుఁగును. కాబట్టి యాతఁడు భయపడుట బ్రతిమాలుకొనుట యను చితములనుకొని శిష్యులం జేరంబిలిచి "మనలో కొందఱు ప్రాణత్యాగములు చేసినంగాని యీచక్రవర్తిదారుణ పరిపాలనము తుదముట్ట"దని వీరరసావిష్టుండై పలికెను. అప్పలుకులు వినిదాపుననున్న పుత్రుఁడు గోవిందసింగు తండ్రి కిట్లనియె. "దేవా! అంతటిసత్కార్యమునకు దేవరవారి ప్రాణత్యాగమే వినియోగించునుగాని తదన్యుల ప్రాణపరిత్యాగము కార్యకారియగునా"! అప్పలుకులు విని తేజబహదూరు తత్క్షణమే బయలుదేఱి సపరివారంబుగ ఢిల్లీకిఁజని క్రీ.శ. 1680 వ సంవత్సరమున స్వమతసంరక్షణార్థము మహమ్మదీయ చక్రవర్తిక్రోధానలంబునకుం దన శరీర మాహుతిగాఁజేసెను, గురువు దారుణమరణము నొందినను స్వల్ప

కాలమునందే యామహాత్ముని శరీరత్యాగము ఫలించినదో యనునట్లు మొగలాయిచక్రవర్తుల దుష్పరిపాలన మడుగంటెను.

పదియవగురువు.

గురుగోవిందుఁడు—బాల్యము.

తేజబహదూరు రాజపుత్రులతోఁ గలసి యాసాముదేశములోఁ దిరుగు నాపదలోనున్నను దనకర్తవ్యకృత్యముల మరవక జనుల మానస క్షేత్రములు సారవంతములై యున్నవని తోఁచినచోట్లఁ దన మతబీజముల నాటుచుఁ గృషిచేయుచుండ నాతనిభార్యయగు 'గుజరీదేవి' గోవిందసింగను పుత్రునిం గనియె. ఈకుమారసింహమె పంజాబుదేశమున మత సాంఘిక, రాజకీయవిషయములందు వెనుకస్థితినిఁ దలక్రిందుచేసి సిక్కుమత సౌధము మహమ్మదీయుల మహాద్వేషవాయువులచేఁ బడకుండ నిలిపిన శిలాస్తంభములలోఁ నొకఁ డయ్యెను. స్వసౌఖ్యపరిత్యాగము, కావలసివచ్చినయెడల ప్రాణత్యాగముజేసి ధర్మమార్గముల విడువని మహాపురుషులుదేశమును విపత్సముద్రమునుండి యుద్ధరింపఁగలరని యీమహాత్ముని చరిత్రము చదివినవారందఱకుఁ దేటతెల్లమగును.

గురుగోవిందుఁడు క్రీ॥ శ॥ 1666 సంవత్సరమున నొకశనివారము రాత్రి నాలుగవజామునఁ జన్మించెను. ఆసామునకుఁ బోవునప్పుడు తేజబహదూరు నిండుచూలాలగు భార్యను పాటలీపురమున విడిచి తనకుఁ గుమారుఁ డుదయించెడు పక్షమున నాతనికి గోవిందుఁడని నామకరణముఁ జేయవలయుననియానతిచ్చెను. నానకు జననకాలమున కానఁబడినట్లె గోవిందున జన్మసమయమునం గూడ ననేకమహాద్భుతములు పొడగట్టెనఁట. ఆయనచరిత్రములు వ్రాసినభక్తు లామహాద్భుతములను పరమాణువును బ్రహ్మాండముగఁ జేసి వానిని నమ్మి విశేషముగా వర్ణిం

చియుండిరి. కాని మన మాకథలను నమ్మనక్కరలేదు. నమ్మకపోయి
నను గోవిందసింగుచరిత్రము నంతమాత్రము గానంబడునవి లోకసామా
న్యములు ననన్యసాధ్యములునగు మహాకార్యములను జూచి నవనాగరి
కులమయిన మనముకూడ లోలో నాశ్చర్యము నందకపోము. తలిదం
డ్రులు దృఢశరీరులగుటచే నాతఁ డారోగ్యముఁగల దృఢకాయముఁగలిగి
పుట్టియేపుగాఁ బెరిఁగెను. తల్లిపాలు విడిచి తోడిబిడ్డలతో నాడుకొన
నేర్చినది మొదలు గోవిందుఁడు తనవంశమునకు ననురూపములగు తెలి
వితేఁటలను సుగుణసంపదను వ్యక్తముచేయ సాగెను. ఆడుకొనునప్పుడే
యతఁడు తన సహాకారులను రెండుకక్షలుగాఁ దీర్చి పురికొల్పి యొకని
తో నొకరి బోరాడించుచుండెను. ఈకృత్రిమ యుద్ధములలోఁ దఱుచు
గాఁబోరాటములు తీవ్రముగానె జరుగుచు వచ్చినను గోవిందుఁడే యెల్ల
పుడు విజయము నందుచు వచ్చె. ఒకప్పు డతఁడు విల్లు బాణములు
తుపాకులు లేకపోయినను స్వయముగా నట్టివిచేసికొని తోడి బాలకుల
వెంటఁబెట్టుకొని వారికా యాయుధములిచ్చి యడవికిఁజని వేటసేయు
ను. గోవిందుఁడు తఱుచుగా నుపయోగించునది వడిసేల. అతఁడు చేతి
కొలఁది దానిం ద్రిప్పి రాయి విడిచెనా యాదెబ్బ తగిలి యొకటిరెండు
పక్షులు నేల రాలవలసినదే. వేరొకప్పుడు గోవిందుఁడు ధర్మాధిపతిగఁ
గూర్చుండి బాలకుల వివాదములఁ బరిష్కరించి తప్పులు చేసినవారికి
దండనలు విధించి మెప్పులుగన్న వారికి బహుమానము లిచ్చుచుండును.
బాల్యచాపలముచేత నాతఁడు కావించిన యాసాహసకృత్యము లప్పు
డప్పుడు దుండగములగుచు వచ్చినందున యిరుగుపొరుగు వారికి బాధలు
కలుగుచు వచ్చెను. ఆతనివడిసేల దెబ్బ నెత్తినిఁబెట్టి తెచ్చుకొను నీటిక
డవలకు తగులుటయు నవిపగిలిపోవుటయు సంభవించుచు వచ్చినందున
పొరుగువారు గోవిందుని తల్లికడకుఁబోయి జగడములాడుచువచ్చిరి.
గుజరీదేవి కుమారునిఁ గఠినముగామందలించి వారిం బ్రతిమాలుకొని పం

పుచుండును. గోవిందుఁడు భీతియనుమాట నెఱుఁగని ధైర్యశాలి. అతని ధైర్యమెట్టిదో తెలుపుటకొక చిన్నకథగలదు. అతఁడొకనాఁడు సంగడి కాండ్రఁగలిసి యాడుకొనుచుండ నక్కడికిఁ బాటలీపురమేలు ప్రభువు వచ్చెను. ఆప్రభువు సేవకులుమును ముందు పరుగుపరుగునవచ్చి బాలకులతో నిట్లనిరి. "ప్రభువుగారు వచ్చుచున్నారు. అందఱు సలాములు సేయుఁడు." అప్పలుకులువిని గోవిందుఁడు "వద్దువద్దు వెక్కిరించుఁడు వెక్కిరించుఁడని యానతిచ్చెను. యుక్తాయుక్తమెఱుఁగని బాలకులందఱు తత్క్షణమే వానియాజ్ఞాప్రకారము జేసిరి. ఆప్రభువు తనయెడలనంత బండతనముజూపిన యాబుడుతల నేమిసేయనగునని యోచించుచుండగనే నిమేషకాలములో వారందఱు నానాభాగములకు బరుగెత్తిరి. చిన్నపిల్ల లేకాలమందైనఁ జిన్నపిల్లలేకదా. ఔచిత్యము వయసు వచ్చినకొలది హెచ్చును. ఎవని గుణాగుణంబులను కాని బాల్యక్రీడలంబట్టి మనము నిర్ణయింపరాదు. విద్యాబుద్ధు లబ్బినపిదప మనుష్యుని నడత యిట్టిదని నిర్ణయింపనగును.

వివాహము.

గోవిందసింగున కేఁడవయేఁటనే వివాహమయ్యెను. ఈ వివాహమునకు తేజబహదూరు తనరాఁబడికి మించిన సొమ్ము వ్యయముచేసి యతివైభవము జరిపెను. గోవిందునిమామ క్షత్రియుఁడు. ఆయనపేరు హరజీమల్లుఁడు. పెండ్లికూఁతురుపేరు జేతు. వివాహము వేదమంత్ర పఠనపూర్వకముగా బ్రాహ్మణులచేతనే చేయింపఁబడెను. ఇది యతిబాల్య వివాహము. పెండ్లికుమారునకే యేఁడేండ్ల వయస్సున్నపుడు పెండ్లికుమార్తె నాలుగేండ్లదో, యైదేండ్లదో యయి యుండునుగదా. అందుచేత నీవివాహము బొమ్మలపెండ్లియని భావింపనగును కాని నిజముయిన

పెండ్లిగా భావింపఁగూడదు. అనేకవిషయములలో సంస్తవనీయములగు మార్పులు చేసిన సిక్కుగురువులు బాల్యవివాహ దురాచారమునేల యెదుగంట ద్రోక్క లేదో తెలియకున్నది. ఈదురాచార పిశాచమిప్పటికి మన దేశమున స్థిరముగ నిలిచియుండి దేశమునకు మితిమీఱిననష్టమును జేయుచున్నది. ఇది యెదుగంటినగాని దేశముమంచిస్థితిలోనికి రానేరదు. గోవిందసింగు కాలక్రమమున మఱి యిద్దఱు కాంతలఁ బెండ్లియాడెను. అందొకర్తుకపేరు సుందరీదేవి. రెండవయామె పేరు దేవీజీ. ఈయాచారము పూర్వకాలమున విశేషముగాను, నేఁటికాలమున విరళముగాను గానఁబడుచున్నది. ఉత్తరదేశమున నీయాచారము ప్రబలముగా నుండెను. సంపన్నులగువారు మదోన్మత్తులయి తఱుచుగా ననేకభార్యలఁ బరిగ్రహించుచు వచ్చిరి. బంగాళాదేశమున నీదురాచారము మొన్నటివఱకు—మొన్నటివఱకననేల కొన్నితావుల నేఁటివఱకుఁ జరుగుచున్నది. నాగరికులైన పురుషులందఱు దీనిగర్హింపవలసినదే. గోవిందుఁడు తన నాఁటి యాచారమునుఁబట్టి యది దోషము కాదని యట్లాచరించి యుండవచ్చును.

విద్యాభ్యాసము.

తేజబహాదూరు తనకుమారుని విద్యాభ్యాసమును గురించి హెచ్చు శ్రద్ధచేసెను. గోవిందుఁడు కుశాగ్రబుద్ధియై యద్భుతమగు జ్ఞాపకశక్తికలవాఁడయ్యెను. అది కనిపెట్టి తండ్రి యాకాలమున నేర్పఁదగిన విద్యయంతయుఁ గొడుకునకు నేర్పింపవలయునని సంకల్పించెను. ఆకాలములో సిక్కుమతాచార్యుఁడు కావలసిన పురుషుఁడు మంచిపాండిత్యము, బాహుబలముఁగలవాఁడు కాక తప్పదు. ఏలయన నొకప్రక్క సిక్కుమతద్వేషులయిన మహమ్మదీయుల దండగములు నానాఁటికిఁ బ్రబలుచుం

డెను. ఒకప్రక్క నెన్నటికి నారక జ్ఞాతివైరమహాగ్ని రవులుచుండెను. తేజబహదూరుని మహోన్నతపదవి రామారావునకు, రామారావు పిన తండ్రియగు ధీరమాలునకును హృదయవ్రణము యుండుటం జేసి వారి వవురు తేజబహదూర నంతరమును వానికొడుకును నెమ్మదిగా బీర మెక్కనీయరను మాట సిద్ధాంతమే. అందుచేతనే తేజబహదూరు కుమా రున కాత్మసంరక్షణ సాధకములయిన శస్త్రవిద్యలను మతాచార్యత్వ మునకుఁ గావలసిన దేశభాషాగీర్వాణ భాషలను నేర్పించుటతోఁ దనివి నొందక తమమీఁద విరోధులుచెప్పెడు కొండెములకుఁ, బన్నెడు కుతం త్రములకు స్వయముగఁబోయి చక్రవర్తితో మాట్లాడి ప్రతిక్రియలు నెఱపుటకు వీలుగా నుండునని రాజభాషలగు నరబ్బీ పారసీ భాషలుఁగూడ నాతనికిఁ జెప్పించెను. గోవిందునియందు గ్రహణశక్తి ధారణశక్తి య ద్భుతముగా నుండినందున నతఁడచిరకాలములోనే యారెండు భాషల లోఁ బండితుఁడయి కవిత్వముఁ జెప్పఁజొచ్చెను. ఆతఁడు కాలాంతర మందు చక్రవర్తియగు నౌరంగజేబునకుఁ బద్యరూపకముగ వ్రాసిన పారసీ జాబులంబట్టిచూడ నతనికిఁ గవిత్వ మెంత వశవర్తియై యుండునో తేటపడును. గోవిందుఁడు పదునెనిమిదేండ్ల ప్రాయమువాఁడయినప్పుడు పితృమరణమహాపద సంభవించినందున నతఁడు విద్యాభ్యాసము ముగించి పీఠాధిపత్యమును వహింప వలసిన వాఁడయ్యెను.

పితృమరణము.

గురుగోవిందుని పితృమరణము మిగుల దారుణమైనది. ఆపదలుఁ గూడ నొకప్పుడు ప్రయోజనకారులగునని పెద్దలుచెప్పుమాట యీతని చరిత్రమువలనఁ గొంతవఱకు సత్యమని తోఁచుచున్నది. ఏలయన తేజ బహదూరు దుర్మరణము సీకులకు రోసముఁ దల కెక్కించి వారిం

బౌరుషవంతులఁజేసి సీకుమతము నిల్పుటకుఁ గారణమై మహమ్మదీయ రాజ్యవిధ్వంసమునకుఁ బ్రధాన హేతువులలో నొకటియయ్యెను.

అప్పటిఢిల్లీచక్రవర్తియగు నౌరంగజీబు తనబిడ్డలం దక్క దక్కిన కుటుంబమంతయు నిర్మూలముచేసి గద్దెనెక్కి తానుచేసిన పాపములకు భగవత్ప్రీత్యర్థమయిన ప్రాయశ్చిత్తమో యనునట్లు గాఢమయిన స్వమతాసక్తికలిగి హిందువులమీఁద హిందూమతముమీఁద నిష్టము లేనివాఁడై సాధారణముగ గొప్పయుద్యోగములన్నియు మహమ్మదీయులకేయిచ్చుచు హిందువులకు మనోవ్యథ కలుగునట్లుఁ బ్రవర్తింపఁ దొడఁగెను. అందుచేత పూర్వచక్రవర్తులగు అక్బరు, జహంగీరు, షాజహానులమీఁద నున్నంతిభక్తివిశ్వాసములు హిందువుల కౌరంగజీబుమీఁద నుండవయ్యె. స్వమతావేశము ప్రబలమగుటచే నీచక్రవర్తి క్రీ॥శ॥ 1680 సంవత్సరమునఁ దనయధికారము మహోన్నతదశలోనున్నపుడు కాశ్మీరదేశబ్రాహ్మణులను మహమ్మదీయమతములో గలియవలసినదని బలవంతపెట్టెను. ఆబ్రాహ్మణులు సీకు గురువగు తేజబహదూరు కలసినపక్షమున దామునుఁగూడ గలియుట కొడంబడిరి. ఆ విప్రులిట్లనుటకుఁ దగినంత కారణము కనఁబడదు. ఏలయన తేజబహదూరు బ్రాహ్మణులకు గురువుకాఁడు. మీఁదమిక్కిలి బ్రాహ్మణుల మతాచారములకు విరుద్ధములైన కొన్నివిషయములను నానకు మొదలుకొని సీకుగురువు లుపదేశించుటంజేసి బ్రాహ్మణులకు వారొకవిధముగా ననిష్టులై యుండిరి. చక్కగావిచారింపగా బ్రాహ్మణులాతెలఁగున బలుకుట కొక్కకారణము కలదు. తేజబహదూరు తురకయగుట కొడంబడఁడని వారెఱుంగుదురు. అతని తరువాత తాము మ్లేచ్ఛమతస్వీకారముఁజేయ నొడంబడిరి; కావున నది యెన్నఁడు జరుగదని వారికి నమ్మకము కలదు. విశేషించి తురకలకు సీకులకు మహాయుద్ధములు జరిగిన జరుగవచ్చును. ఆపోరాటముల సందడిలో నౌరంగజీబు బ్రాహ్మణులమాట మరచిపో

వచ్చుచు. అదియునుంగాక యుద్ధములో సీకులచేత మరకలు నసించినను మురకలచేత సీకులు నసించినను వారుభయులుం గొంచెము హెచ్చు తగ్గుగాఁ దమమతమునకు విరుద్ధవర్తనులే యగుటచేత నెట్లైనను బ్రాహ్మణులకు సంతోషమే ఈకపటభావము లోనిలుపుకొని బ్రాహ్మణులా తెలుఁగుసఁ జక్రవర్తితోఁ జెప్పియుందురు. చక్రవర్తియు వారిమాటలు సత్యములుకావఁగఁచి తత్క్షణము ఢిల్లీకిరమ్మని తేజబహదూరున కుత్తరువం పెను. అంతలోఁగొందఱు కాశ్మీరబ్రాహ్మణులు తేజబహదూరు దర్శన ముఁజేసి తమయాపద నివారణ సేయుమని ప్రార్థించిరి. అప్పుడు తేజ బహదూరు విపన్నివారణార్థము ప్రాణత్యాగ మావశ్యకమన్నట్లు, కుమారుఁడగు గోవిందుఁడప్పుడు సన్నిధినుండి ప్రాణపరిత్యాగము సేయుమని తండ్రిం బురిగొల్పినట్లు వెనుక వ్రాసియుంటిని.

రోసమెక్కించునట్టి కొడుకుపలుకులువిని గురువు "భగవత్సంకల్పము జరుగుగాక" యనిఢిల్లీలోఁ దనకు విరోధులు ప్రబలురై యుండుటచేత దననాశన మనివార్యమని యెంచి గోవిందుని గురుపదమున నియోగించి ప్రయాణోన్ముఖుఁడై కుమారు నుద్దేశించి యిట్లనియె. "నేను భగవంతుని సంకల్పము నెరవేర్పఁదలఁచి ధర్మమునిమిత్తము నా ప్రాణముల విడువ నుద్యుక్తుఁడనై ఢిల్లీకిఁ బోవుచున్నాను. మరణానంతరము నాశరీరమున కవమానము గలుగకుండ నీవుదానికి యథావిధిగ నగ్నిసంస్కారముఁ జేసి నన్నుఁ జంపువారిమీఁద తప్పక పగదీర్చుకొందువేని నాయాత్మ సంతుష్టిఁజెందు. హిందూమతముయొక్క పక్షము నవలంబించెడు భారముగూడనీకే విడుచుచున్నాను. నీప్రాణములుపోయినను సరే మతధర్మముమాత్ర మెన్నఁడు విడువవద్దు," చైతన్యములేని పదార్థములకైన శౌర్యమును గొలుపు నాపిరాలాపములవిని గురుగోవిందుఁడు తండ్రిపలుకుల కిట్లని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

"ఏయూకద వచ్చిన రానిండు. ఏమైనఁగానిండు. నేను మీయా జ్ఞాపరికారము స్వదేశమునిమిత్తము నారక్తము ధారవోయవలసివచ్చిన ను మది నేసందేహము లేక నట్ల చేయుదు" కొడుకటు ప్రతిజ్ఞఁ జేసిన తోడనే తేజబహదూరు సంతుష్టహృదయుఁడై ఢిల్లీకిఁ బోయెను. ఔరంజేబు గురువును గౌరవించినట్లభినయించి మహమ్మదీయమతము నవలంబింపవలసినదని కోరెను. తేజబహదూరు నిర్భయముగా వానికోరిక నిరాకరించెను. అనంతరము చక్రవర్తి యాతనిని మెత్తనివలుకులతో లాలించి కొంతసేపు గొప్పబహుమానము నిచ్చునట్లు వాగ్దానముచేసి కొంతసేపు స్వమత స్వీకారముఁ జేయుమని యడిగెను. కాని గురు వెంతమాత్రము లొంగనందున నౌరంగజేబు కాఠిన్యము వహించి "నీవు మహమ్మదీయమతమును స్వీకరించినను సరే లేక నీమతమే సర్వోత్తమమైన పక్షమున నీవాదము బలపఱచుట కేవిద్యైన మహాద్భుతములు చేసినను సరే. ఈరెంటిలో నేదోయొకటి చేయవేని మరణమునకు సిద్ధముకమ్మ"ని పలికెను. గురువు చక్రవర్తితో వాదముచేసి యాతని మనోనిశ్చితము మార్పఁదలఁచెను గాని యది వ్యర్థమయ్యె. ఔరంగజేబు తేజబహదూరునకుఁ బదునైదుదినములు గడువిచ్చియాగడువులోపల నేదోయొక పనిఁజేయవలయునని చెప్పి యాదినములలోనైన నాతని స్వేచ్ఛగానుండనీయక చెరలోఁ బెట్టించెను. ఆయన చెరకు మిక్కిలిసంతోషముతో దైవముమీఁద భారమువేసి వెళ్ళి యాగడవుకాలమంతయు నీశ్వరధ్యాన సంకీర్తనములతో గడపెను. పదునైదుదినములు ముగిసినతోడనే చక్రవర్తి యాతనిఁ దన సన్నిధికిఁ బిలపించి మహమ్మదీయ మత మంగీకరింతువా యద్భుతమేదేనిఁ జేయుదువా యని యడుగ నాత డేదియుం జేయననియె. అదివిని చక్రవర్తి తనక్రోధము ప్రశాంతిఁ జెంద చిరకాలమునుండి తేజబహదూరు నాశనమునకై యెడతెగక పాటుపడుచున్న రామారావు కన్నులు చల్లబడ సిక్కుమతస్థులు శోకసముద్రమున

నామహాత్మునకు మరణదండన విధించెను. చక్రవర్తియాజ్ఞ నెరవేర్చుటకు ఖడ్గము చేతబట్టుకొని హంతకుఁడు వచ్చినప్పుడు తేజబహదూరు వాని సంకల్పమెఱిఁగి తలయొగ్గి భగవత్పాదారవిందముల మనస్సున నిలిపి తన్మయుఁడై క్షణములో నానృహింసకునికత్తివేటునఁ దనసృష్టికర్త సాన్నిధ్యమును జెందెను. ఈమహాత్మునకు మరణమెంత తృణప్రాయమో కదా! దేశాభిమానులకు మతాభిమానులకు నీతిమంతులకు మరణము జనసామాన్యమునకుంబలె దుఃఖావహముగాక సౌఖ్యావహము. గృహముఁ, గారాగృహముఁ గూడ వారికి సమానమే. వారు మృతినొందియు జీవించినవారే.

ఇద్దరు మహాభక్తులు.

తండ్రి శిరశ్ఛేదమగునప్పటికి గురుగోవిందుఁడు ఢిల్లీ కైదుక్రోసుల దూరమున నొక యడవిలో విడిసియుండినందున నీఘోరవార్త జరిగిన కొలఁదిసేపటికే కొందరు భక్తుల వలన నాయనకు తెలిసెను. దారుణమయిన యాపితృమరణము గురుగోవిందుని దుఃఖపూరితునిం జేసెను. అయిన నది దుఃఖమునకు నుదాసీనతకు సమయము కాదు గదా! తేజబహదూరు, మరణానంతరము తన శరీరమును తురకల యధీనమునుండి తెచ్చి దానికి యథావిధిగా నగ్నిసంస్కారముఁ జేయవలసినదని కుమారుని కాజ్ఞాపించినందున నాయాజ్ఞ వెంటనే జరుగవలసియుండెను. కాని యాయనకళేబరము సంపాదించుటదుస్సాధ్యము. చక్రవర్తియాగ్రహము తేజబహదూరు చచ్చినను దీరలేదు. కావున నాయనశరీరమును సీకుల కియ్యకూడదనియు జచ్చినచోటనే యది కుళ్లిపోవలయుననియు నాప్రభువు శాసించెను. ఏలయన హిందూమతమునుబట్టి చూడఁగా నాతఁడు వర్ణభ్రష్టుఁడు కావున నగ్నిసంస్కా-

రమున కుం ద గ డ ట. మ హ మ్మ దీ య మ త ము ను బట్టిచూడఁగా నతఁడంత విశ్వాసము లేనివాఁడు కావున పూడ్చి పెట్టబడుట కనర్హుడఁట. కావున మొదట నెక్కడ తలనరకబడెనో యచ్చటనే యాకళేబరము పడియుండెను. దరి కెవ్వరురాకుండ చెరసాలతలుపులు మూయబడెను. కావలివాండ్రు పరులనెవ్వరిని రానియ్యక వేయికన్నులఁ గాచుచుండిరి. కొంతమందిని కూడగట్టుకొని కావలి వాండ్రతోఁబోరి చెరసాల తలుపుల బలిమిం దెరచి కళేబరముం దెచ్చుట యసాధ్యము. అందుచేత నేగడవిడయు లేకుండ రహస్యమున గురుకళేబరము నవ్వలకు దాటించుట కర్తవ్యమని గురుగోవిందుఁడు దక్కిన సీకులుఁ దలంచిరి. అట్టి కార్యము సాధించువా రెవ్వరని గోవిందుఁడు తలపోయుచుండ తండ్రి కొడుకులు రంగిరీతవంశస్థులు నగు నిద్దరు సీకులు గురుసన్నిధికిఁ బోయి పవిత్రమైన యమ్మహాకార్యము సాంధించు భారము దమపయిఁ బెట్టుమని వినయమున నతనిం బ్రార్థించిరి. అది విని గోవిందుఁ డొక్కనిముసమాలోచించి “ సరే పోయిరండు మీకార్యమున కీశ్వరుఁడు దోడుపడుఁగాక ” యని పలికెను. ఈమహోపకారము తమకుం జేసినందుకు రఁగిరీతులు కృతజ్ఞులై మహాభక్తితో గురువునకు నమస్కరించి యాశీర్వచనముల వడసిపోయిరి. ఏవిధముగా శాకళేబరమును నీవలకుతీసికొని రావలయునో యావిధము నించుకయు వారు విచారింపలేదు ఇది సత్కార్యము కదా యీశ్వరుఁ డీపనికి దోడుపడకపోవునా యనుధైర్యముననే వారు బయలుదేరిరి. బయలుదేరి సగముదూరము వచ్చునప్పటికి వారికి గుజ్జుపుబండి దోలుమనుష్యుఁడొక డగపడెను. అతనితో నించుక మాటలాడునప్పటి కతఁడు పంజాబుదేశస్థుఁడనియు ఢిల్లీలో నొకగొప్పయుద్యోగస్థునకు బండిదోలువాఁడనియు విశేషించి సీకుగురువుల సిద్ధాంతములయందుగాఢమునునమ్మకగలవాఁ డనియు గురుకార్యము నేబాములైనంబడి సాధింప నిచ్ఛగలవాఁడనియుఁ దెలిసెను. అంతట రంగిరీ

తులు తమ మనోరథమును వానికెరిఁగించిరి. ఎఱింగించుటయు నతఁడు పరమానందభరితుఁడై గురువుకళేబరము పడియున్నతావునకుఁ బోవుటకుఁ గావలసినన్ని యుపాయములు గుర్తులు జెప్పుటయేగాక కళేబర మీవలకు వచ్చినతోడనే దానిం దనబండిమీఁద పెట్టుకొని యెవ్వరికను మానముఁ జనింపకుండ వారుకోరినప్రదేశమునకుఁ దీసికొనిపోవుటకు దోడ్పడునట్లు వాగ్దానము జేసెను. రంగిరీతు లాతనిపలుకులు విని మహానందభరితులయిరి. ఏలయన గురుకళేబరము తీసుకొనిపోవుట కట్టి శకటము దొరకుట మిక్కిలి యదృష్టము. ఏమన నతఁడు సిక్కుల భక్తుఁడు అతఁడు బండిదోలువాఁడని యెవ్వరికి ననుమానము పుట్టదు. పట్టణమందలి తలారులు వానికిం జిరపరిచితులు. అర్ధరాత్రియందు నపరరాత్రియందు నతఁడు తనయజమానునకు బండిఁదోలఁగా వారు చాల సారులు చూచినవారు కావున, నేవేళ బండితోలినను దానిని శోధింపరు. మరియుఁ బట్టణమందలి సందులుగొందులు మారుమూలలు నెరిఁగిన వాఁడగుటచే నతఁడు నిరపాయములగు మార్గముల బండితోలుకొనిపోయి గమ్యస్థానమును జేర్పఁగలఁడు. ఇట్టి యాసల నెన్నో మనంబునం బెట్టుకొని యయ్యిరువురు వానితో మాటలాడుచు బట్టణము జేరిరి. రంగిరీతు లెట్టెటో కష్టపడి గురు కళేబరమును దెచ్చునట్లును దానిం దెచ్చువరకు బండివాఁడు చెరసాలకు సమీపమున నొక సందులో బండికట్టుకొని సిద్ధముగా నుండునట్లును కళేబరము బండిలోఁ బడినతోడనే ముగ్గురు బయలుదేరిపోవునట్లును వారేర్పాటుఁ జేసికొనిరి. ఆయేర్పాటును బట్టి బండివాఁడు తానెక్కడ బండి నిలిపి కనిపెట్టుకొని యుండఁదలఁచెనో యాస్థానమును గురుకళేబరమున్న నెలవును వారికి జూపెను. ఢిల్లీపట్టణము చూడఁదగిన మహానగరమైన మనరంగిరీతుల మనస్సులు పురసౌందర్యముమీఁదికిఁ బోకయే గోడదాటిన బాగుండు, నితరుల కనుమానముఁ జనింపకుండ నేమూలనుండి యెక్కవలయు నేప్రక్కనుండి

కళేబరము దింపుటకు వీలగునను యోజనలతో నిండియుండెను. అట్లు తలఁచుచు రెండుజాముల రాత్రి కడచువఱకు వారు చెఱసాలకెదురుగా నొకమూల నక్కియుండిరి. అంతటఁ జంద్రాస్తమయమయ్యెను. అగుట యు వారు చెఱసాల వెనుకప్రక్కనుండి మెల్లఁగ గోడమీఁది కెగఁ బ్రాకఁజొచ్చిరి. పడుచువాఁడగుటచేఁ గొడుకు గోడ నవలీలగ నెక్కెను. వృద్ధుఁడు కావున తండ్రి దిగజారెను. కుమారుఁ డంతట లోపలనుఁటికి యొక దిడ్డిగుమ్మము తలుపు తెఱవ జనకుఁడుగూడ లోపల ప్రవేశించె ను. అంత నయ్యిరువురు, బండివాఁడు తమకిచ్చిన చిన్నదీపపు వెలుతు రున బలుతావులు వెదకి యెట్టకేలకు గురుకళేబరమును గనిపెట్టిరి. దుర్వాసనతోఁగూడి ధూళిధూసరితమైన యాకళేబరమును జూచి రంగి రీతులు పట్టరాని దుఃఖమునఁ బరవశులై కొంతసేపు వగచి గురుపాద ములకు నమస్కరించి కన్నుల నద్దుకొని దీవన లిమ్మని యాయనయా త్మను బ్రార్థించి కావలివాండ్రు మేలుకొన్న పక్షమున దమకార్యము భగ్నమగునని సత్వరమే పనికిం దొరఁకొనిరి. ఆకళేబర మెత్తబోవ వారి మనసున నొక్క తలంపు బాఱెను. ఆశరీరము నెత్తుకొనిపోవుటలోఁ గష్టము లేదు. కాని కావలివాండ్రు మేలుకొన్నవెనుక కళేబరము లేక పోవుటచే ననుమానపడరా? పది నలుదెసలకు బంట్లం బంపరా? బండి రాజభటుల కందకపోయినను వారు గురుకళేబర మెక్కడనున్నదో శోధించి తెలసుకొని పూర్తిగ తగులబడకముందె దానింబట్టుకొని రెట్టిం చిన కోపముచేత జరపవలసిన యవమానమును జరపరా? ఒకవేళ నట్టియిబ్బంది తటస్థింపక నిరాటంకముగా నగ్నిసంస్కారమైనను, ఔరం గజేబు సిక్కులే యీసాహసకార్యమును జేసిరని తెలిసికొనకపోవునా? తెలిసికొని గురుభక్తులను గుమారుని నానాహింసల పాలుసేయకపో వునా? అనుతలంపులు మనస్సులందు మల్లడిగొన నయ్యిరువురుఁ జక్ర వర్తి కెంతమాత్రము ననుమానము పొడముకుండునట్లు సిక్కులకు నిరపా

యమగునట్లుఁ, గళేబరముఁ గొంపోవుట యుచితమని నిశ్చయించిరి. దాని కొక్కటే యుపాయముగలదు. అది యేదన గురుకళేబరమును దీసి దానిస్థానమున మఱియొకశవము నక్కడ బెట్టుటయేయని వారను కొనిరి. అనుకొనుటయే తడవుగఁ గుమారుఁడు భక్తితత్పరుఁడై మొగ మంతయు నుత్సాహమున జేవురింప "నన్నుజంపి యిక్కడ పడవేయు" మని తండ్రితోఁ బలికి తలయొగ్గెను. ఒగ్గినతోడనే కొడుకు తల ద్రెవ్వ నేయక తండ్రియాతని శిరస్సుపై హస్తము వేసి యాశీర్వదించి "బిడ్డా నీవు కావు గురువు ననుసరింపదగినవాఁడను నేను నిలు నిలు" మని వారించి తనశిరస్సు ఖండింపుమని కొడుకు నెన్నోవిధముల బ్రతిమాలెను. కుమారుఁ డావనిఁ జేయుట కొప్పుకొనఁడయ్యె. అందుచేత గురుకార్యార్థము మృతినొందు గౌరవముసంపాదించు విషయమునఁ దండ్రికొడుకుల కన్యోన్య వివాదము కలిగెను. పుత్త్రస్నేహమున దండ్రి కొడుకుం జావనొల్లఁడు. పితృభక్తిచేఁ గొడుకు తండ్రిం జావనొల్లఁడు. ఇరువురహృదయముల గురుభక్తి యతిశయముగ నెలకొని యుండుటచే "నేనుబోవుటమంచిది నేనుబోవుటమంచి" దని తగవులాడిరి. కొంత తడవట్లు వాదమైనపిదప తండ్రియిట్లనియె. "నీవునాకంటె బలముగల వాఁడవు. నేనుపోయినను నీ వీకార్యము నెక్కువసులభముగాఁ జేయ గలవు. మఱియు నేను గురువుతోసమాన వయస్కుఁడను. నాకళేబర మిక్కడ పడియుండెనా యదిగురువుదేయని భ్రమపడి యనుమాన పడరు. ముసలిశరీరమునకు బదులు ముసలిశరీరమే యుండవలయును గాని పడుచుశరీరముండుట యనుమానమునకు హేతువు" అనవుడు తండ్రియుక్తులు, ముఖ్యముగా నందలి చివరపలుకులు కార్యసాధనమే ప్రధానముగాఁగల కుమారునకు నచ్చెను. నచ్చుటయు నతఁడేమియుఁ బలుకక యూరకుండెను. అంతట వృద్ధుఁడు నఱుకుమని తనతలయొగ్గెను. కుమారుఁడు చేయునదితోఁచక వెఱ్ఱివెఱ్ఱిచూపులఁ జూడసాగెను తండ్రి

శిరస్సు ఖండించుటకు వానిచేతు లాడవయ్యె. కుమారుని మనస్సు కరఁగిపోవుట దెలిసికొని వృద్ధుఁడు భగవంతునిఁ బ్రార్థించి ఖడ్గముచేతఁ బూని యొక్కపెట్టున తనతలఁదానే నఱుకుకొనెను. ఆదెబ్బతోఁదలతెగి నేలఁబడెను. అంతటఁ గుమారుఁడు తండ్రినిమిత్తము కన్నీరు విడిచి పితృపాదములకుఁ బ్రణామముఁజేసి ముద్దుపెట్టుకొని గురు కళేబరము నెత్తుకొని యా యమూల్యపదార్థమును బండిలోఁ బడవేసెను. అనంతరము పట్టణము దాఁటువఱకు బాడిమెల్లమెల్లగ నడచి యవ్వల వేగముగఁబోయి గమ్యస్థానమును జేరెను. కావలివాండ్రుకాని చక్రవర్తికాని యెన్నటి కారహస్యమును దెలిసికొనఁ జాలరైరి. అహాహా! వృద్ధరంగిరేతునియొక్కయుఁ బసుచురంగిరేతునియొక్కయు భక్తి, కార్యనిర్వాహణాశక్తి, ప్రాణములయందలి నిరపేక్ష తనకుండవలయునని యేమనుష్యుఁడు కోరఁడు.

మనోనిర్ధారణ.

జనకుని ధైర్యము, కార్యశూరత బాలుఁడగు గురుగోవిందునిమెత్తని మనసుమీఁద నాఁటుకొని యాతని కధికోత్సాహముఁ గలిగించెను. ఆయుత్సాహమువంను గురుగోవిందుఁ డిట్లుపలికెనఁట. “ఇవ్విధంబున ధర్మసంరక్షణార్థ మాత్మబలి యిచ్చిన మహాత్ముఁడు, ప్రాణమిచ్చి, యిచ్చినందుకు విచారింపఁడు. మతమునిమిత్తము ప్రాణత్యాగముఁ జేసిన మహాయోగి, శిరస్సును బాసెనేకాని తనమనోనిశ్చయమును బాయలేదు. తేజబహదూరు స్వమతరక్షణార్థము ప్రాణములు విడువ ఢిల్లీకి బయలుదేఱినది మొదలు గురుగోవిందుఁడు భవిష్యత్కాలమునఁ దాను చేయవలసినకార్య మేదో యదిచక్కఁగా గుర్తెఱిఁగియుండెను. ఆకార్యమేమనఁ జిరకాలమునుండి యన్యమతస్థులచేత నణఁగద్రొక్కఁబడియున్న

హిందువుల నుద్ధరించి తన్మతమును గాపాడి వారికి జరుగు నపరాధములకుఁ దగిన ప్రతీకారముల నెలగునప్పుడెల్లఁ జేయుట, పితృపరాభవము నిమిత్తము మహమ్మదీయులమీఁద పగదీర్చుకొనుట యాయన ముఖ్యోద్దేశమైనను గురుగోవిందుఁడు కేవలము తనపంతమే నెగ్గించుకొనుటకు చూడక యార్యమతమునిమిత్తము హిందూజాతినిమిత్తముఁ దననెత్తురు ధారవోయఁదలంచెను. కాని మహమ్మదీయుల యధికారము దేశమునందు సర్వవ్యాప్తమై సుస్థిరీకృతమై యుండుటచే నది యసాధ్యమని యతఁడెఱుంగును. తురకసేనలు తెఱపిలేని సముద్రతరంగము లనియు నతఁడెఱుంగును. హిందూరాజులు లేశమైన సిగ్గుఁగాని యాత్మగౌరవముగాని లేక తమ మతాచారములకు విరుద్ధపద్ధతుల నవలంబించి విదేశీయులగు మ్లేచ్ఛులకే సాయమై వత్తురనియు నతఁడెఱుంగును. సామాన్యులగు హిందూజనులు మతముకొఱకుగాని మతసంస్కర్తయగు తనకొఱకుగాని యించుకయు విచారింపరనియు వారి కేగొడవ లక్కఱలేదనియు నెఱుంగును. అంతఢిల్లీశ్వరునితోఁ బగసాధింపఁదలంచిన తాను మొగలాయిరాజ్యమందున్న చిన్నజమీందారునైన నెదురించుపాటి ధనముగాని బలముగాని లేనిబాలుఁడనుమాట మఱియుఁ బాగుగ నెఱుంగును. ఇవియే కావు. మఱియు ననేకవిషయముల నతఁడు బాగుగ నెఱుంగును. ఎఱిఁగియు నొకపాచికవేసి చూడవలయునని సంకల్పించెను. రాజకీయవ్యవహారములలోఁగాని సాంఘికసంస్కరణములలోఁగాని మతవిషయికములగు మార్పులలోగాని చొరబడి పోరాడఁదలఁచునతఁడు దానికిం దగుప్రయత్నముల ముందుచేసి స్వబలపరబలంబుల గణియించి నేర్పుతో మెలగవలయుకాని తొందరపడఁగూడదుగదా! అట్లు చేయు నతఁడు తనకుఁగల బుద్ధియు బలంబును నొక్కచోఁ జేర్చి పోరు గడపినచో కృతకృత్యుండగును. ఈసాధకబాధకములను స్థిమితముగ విచారించి తన యాలోచనలను జక్కఁగాఁ బాదుగుటకు గురుగోవిం

డుఁడు మాఖోవాలను నామాంతరముగల యానందపురమున వసియింపఁ
బోయెను. అప్పటి కాయనను సిక్కులందఱు తేజబహాదూరుని వారసు
నిగా దమకుం బరమగురువుగా నంగీకరించిరి. అంగీకరించినను గురువునకు
దేశముం బండవలసినంత పలుకుబడియు బలమును నుండవయ్యె. యుద్ధ
ములలో యోధులకు బ్రతియోధు లుండవలయు నట్టి యోధులను
సంపాదించుటకు కొండలనడుమనున్న యానందపురమున నివసించుట
గురువునకుఁ బ్రయోజనకారియే యయ్యెను. ఏలయున నచటనుండఁగా
శూరుల నేకులు కాలక్రమమున నాయనచుట్టుం జేరిరి. అందుచేత క్రమ
క్రమంబున దనపక్షము బలపడుననియు గార్యసాధక మగుననియు నతఁ
డాశపడఁజొచ్చెను. ప్రపంచముతో విశేషసంబంధము లేని మాఱుమూల
కొండలలో నతఁడున్నను గురుగోవిందుని యానాఁటిజీవిత మాయనకు
విసుపు పుట్టింపలేదు. ఏమన గురుగోవిందుఁడు నిరంతర మొక్క యీశ్వ
రధ్యానముతోనే కాలక్షేపము సేయలేదు. శిష్యులకు కేవలము మత
బోధయే సేయుచు బ్రొద్దుగడపలేదు. ఎల్లయప్పు డనుచరులనే సంపా
దించుటకు బ్రయత్నములు చేయలేదు. ఇందేపని ప్రత్యేకముగా నొన
ర్చినను విసువుపుట్టించునని యతఁడామూడుపనులంగూడ నప్పుడప్పుడు
సేయుచు వచ్చెను. ధ్యానము వలసినప్పుడు ధ్యానము చేసికొనును. తన
దేశస్థుల పునరుజ్జీవనము సేయుమార్గంబుల నెడనెడఁ దలపోయుచుండు
ను. భక్తితో వినదలంచు శిష్యులకు నానకుయొక్క మతసిద్ధాంతములను
విగ్రహారాధనముం దిరస్కరించి పరమేశ్వరారాధనమును స్థిరపరచు తన
సిద్ధాంతముల నెడనెడ బోధించుచుండును. కత్తిఁగట్టి మహమ్మదీయు
లతోఁ బోరనోపిన వీరు లగపడినప్పుడు స్వసైన్యమునఁ జేర్చుచుండును.
ఇన్నిఁటిని జరుపుచు గురుగోవిందుఁడు చిన్ననాఁటనుండియుఁ దనకభిమా
నక్రీడయైన వేఁటలోఁ గొంత ప్రొద్దుపుచ్చుచు వినోదించుచుండును.
గుఱ్ఱపుసవారుఁ జేయుటలో నతఁ డాకాలమున దసమానుఁడు. అతని లా

యమునందు శ్రేష్ఠజాతి గుఱ్ఱము లనేకములుండునవి. వేఁటసేయునపుడు పులులు సింగములు మొదలగు ఘోరసత్త్వములతో నతఁడు కలియఁబడి పోరాడి మెట్టకేలకు వానింజంపుచు వచ్చెను. ఇన్నివిధములుగ వేఱువేఱు కృత్యములం దగిలియున్నను గురుగోవిందుఁడు విద్యావ్యాసంగము మానలేదు. మహమ్మదీయ మతగ్రంథములు వ్రాయఁబడిన అరబ్బీ, పారసీ భాషల నేర్చికొని యాతఁ డంతలోఁ దనవినోందక యార్యుల జ్ఞానవిశేషములున్న సంస్కృత భాషనుగూడ నభ్యసించెను. తీరికగా నున్నపు డాయనకు రామాయణము, మహాభారతము మొదలగు గీర్వాణ గ్రంథములఁ జదివి వినిపించుటకుఁ గొప్పపండితులు చాలమంది యాయనకడనుండిరి.

ప్రథమ ప్రయత్నము.

గురుగోవిందుఁడు కొండలనడుమ నొక పల్లియలోఁ గూర్చుండి దేశస్థితినిఁ బరికించుచుఁ దనబలంబు నభివృద్ధిఁ జేసి కొనుచు నుండఁగా ముందుముందు చేయవలసిన గొప్ప యుద్ధములకు నభ్యాసముంబోలె నాకస్మికముగాఁ బ్రథమ ప్రయత్నము సేయవలసి వచ్చెను. అది యీ విధమున సంభవించెను. ఆసాము దేశపురాజు, తేజబహాదూరుని ప్రియ శిష్యుఁడు నగు రత్నరాయలను నతఁడు గురుగోవిందుని దర్శనము సేయఁ దలఁచి వెలలేని యనేక బహుమానములం దీసికొని పంజాబునకుఁబోయెను. గురునినిమిత్త మతఁడు తెచ్చిన కానుకలలోఁ దెల్ల యేనుఁగొకటి, యరబ్బీ గుఱ్ఱమొకటి, తెల్లడేగయొకటి, ఖడ్గమొకటి, బంగరు స్తంభములుగల గుడారమొకటి యుండెను. చుట్టుప్రక్కలనున్న జను లందరు లీయపురూపపుఁ గానుకలం జూచి ముచ్చటపడి యవియెట్లయినఁ దామ హరియింప వలయునని తలంచిరి. విలాసపుర ప్రభువగు భీమ

చందుఁడు తెల్లయేనుఁగును, గుడారమును జేకొనఁదలఁచె. హిందారు ప్రభువగు హరిచంద్రుఁడు డేగ, ఖడ్గము, గుఱ్ఱముఁ దనకుఁ గావలయు నని మనసుపడియె. హరిచంద్రుఁడు తాను కోరిన పదార్థముల స్వీకరించుట కెంతో తొందరపడి, వస్తువులు తెచ్చిన రత్నరాయలను గాని, వస్తువుల యజమానుఁడగు గురుగోవిందునిగాని యడుగక యూరక కత్తి నాదియనిచేతఁ బట్టుకొనెను. సూక్ష్మ బుద్ధిగల గురుగోవిందుఁడు వారి యుద్దేశముఁ గనిపెట్టి తగినట్లు వారికి బుద్ధిచెప్ప సంకల్పించెను. అందుచేత హరిచంద్రుఁడు ఖడ్గముఁ జేకొనఁగానే యతఁడు పరిహాస గర్భితమైన చిఱునవ్వు నవ్వి యాతని కిట్లనియె. "అవి నాశిష్యుఁడు తెచ్చిన వస్తువులు కావున నావి. అవిమీకుఁ గావలసిన మీరు పుచ్చుకొనవచ్చును. కాని నే జెప్పిన నిబంధనల కొడంబడవలయును. ఆ నిబంధనలివి. 'మొట్టమొదట నేను ఖడ్గము నడుమునకుఁ గట్టుకొని, డేగను జేతఁబట్టుకొని తెల్లయేనుఁగుమీఁద నంబారీలోఁ గూర్చుండి, యరబ్బీ గుఱ్ఱ మెదుట నడువ నూరేగవలయును. ఊరేగింపు ముగిసిన వెనుక గుడారములోఁ గొలువుండెదను." అప్పలుకువిని, గురువనుకొన్నట్లే జమీందారులు కోపోద్దీపితులయిరి. అయిన యాతఁడు తమయెడఁ జూపిన ధైర్యస్థైర్యముల కచ్చెరువొంది, కోపము పట్టరానిదగుటచే నెట్టయెదుట నాతనిఁ దిట్ట నారంభించిరి. ఆ తిట్లను సరకుసేయక గురువు నిశ్చలుఁడై యుండి వినుచు "నేను చెప్పినపద్ధతులు వినినారు కదా. నేనుపయోగించినపిదప మీరావస్తువుల నుపయోగించుకొనవచ్చు"నని మరల బల్కెను. ఈ పలుకులు వారిని శాంతింపఁజేయుటకు మాఱు, కోపాగ్నిం బ్రజ్వలింపఁజేయు సమిధలయ్యెను. అందుచే నాజమీందారులు తమ యనుచరులతోఁ గూడి ఖడ్గములెత్తి గురువుపైఁ బడనుద్యమించిరి. కాని రెండు మూడడుగులైన వేయకమును పే యదివఱ కెంతో కష్టముమీఁద నోపిక పట్టియున్న సిక్కులు తత్క్షణమే యాయుధపాణులై "గురువునకు జయ

య, గురువునకు జయ" మని కేకలు వేయుచు కసిఁదీర్చుకొనుటకు గురువునుఁ బరాభవించిన కొండరాజులపైఁ గవిసిరి అంతట గొప్పకళవళము పుట్టెను. ఉభయ పక్షములవారి కేఁకధ్వనులు నింగిముట్టెను. కొండదొరల ప్రాణములు మిక్కిలి యపాయములో నుండెను. కాని, కార్యము పాకము తప్పనిచ్చుట కిష్టములేనందున గురువు తన యనుచరుల నొక్కమాటతో నివారించెను. గురువు యాన శిరసా వహించి సీకులుఝళిపించినకత్తుల మరల నొఱలలోఁ బెట్టిరి. అంతట సద్దడఁగెను. జమీందారులు బుద్ధితెచ్చుకొని యచ్చోటువాసిపోయిరి. కాని, పోవునప్పుడు కడుపుమంట తీఱక గురువును నోటికివచ్చినట్లుతిట్టి, బెదిరించిరి. సీకు లాతిట్లను, వెఱపింపులను వడ్డితో నప్పచెప్పిరి.

జమీందారు లచ్చోటు వాసి చన్నపిదప గురుగోవిందుఁడు తన యనుచరుల కిట్లనియె "మీకు నాయెడలఁ గలపక్షపాతమునకుఁ బరులు నన్నవమానింప సంకల్పించినపుడు మాగౌరవముఁ గాపాడుటలో మీకుఁగల పూనికకు నాకు మిక్కిలి సంతోషముగా నున్నది. మీవిశ్వాస మింతంతయని నేను పొగడజాలను. అయినను నేను మీక్షేమముఁ గోరువాఁడను. మతగురువు నగుటచేత జమీందారుల యెడల మీరునోటరానిచ్చిన దుర్భాషలను విని నేనెంతమాత్రము సంతోషింపలేదు, ఇదినాకు బొత్తుగ నిష్టములేదు. ఇఁక ముందైన మీరు పరుష వాక్యము లాడకుండ జాగ్రత్తగ సంభాషింతురని కోరుచున్నాను."

మఱునాఁడు జమీందారులు తమకు జరిగిన పరాభవము మఱవదలఁపక క్రోధాగ్నిచే రవిలెడు మనసులతో నానందపురము విడిచిపోయిరి. పలుమాటలేల ? గురుగోవిందుని, తదనుచరులగు సీకులను నిర్మూలము చేసినఁగాని తనకు సంతుష్టి యుండదని యట్లు చేయుటకు భీమచందుఁడు ప్రమాణముచేసెను. నిర్నిమిత్తముగా నిట్టి కలహము సంభవించినందుకు గురువుకాని యామన్నెదొరలుగాని యించుకేనియు

విచారింపలేదనుటనిస్సందేహవిషయము. జమీందారు లెంతధనవంతులై యెంతపలుకుఁబడి గలవారైనను దాను వారి కించుకేనియుఁ దీసిపోవుట లేదని యావొరలకు స్పష్టముగాఁ దెలియఁజేయ గురుగోవిందుఁడు సంకల్పించెను. ఇంక జమీందారులో గురుగోవిందుఁడుతండ్రియంతటి శాంతస్వభావముఁ గలవాఁడు కాఁడనియు గర్వము పొగరు గలవాఁడనియుఁ దలంచి మొదటినుండియు నాతనియెడ ద్వేషమునే పూని యాసమయమున నాతని పూర్ణముగా నడఁగఁద్రొక్కవలయునని సంకల్పించిరి. అన్నిటికంటె గురువుమీఁద జమీందారుల కొక విషయమున నెక్కువ కోపము చిరకాలమునుండి యుండెను. గురుగోవిందుఁ డెక్కడికైన బయలుదేఱునప్పుడు రాజఠీవితో గుఱ్ఱముమీఁద నెక్కి చుట్టుప్రక్కల కొండలు ప్రతిధ్వనులు చేయునట్లు తనభేరి మ్రోగు వేయించుచు దన రాకఁ దెలియఁజేయుచుండును. జమీందారుల మతమున నీభేరీలు వేయించుకొనుట రాజచిహ్నముకాని గురువుల కనుచితము. అందుచేత వారు గురుగోవిందుఁడు రాజలాంఛనములను స్వీకరించుటలోఁ దనతలకుఁ దగనిపని ప్రారంభించినాఁడనియు నతఁడాచిహ్నములఁ దాల్చుట రాజుల నవమానించుటనియు మొదటనుండియు భావించి చిరకాలమునుండి యాతనిమీఁద కడుపులలో నక్కసుఁబూని గర్వభంజనము చేయుటకదను నిమిత్తమెదురు చూచుచుండిరి. అంతలో నీయదను వచ్చినందున వారు పరమానంద భరితులై యది దాటిపోకుండఁ గసిఁ దీర్చుకొనఁదలఁచిరి. భీమచందుఁడు తన రాజధానిఁజేరినతోడనే చేసిన మొట్టమొదటి పని యేమనఁగా నానందపురము విడిచి తత్క్షణము వెళ్ళవలసినదనియు నట్లు విడవకుండిన దన కాగ్రహము కలుగుననియు గురువున కొక జాబు వ్రాసిపంపెను. ఆజాబుచూచి గోవిందుఁడు చిఱునవ్వునవ్వి దానికి ఖడ్గముతోనే ప్రత్యుత్తరమీయఁదలంచెను. కాని మాటలతో నీయఁదలఁపడయ్యె. అనంతరము భీమచందుఁడు యుద్ధసన్న

ద్ధుఁడయ్యెను కాని యుభయ సైన్యములు రణరంగముఁ జేరకమునుపు నాహానుదేశపురాజగు మేదినీప్రకాశుఁడు గురువుం గలిసికొని యానంద పురము విడిచి తనరాజ్యమునకు వచ్చి యచ్చట కాఁపుర ముండుమని గురువుం బ్రార్థించెను. యుద్ధమువలన నష్టములు గలుఁగునను భయము ననో యారాజు ప్రార్థనము నిరాకరింప నిష్టము లేకనో గురుగోవిందుఁ డందుకు సమ్మతించెను. గురుగోవిందుఁడు భీమచందునితోఁ బోరాడుట కసమర్థుఁడై యుండుటం జేసి యట్లొనర్చి యుండవచ్చునని మహమ్మదీయ చరిత్రకారులు వ్రాసిరి. మహమ్మదీయులు గురుగోవిందునియెడ నెల్లప్పుడు ద్వేషభావమునే జూపువారు కావున వారిమాటలయం దెంత యాదర ముంచవలయునో చదువరులే యెఱుంగుదురు. మేదినీ ప్రకాశుఁడు తనశక్తికి గురుభక్తికిఁ దగునట్లు గురువును సమ్మానించెను. ఆరాజు తనయెడఁ జూపిన భక్తికి సంతసించి యాతని కవసరమైనప్పు డేఁబదివేల రణశూరులను దాను బంపునట్లు గురుగోవిందుఁడు వానికి వాగ్దానము జేసెను. నాహానరాజు దేశములో నున్నపుడు గోవిందుఁడు తాను స్వయముగ శంకుస్థాపనఁ జేసి యొకగ్రామముకట్టించి పాంతయని దానికి పేరుఁబెట్టెను. ఇది 1741 వ సంవత్సరమున కార్తిక మాసమునఁ జరిగెను. ఈనడుమ భీమచందుని కుమారుని వివాహ ముహూర్తము సమీపించెను. భీమచందుఁడు కుమారరాజుతోడను చుట్టములతోడను విశేష పరివారముతోడను వివాహనిమిత్తము కాశ్మీర రాజధానియగు శ్రీనగరమునకు దరలిపోయెను. ఆకాలమున శ్రీనగర మునకుఁ బ్రభువు ఫతేషా. ఈయన కుమార్తెయే భీమచందుని కుమారున కీయదలఁచిన బాలిక. ఫతేషాకు గురుగోవిందునకుఁ బూర్వపరిచయ ముండుటచే గోవిందుఁడు వివాహకాలమునఁ బెండ్లికూఁతున కీయవలసినదని కొన్ని బహుమానములను దనదివానగు నందచందునిచేతఁ బంపెను. ఫతేషా యాబహుమానములను నిరాకరించి తిరుగఁగొట్టెను.

పతేషాచేత భీమచంద్రుఁ డట్లు చేయించి యుండునుగాని స్వయముగా నతఁడిట్లు చేయఁడని యూహించి గురువప్పటి కూరకుండి కార్యగతులు ముందుముం దెట్లగునో కనిపెట్టుచుండెను.

ఈవివాహమైన తరువాత భీమచంద్రుఁడు బహురాజుల సహాయముఁ బడసి ప్రబలుఁడయ్యెను. శ్రీనగరప్రభువగు పతేషాయుఁ గోటోచియాప్రభువగు గురురాజకృపాళచంద్రుఁడు జస్వోలియాప్రభువగు కేసరచంద్రుఁడు రాజాసుబ్ధిమాలుఁడు రాజాపృథివిచంద్రుఁడు మున్నగు నృపాలురు భీమచంద్రుని పక్షము వహించిరి మొట్టమొదట గురువునకుఁ గొన్ని చిన్న చిక్కులుకలిగించి భీమచంద్రుఁడు క్రొత్తమిత్రుల సేనంగూర్చుకొని 1742 సంవత్సర వైశాఖమాసమున గురువుమీఁద దండెత్తిపోయెను. గురుగోవిందుఁడు వారినెదుర్కొన సన్నద్ధుఁడయ్యెను. యుద్ధమారంభించుటకు సిద్ధముగనుండఁగ నదివఱకుఁ గొంతకాలమునుండి మఠమునఁ జేరి హాయిగఁ బంచభక్ష్యపరమాన్నంబుల నారగించుచు గురువునకుఁ దమప్రాణములైన ధారవోయునట్లు ప్రతిజ్ఞ చేసిన యైదువందలమంది సన్యాసులు శత్రుసైన్యముఁ జూడఁగానే పిక్కబలమే శరణముగ క్షణములో నదృశ్యులైరి. పిరికి కండలుగల యీతిండిపోతులు తన్ను విడిచినంతమాత్రమున గురువు విచారింపలేదు. కాని యాతనికి విచారముఁ గలుగఁజేయు సంగతియొకటి జరిగెను. అంతకుమున్ను గురువునాశ్రయించి జీతములు తినుచుండిన పటానుజాతి తురకలు గురువు కడకుఁబోయి సిగ్గురవంతయు లేక 'మేము కొలువు చాలించుకొనదలఁచితిమి. మాకు రావలసినజీతములిచ్చి మమ్ము పంపివేయుఁ' డని యతి కఠినమైన యాసమయమున నడిగిరి. ప్రాణముమీఁదికి వచ్చిన యదను నందు మిక్కిలికృతజ్ఞులై యుండవలసిన మహమ్మదీయులు కృతఘ్నులై నందుకు గురువు మిక్కిలి మనఃఖేదము నొందెను. ఈతురక లీయనకడ కెట్టిమనస్థితిలో వచ్చిరో చూతుఁడు. కొండొక కారణమున నీపటాను

లౌరంగజేబు చక్రవర్తి యాగ్రహమునకుఁ బాత్రులై కుడువఁ గూడు నిలువ నీడ లేక యొక యూరినుండి యొకయూరికి దిరుగుచు నెక్కడదలఁ దాఁచుకొనుటకు నెలవు లేక నానాకష్టములం బడుచుండ గురువు వారి దురవస్థఁజూచి జాలినొంది చక్రవర్తి విరోధులకు దాను శరణమిచ్చుట యపాయము సియైన వెనుదీయక వారిం దనకొలువులో నిలుపుకొని యాదరించెను. ఆదుర్మార్గులాయుపకారమెల్ల మఱచి మోసము చేయఁ దలఁచినప్పుడు గురుగోవిందుఁడు వారికి వెనుక దాను చేసిన మహోపకారమును దలపించి యట్టిఘాతుకకార్యమును జేయుటకు మనసెట్టు లొప్పె ననియడిగి యాసమయమున వారువిశ్వాసవంతులై నిలిచినపక్షమున మునుపటికంటె నెక్కువజీతములు నెక్కువ బహుమానములు నిచ్చునట్లు వాగ్దానముఁజేసి నిలిచి యున్న పక్షమున వారికే యెక్కువ లాభములు కలుగునని యుపదేశము చేసెను. ఆయుపదేశము లన్నిఁటిని వారు పెడచెవిం బెట్టినందున నీగురువు జీతములిచ్చివేసి వారింబంపెను. ఈస్థితిలో ననేక రాజ్యసైన్యముల బాసటజేసికొని వచ్చిన భీమచందుని యెదుట నిలిచి పోరుటకు గొంతమంచిసైన్యమున్నను గురువు సమర్థుఁడని చెప్పుటకు వీలు లేదు. అయినను గురువునట్టి సమయముల జంకువాఁడు కాఁడుగదా.

పటానులు సైన్యము విడిచిపోవుటవలనఁ దక్కిన సైనికులుకూడ దుర్నీతిపరులై వారిమార్గమునే యనుసరింతురేమో యనుభయమున గురుగోవిందుఁడు మిగిలినసైనికుల కుత్సాహముఁ గలుగఁజేయఁదలఁచి సమయభంగులై పారిపోయిన పటానులు సమ్మదగని పరమపాతకులనియు వారుపోవుటయే లాభకరమనియు వారు పోవకయుండినను మంచియుద్ధసమయమున నింతకంటె నెక్కువనష్టము గలిగించి పోయెడు వారే యనియు జాలసేపు నొక్కిచెప్పి భగవంతునిమీఁదనే భారము వేసిన పక్షమున సమస్తము శుభపరిణామమగును గావున నట్లుచేయవల

యునని యుపదేశించెను. యుద్ధము మఱునాఁడు జరుగవలసియుండెను. అందుచేత ప్రతిసైనికుఁడు తన శక్తివంచనలేకుండ గురుపక్షమునిలిచి పోరవలయునని కృతనిశ్చయుఁ డయ్యెను. గురువు చేసిన యీ యుపన్యాసముతోనే సైనికుల మనస్సులెల్ల వీరావేశము గలిగియుండ నంతలో నయ్యాహ బుద్దూషాయను నొకతురక వారిమనస్సులను మఱిపదిరెట్లు వీరరసభూయిష్ఠములుగఁ జేసెను. పారిపోయిన పఠానులు నానావస్త్రలం బడుచుండఁజూచి యీబుద్దూషాయను నతఁడు జాలినొంది వారిని గురుగోవిందు కొలువులోఁ బ్రవేశపెట్టెను. తానుప్రవేశపెట్టిన మనుష్యులు కృతఘ్నులైనందున నతఁడు మిక్కిలి విచారించి తన బలగముతో గురువుకడకుఁబోయి యాయన పక్షముపోరుట కంగీకరించెను. పారిపోయిన పఠానులలో నైదుగురు మనసుమార్చుకొని మరల గురుపక్షమఁ జేరఁదలఁచిరి. కాని సిక్కులు వారివెన్నంటి తరిమి వధించిరి.

గురుపనుకొన్నట్లె మఱునాఁడుదయమున యమునానదికి గిరియను నేఱునకు నడుమనున్న బయలుమీఁద నుభయ సైన్యములు యుద్ధము నిమిత్తము గలుసుకొనెను. ఈయుద్ధ మేఁడుదినము లెడ తెరపిలేక జరిగెను. రెండుప్రక్కల సైనికులు మహాశౌర్యముతోఁ బోరాడిరి. భీమచందుని సైన్య మధికసంఖ్యగలది. సైనికులు చక్కనిశిక్షఁగల వారగుటచే నెంతో నేర్పునయుద్ధము చేయగలిగిరి. గురుగోవిందుని సేవలో నున్న జోదులు మంచి శిక్ష లేనివారైరె దేవుఁడొక్కఁడేయని యాతనిపాద పద్మములనే నమ్ముకొని దైవసమానుఁడుగా గురువును భావించి యాతని మాటలచేత నుత్సాహముఁగలిగి పోరవలసినవారైరి. గురుగోవిందుఁడు స్వయముగ రణరంగముఁజొచ్చి యుద్ధమును వేయికన్నులం గనిపెట్టుచు సైన్యమునకు వలయు నుత్తరువులిచ్చుచు స్వయముగ బోరుచు యోఘులం బురికొల్పుచు శతావధానము చేసినట్లు విహరించెను. గురువుజూపిన మహాశౌర్యము ధైర్యము సైనికుల మనంబులమీఁదఁ బనిచేసెను. కాని

వ్యర్థముగఁ బోలేదు. హిందూరుప్రభు వగుహరిచంద్రుఁడు గురునిం బాకి యాయన గుఱ్ఱమును గొప్పగాయము తగులునట్లుకొట్టి గురువుమీఁది కురికెను. కాని సంకల్పించినపని నెఱవేరకమును పే గురువువింటినుండి వెడలిన యొకకూ్రరబాణముచేత నిహతుఁడై హరిచంద్రుఁడు నేలంగూలెను. తమనాయకులలో నొక్కఁడు నేలపాలగుటఁజూచి శత్రుసైనికులు భయభ్రాంతులై మృతినొందినవారిని గాయములు తగిలినవారిని వెనుక విడిచి ముందుదృష్టియే కాని వెనుకదృష్టిలేక పారిపోయిరి. శత్రుసేనలో నున్న తక్కిన నాయకులు సహజభీరులయ్యుఁ జేయునదేమియులేక పలాయనమునే శరణము జేసికొనిరి. తక్కువసేనతో గెలిచిన యీగెలుపు గురువును బరమానంద భరితునిఁ జేయుటయేగాక యాతనికెంతో పేరు తెచ్చి యాతనిపక్షముఁ బ్రబలమగునట్లు జేసెను. ఈవిజయము భగవదనుగ్రహమువలన గలిగెనని గురుగోవిందుఁడు తన గ్రామమగు పౌంతకుం బోయి యీశ్వరప్రార్థనలఁ జేసి తనకు నమ్మినబంటై తనపక్షమునంబోరి రణమున నొకకుమారునింగోల్పోయిన సయ్యదు బుద్ధూషాను మిగుల గారవించి వానికొకపట్టా వ్రాసియిచ్చి తనతలపాగలో సగముచించి వానికి బహుమానముగ నిచ్చెను. అతఁడు చేసిన యుపకారమును గురు వాతనికిఁజేసిన సమ్మానమును మనసులో నుంచుకొని సీకులు నేఁడుసైతము బుద్ధూషాకుటుంబమును మిక్కిలిగౌరవముతోఁ జూచుచున్నారు.

అనంతరము గురుగోవిందుఁడు పౌంత గ్రామమునుండి యానందపురమునకుఁ బోయి తనవిజయమునుసాటించి వైభవముతో మరలఁ దండ్రిపీఠము నధిష్ఠించెను. అధిష్ఠించి యూరకుండక మరలనేవేళ కేయుపద్రవము మూఁడిన నప్పుడు చిక్కుపడకుండ ముందు కాఁపుదలనిమిత్తమానందపురమునకు రక్షకసేనను బలపఱచెను. ఆపట్టణముచుట్టు నాలుగుకోటలు కట్టెను. అందు మొదటిదానిపేరు ఘురు. రెండవది పత్తేఘురు. మూఁడవది లోహఘురు. నాలవది బోలఘురు. ఈనాలుగు కోటలలో నతఁడాయుధములను నిలువచేసెను.

ద్వితీయాక్రమయత్నము

ఈకొండరాజులతో యుద్ధమైన కొన్నిమాసములకే గురువు తన కత్తి మరల నొఱలోనుండి తీయవలసివచ్చెను. ఈసారి యాతఁడు కత్తిఁ గట్టుట కొండరాజులను శిక్షించుటకుఁ గాక వారిని రక్షించుట కయ్యెను. సర్హిందుపరగణాసుబేదారు, భీమచంద్రుఁడు మొదలగు మన్నె దొరలు సర్కారు ఖజానాకు బాకవలసిన కప్పముసరిగా బంపలేదను వంకబెట్టి వారిమీఁద గుపితుఁడై వారిని దండించుట కొక గొప్పసైన్యముం బంపెను. కప్పముసరిగాఁ గట్టలేదనుట కొంతవఱకు నిజమే. నిజమైనను గొండరాజులు బాకీయున్న కప్పమునుబంపక ప్రాణములు పోయిననుసరే చిట్టచివఱకు శత్రుసైన్యము నెదిరింపవలయునే కాని కప్పము చెల్లించకూడదని కృతనిశ్చయులైరి. అందుచేత సర్హిందుసుబేదారు సైన్యముంగూర్చుకొని వారిమీఁది కెత్తిపోయెను. శత్రుసైన్యము సమీపింపగానే కొండరాజుల ధైర్యములు డీలువడ భయకంపితులై గురువు నాశ్రయింపదలఁచి వెనుకటి మనస్పర్థలు మఱవవలసినదనియుఁ దమ కెల్ల సామాన్యశత్రుఁడగు మహమ్మదీయుని బారదోలుటకు సాయపడవలసినదనియుఁ బ్రార్థనపూర్వకముగా నాయనకు రాయబారమంపిరి. గురుగోవిందుఁడు దేశోపకారము నిమిత్తము తన పరాభవములన్నియు మఱచెడు స్వభావము గలవాఁడగుటచే కొండరాజుల సందేశమును గౌరవముగ నాలకించి తన సేనానాయకులగు మొహరీచందు దయారాము లకు నైదువందల సైనికుల నప్పగించి యారాజులకుం దోడ్పడబంపెను. కొండరాజుల యదృష్టము పండుటచే గురుసహాయమున మహమ్మదీయ సైన్యము పరాజయమొందెను. కాని యింతమాత్రము పరాజయముతో మహమ్మదీయసేన యడగి యూరకుండునది కాదు.

ఈయుద్ధమైన స్వల్పకాలమునకే యనఁగా శాలివాహనశకము 1745 సంవత్సరమున లాహూరుసుబేదారు కొండరాజులను దండించుట కొఱక సైన్యమును గురుగోవిందునకు బుద్ధిచెప్పఁ దలఁచి మఱియొక సైన్యమును బంపెను. దైవనిర్ణయమున నీసారికూడ బరాజయము తురకలదేయయ్యెను. అది వర్షకాలమగుటచే మ్లేచ్ఛసేన పొంగియుండిన నదులందాట లేక సరిగా బయనములు నలుపలేక చెడిపోయెను. మహమ్మదీయ సేనానాయకుఁడగు రుస్తుముఖాను పరాభవముచే నినుమడించిన రోషమున వర్షకాలము గడచినతోడనే మరల సేనంగూర్చుకొని పర్వతరాజులపైఁ బడెను. గురువు భాయిసంగీతుఁడను నొకశిష్యునకు మూడువందల సీకుల నప్పగించి వారికి సాయమంపెను. పాపము విధివశమున జయలక్ష్మి యీసారికూడ హిందువుల పక్షముననే యుండెను.

మహమ్మదీయ సైనికులకు నొకదాని వెంట నొకటిగ జరుగుచున్న గొప్పపరాభవముల వార్తలు విని చక్రవర్తియైన నౌరంగజేబు మండిపడి కొండరాజులకు వారిచెలికాఁడగు గురుగోవిందునకు గట్టిగాబుద్ధిఁ జెప్పి తీరవలయునని సంకల్పించి గొప్పసైన్యమిచ్చి తనకుమారుఁడగు ముజూముషాను వారిమీఁదికిఁ బంపెను. ఈరాజకుమారుఁడు కొండలలోనికిఁ దాను స్వయముగ వెళ్ళవలసిన యావశ్యకత లేదనుకొని తన సేనానాయకుఁడగు నమీరు మిర్జాబేగును బుత్తెంచెను. అతఁడు లెక్కమీరిన సైనికులను సామానులు మోయు జంతువులను దీసికొని కొండలలోఁ జొరఁబడి నాశనముజేయ నారంభించెను కొండరాజులు దుర్బలసైన్యములతో వాని నెదుర్కొనిరి. కాని వారి ప్రయత్నములు నిష్ఫలములగుటచే నేమియుం జేయలేక శత్రువుఁడు తనమనసార దోఁచుకొని నాశనముజేయుటకు దమపట్టణములు పల్లెలువిడిచి పారిపోయిరి. గురుగోవిందుఁడు నయితము తనయానందపురమును శత్రువులపాలికప్పగించి దూరపుటడవులకుం బారిపోయెను. మిర్జాబేగుయొక్క సైన్యము

దుర్జయమగుట దానియెదుట కొండరాజులయొక్కయుఁ దనయొక్కయు సైన్యము నిలువఁజాలదని గ్రహించి యట్టిసమయమున శత్రువునిచేత నిర్మూలింపఁబడుటకంటె గొంతకాలమెందేని యొదిగియుండి యదను వచ్చి నప్పుడు విక్రమించుట మంచిదని గోవిందుఁడా తెలంగునఁ జేసెను.

గురుగోవిందుఁడట్టు లానందపురము విడచి శత్రుభీతిచే వనాంతరంబుల నివసించు కాలమున నొక చిత్రకథ జరిగెను. అది మనము నమ్మఁదగినది కాకపోయినను గురునిచారిత్ర కారులందఱుఁ దచ్చరిత్రము లందు వ్రాసిరి. కావున మనముగూడ దాని నిట తెలిసికొనుట యవశ్యమని యావృత్తాంతముఁ వ్రాయఁ దొరకొన్నారము. గురువొకనాఁడు పురాణములయందు నితిహాసములయందు మహాప్రౌఢుఁడైన యొక బ్రాహ్మణునితోఁ బ్రసంగించుచు సందర్భవశమున "నయ్యా! అర్జునకంత బలమెట్లు కలిగెనని యడిగెను. ఆప్రశ్నకు బ్రాహ్మణుఁ డిట్లని యుత్తరమిచ్చెను. "మీవంశకర్తయైన యర్జునుఁడు దేవీ ప్రసాదమును వడసి మహాతేజశ్శాలి యయ్యెను. శత్రువర్గమును నిశ్శేషముగ నిర్మూలించుటకుఁ బార్థునివలెనే దేవతాప్రసాదమును బడయవలయు. ఇందుకు మీరొక యజ్ఞముఁ జేయవలయును. అప్పుడు పఠింపఁ బడునట్టియాగమ మంత్రముల ప్రభావమున హోమగుండములో నగ్నిమధ్యమునుండి యొక మహాదేవి ప్రత్యక్షమై మీకు వరంబులిచ్చును. దానంజేసి సీకులు దుర్నిరీక్ష్యప్రతాపులై శత్రువులం బారదోలుదురు. ఈ యుపదేశము గురువునకు నచ్చుటయు నతఁడు సత్వరమే యా యాగముం జేయింపుమని యడిగెను. కాని యాగమమంత్రకోవిదులగు బ్రాహ్మణోత్తములుచాలమంది కావలయును అట్టివారు కాశ్మీరమునందు లేరు. యాగము నిర్విఘ్నముగఁ బ్రశాంతముగఁ దుదముట్టింపఁ దలఁచిన పక్షమునఁ బ్రయోగపద్ధతులయందుఁ గుశలురగు బ్రాహ్మణోత్తములు కావలసియుందురని

యు నట్టివారు కాసికానగరమందే కాని తదితర స్థలముల లభింపరనియు బరమపావనమగు నాదివ్యక్షేత్రమున కెవ్వానినేని దగు బ్రాహ్మణులఁ బంపి వారిని రప్పింపవలయుననియు, గురుని సన్నిధియున్న బ్రాహ్మణులు పలికిరి. అప్పలుకులువిని గురుగోవిందుఁడు మంచి బ్రాహ్మణునొక్కని వారణాశికిం బంప, నతఁడు వెదకివెదకి శ్రోత్రియులగు భూసురులను దోడ్కొని గురుని సన్నిధికిం బోయెను.

కాశిదాసు కేశవదాసు విశ్వంభరదాసు నను మువ్వురు బ్రాహ్మణులు గురుసముఖమునకుఁబోయి యాగము చేయింపఁ గలమనిపలికిరి. యాగభారమంతయు వారిపయివైచి గురువు తగుప్రయత్నములఁజేయించి యజ్ఞదీక్షితుఁ డయ్యెను. యాగము జరిగెను. హోమకుండమందలి మంటలలోనుండి యొక ఖడ్గము పయికెగిరి పడెనట అదిచూచి గురువు దాని భావమేమని బ్రాహ్మణుల నడిగెనట. అందుకు బ్రాహ్మణులిట్లనిరఁట. ఇది మంచిశకునము. మీరు తొందరపడవద్దు. దేవియే మీకుప్రత్యక్షము కావలయునన్న మీరు నిశ్శంకముగా మీ శిరస్సుఁ గోసి హోమము చేయవలయు." అనవుడు గురుగోవిందుఁడు "నేను చేయవలసినపని విస్తారముగ నున్నది. నేనుశిరస్సుగోసి యియ్యజాలనని యుత్తరమిచ్చెనఁట. అందుకు బ్రాహ్మణులు మీకుమారులలో నొక్కని శిరస్సిచ్చినం జాలునని బదులుచెప్పిరఁట. అంతట గురువు తనకుమారులఁ బిలువనంప గోవిందునితల్లి ప్రపంచమంతయుఁ దలక్రిందైననుసరే తని మనుమలలో నొక్కనినైన నిచ్చుట లేదని నిర్భయముగఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను. అహాహా? ఆశ యెంతపనిఁ జేయించును. గురుగోవిందుని యంతవాఁడు కూడ దేవీ సాక్షాత్కారమున శత్రునాశన మగునని బ్రాహ్మణులాశపెట్టినమాత్రమున వారి వలలలోఁబడి కుమారునిం జంపఁజూచెఁగదా? ఈమాట నిజమైయైన పక్షమున నీయనకంటె నాడుదియైన నీమనతల్లియే యెక్కువ వివేకముతోఁ

బనిచేసెనని చెప్పవచ్చును. అప్పుడు చేయున దేమియు లేక గోవిందుఁడు యాగవిధాయకులగు బ్రాహ్మణులంజూచి "వీరె నాప్రియశిష్యులగు సీకులిరువదినలుగురు తమశిరస్సుల నర్పింప సిద్ధముగనున్నారు. ఇం దెవ్వని తలయైనఁ బనికివచ్చునా యని పలికెను. బ్రాహ్మణులు దీనికొక విధముగ నిష్టపడిరి. అంతట నొకసీకుని శిరస్సు కొబ్బరి పుచ్చువలె నఱకఁబడెను. హోమము యథావిధిగ జరిగెను.

ఈకథనే కొందఱు చరిత్రకారు లీలాగునఁ జెప్పుచున్నారు. గురుగోవిందుఁడు దేవీబలినిమిత్తము తనకొడుకులలో నొకని నంపుమని తన తల్లికి వర్తమాన మంపెనఁట. "ఆమె నాకొడుకు పిచ్చివాఁడు వానిపిచ్చి చేతల కొఱకు నామనుమలఁ జంపుకొందునా" యని తన నలువురు మనుమలం దీసికొనిపోయి మొఘోవాలుకోటలో దాఁగుకొనియెనఁట. అది విని గోవిందుఁడు బిడ్డలలో నొక్కనిఁ బంపనిపక్షమున ముసలమ్మ యెదుట చిన్నబిడ్డల నలువురను జంపివేయుదునని వర్తమాన మంపెను. ఆయవ్వ యప్పటికిని బిడ్డల నప్పగింపనందున గురుగోవిందుఁడు చేయునది లేక తన యనుచరులం బిలిచికొల్పెను. ఎంత పురికొల్పినను మరణమున కొప్పుకొనువాఁడు సాధారణముగ నుండఁడు కావున కొంతకాలమువఱ కెవ్వరును సాహసించి రాలేదు. అప్పుడు గురువు కోపించి యనేకులను శపించెను. పిమ్మట యిరువదినలుగురు సీకులు సిద్ధమైరి. అందొక్కని శిరస్సు దేవికర్పింపఁబడెను. అట్లు యాగము ముగించి గురువు బ్రాహ్మణులకు భూరిదక్షిణలిచ్చి పంపెను. ఈ కథనమ్మువారు గురుగోవిందుఁడు సంపూర్ణముగఁ గాకపోయినను గొంతవఱకైనఁ దనమనోరథసిద్ధిని బొందెనని యూహింపవచ్చును. ఈ యాగమునుగూర్చి యింకను మఱికొన్ని కథలుగలవు. అందొకటి యీక్రింద జెప్పఁబడును. ఈ యాగము బహుదినములు జరిగినపిదపఁగూడ దేవిప్రత్యక్షము కానందున గురుగోవిందుఁడు బ్రాహ్మణులంబిలిచి యేల దేవి కానఁబడలేదని యడి

గెను. పరమపవిత్రుఁడగు మనుష్యుఁ డొకఁడు తనశిరస్సు బలియిచ్చినంగాని దేవి సాక్షాత్కరింప దని బ్రాహ్మణు లుత్తరమిచ్చిరి. అదివిని గురుఁడిట్లు బదులుచెప్పెను. "అట్లయిన మీలో నొకరు శిరస్సు బలియిండు. మీకన్నఁ బరమపవిత్రులగు మనుష్యు లెవరున్నారు? ఈపలుకులు బ్రాహ్మణులకుఁ గర్ణకఠోరములుగ నున్నందున వారందు కియ్యకొనక క్రమక్రమమున నొక్కరొక్కరుగ జారిరి. అందుచేత యజ్ఞము సమాప్తముకాలేదఁట.

దేవి గురుగోవిందునకు స్వప్నమున సాక్షాత్కరించి కొంత బలము ప్రసాదించె నని మూఁడవకథ. బ్రాహ్మణులు తిరిగి రానందున గురుగోవిందుఁడు కోపించి యజ్ఞనిమిత్తము దెప్పించినసంభారము లన్నియు హోమకుండమున బడవైచె ననియు నందువలన జగద్భయంకరముగ పెనుమంటలు బయలుదేరె ననియు బెసగ్రామవాసు లాజ్వాలలు చూచి దేవి జాజ్వల్యమానరూపము ధరించి గురువునకు ప్రత్యక్షమైనట్లు తలంచి రనియు నాల్గవకథ. గురుగోవిందుఁడు భగవంతుఁడొక్కఁడేయనియు నతఁడే సృష్టిస్థితిలయకారణభూతుఁ డనియు దృఢవిశ్వాసము గలిగినయాస్తికుఁడయ్యుఁ గొన్ని కామ్యముల నొసంగునట్టి క్షుద్రదేవత లున్నవనియు మంత్రాంతర సాధనాంతరములచే వానినారాధించినపక్షమున నవి యభీష్టముల దీర్పగలవనియు నతఁడు నమ్మెను. భగవంతుఁ డొక్కఁడే యనియు నతనికంటె నితర దైవతములు లేవనియు విశ్వసించునట్టి మహానుభావులకుఁగూడ నిట్టిపిచ్చినమ్మకములు గలవని ప్రపంచచరిత్రలు చదివినవారికందఱకుఁ దెలియును. ఏకేశ్వరారాధనతత్పరుఁడైన యేసుక్రీస్తు దయ్యము లున్నవని నమ్మెను. మహమ్మదువారికిగూడ నిట్టినమ్మకము గలదు. భగవంతుఁడే లేఁడని బోధించిన బుద్ధదేవుఁడుసయితము మారుఁడు ప్రజాపతి మహేంద్రుఁడు మొదలగుదేవతలున్నారని నమ్మి శిష్యులకు బోధించెను. మనదేశమం

దున్న మహమ్మదీయ క్రైస్తవులలో గొందఱు తాము వర్ణభేదము లేనిమతములలో జేరినవారయ్యు స్వమతములకు విరుద్ధముగ వర్ణభేదము బాటించుచు గ్రామదేవత మొదలగువాని నారాధించుచుండ మన మెఱింగినవిషయమె. ఆపదవచ్చినప్పుడు తన్నివారణార్థము భయముచేతనో మహాస్త్రీలు గూడ క్షుద్రదేవతారాధన తత్పరులగుదురు. ప్రథమగురువైన నానకున కిట్టినమ్మికలు లేవు. గురుగోవిందున కెందుచేతనో యిట్టినమ్మికలు కలిగెను. గురుగోవిందున కిట్టివానియందు విశ్వాసము లేదు. కాని యతనికి మహమ్మదీయులతో వైరము సంభవించుటచేతను శత్రువిజయమునిమిత్తము సేనలు కావలసివచ్చుటచేత హిందువులు సైనికులుగ జేరవలసివచ్చుటచేతను హిందువులను సంతోషపెట్టి వారిని విశేషముగ సైన్యములో జేర్చుకొని వారిసాయమున బగతుర సాధింపవలెనని గురుగోవిందుడు క్షుద్రదేవతారాధన మారంభించెనని కొందఱు చెప్పుచున్నారు రాజనీతికోవిదులు కాలానుసారముగ లేని నమ్మికలు తెచ్చిపెట్టుకొని పనిచేయవలసియుండును. కావున నాకాలమున మతవ్యాప్తికి నాత్మసంరక్షణమునకు రాజనీతియు శస్త్రప్రయోగము గావలసివచ్చినందున గురుగోవిందుఁడాయజ్ఞము చేసియుండవచ్చును. నానకు కాలమున మత మింతప్రబలము కాలేదు. గావున శత్రువులు లేకపోయిరి. శత్రువులు లేనప్పుడు కత్తిదూయుట రాజనీతి ప్రయోగించుట యవసరములు గదా. పదియవగురువునాటికి సిక్కుమతము ప్రబలమై యనేకులకు గన్నెఱ్ఱ గావించెను. అందుచేత గురుగోవిందుఁడు కొన్నిక్రొత్తపూతలు ప్రోత్సహింపవలసివచ్చెను.

బలి.

యజ్ఞమువలన గురుగోవిందున కేమియులాభము గలుగలేదు. యజ్ఞానంతరమున గొన్నివందలమంది యతనిచుట్టుం జేరిరి. కాని పోరాడవలసినవగతురు వేనవే లున్నప్పుడు కొన్నివందలమంది యేమిచేయగలరు. వని చేసినను చేయకపోయినను వారివేషభాషలు వారియాచారవ్యవహారములు గురువునకు వారియందు బ్రీతి గలిగింపలేవు. గురుగోవిందునకు దేవి సాక్షాత్కరించి వరము లిచ్చెననునమ్మికతో వారు తన సైన్యమున జేరిరి. కావున వారు మూఢవిశ్వాసములు గలమూర్ఖులు. విశేషించి విగ్రహారాధకులు. గురుగోవిందుఁడేకేశ్వరారాధనపరుఁడు. మూఢవిశ్వాసములు లేనివాఁడు. విశ్వాసముల కేమిగాని క్రొత్తగా జేరినవీరు మహాబలసంపన్నులైన వీరులేమో చూతుమన్న విక్రమముగూడ వారికడనేఱ సున్నయయ్యెను. కొండలలోని వసించునట్టి వారియొక్క దేహస్థితి సంపూర్ణారోగ్యము గలది కాకపోయెను. వారు తినునట్టియాహారము బలవృద్ధిచేయునది కాదు. క్రీడలుగాని వ్యాయామములుగాని వారెఱుఁగరు. వారు శూరులవంశములనుండి వచ్చినవారు కాకపోవుటచే మంచిసాంప్రదాయములు లేవు ఎట్లయిననేమి అతనిని సేవింపవచ్చిన జోదులు మతవిషయముననను దేహబలవిషయముననుగూడ బనికిరానివారైరి. అందుచేత నానకు సంస్థాపించిన యేకేశ్వరమతమునందు విశ్వాసము గలిగినట్టియు దనయాశతప్ప నితరులయాశకు లోబడినట్టియు గట్టిసేవయు లావును గలిగి నిండుమగంటిమి గలిగి రణరంగమున వెనుకంజయిడక పోరాడునట్టియు మహావీరులను జేర్పవలెనని యతఁడు సంకల్పించెను. ఇట్టివీరులు వర్ణభేదముచేతను జాతిభేదముచేతను కులభేదముచేతను మతభేదముచేతను మిక్కిలి చెడిపోయియున్న హిందూమతమునుండి దొరకుట దుర్లభమని గురువు తలంచెను. జాతిమతభేదములు

గలవారు చేరునప్పుడు మహావినయము గలిగియు లేనిపోనికట్టింపులు పట్టుకొని మనస్సుల వైరములు పెంచుకొని సమయమువచ్చినప్పుడు కార్యభంగము చేయుదరని గురువునకుఁ దోఁచెను. కావున వర్ణభేదములు లేకుండ తనయొద్ద జేరినతరువాత నొక్కటేవర్ణముగ నుండదలఁచిన వారినే యతఁడు జేర్చుకొదలఁచెను. ఒక్కవర్ణము వారినే జేర్చుకొన్న పక్షమున వర్ణభేదము పోవదని యతఁ డెఱుఁగును. అందుచేత సీకర్ణ మూవర్ణ మనక సకల వర్ణములలోని హిందువులను జేర్చుకొని యత డొక్కపర్ణము చేయఁ దలఁచెను. అతఁడు గుణమే ప్రధానము చేసికొనెను. మంత్రాంతర దేవతాంతర సాధనాంతరములు లేక దేవుఁ డొక్కఁడే యని నమ్మినవాఁడు. దృఢమైన బాహువుగలవాఁడు. గురువునెడల విశ్వాసముగలవాఁడు శౌర్యము గలవాఁడు మాత్రమే దాని కర్హుఁడు. అతఁడేజాతివాఁ డైనను క్షత్రియుఁ డగును. అతనిశిష్యుఁ డైనతరువాత బ్రాహ్మణుఁడే క్షత్రియుఁ డగును. శూద్రుఁడే క్షత్రియుఁ డగును. ఈవిధముగ మతవృద్ధి చేయఁదలఁచి 1756 వ సం॥రము వైశాఖమాసమున నతఁడు దేశమం దున్నసీకులనందఱ రావించి యొకమహాసభ చేసెను. గురునియాజ్ఞాప్రకారము నానా భాగములనుండి సీకు లనేకులు వచ్చిరి. ఆ సభ యొకగొప్పబయలుమీఁద జరిగెను. ఆబయలుమీఁద నొకగురు లగుడారము వేయబడెను. గుడారములయొక్క ద్వారములకు దట్టము లైనతెర లడ్డుగా గట్టబడెను. లోవల నేమిజరుగుచున్నదో పైకి దెలియకుండ యీాపని చేయవలె నని యతఁడు చేసెను. సభాప్రారంభసమయమున గురుగోవిందుఁడు దారుణఖడ్గపాణియై యతిభయంకరరూపము దాల్చి గుడారము వెడలి వచ్చెను. వచ్చి విస్మితులై దన్నుజూచుచున్న సభాసదులజూచి యిట్లనియె. అమృతస్వరూపుఁడగు పరమేశ్వరుఁడు హిందూధర్మముయొక్కయు హిందూజాతియొక్కయు నిరంతరాయవృద్ధినిమిత్తము క్షేమమునిమిత్తము నాభక్తులైన సీకులలో నొకనిశిరస్సు

బలి యొసంగవలసినదని యాజ్ఞాపించియున్నాఁడు. అది ముందురాగల దేశాభిమానులను బురికొల్పునట్టి దేశక్షేమకరుల హృదయములయందు ధైర్యోత్సాహములు కలిగించియు వాడిపోయిన శౌర్యాగ్ని వెండియు రవులు కొనజేయవలయు. ఈమహాకార్యముకొఱకు జంకుగొంకు లేక ముందువెనుకలు విచారింపక దనశిరస్సునమర్పింపఁ గలశూరుఁ డెవఁడైన నీసభలో నున్నాఁడా! పిట్టపిడుగులవంటి యప్పలుకులు వీనులం బడినతోడనే మొట్టమొదట సభయెల్ల నిశ్శబ్దమయ్యెను. క్షణకాలములో మహాత్మా! నేనున్నాను. అని యొకమూలనుండి యొకధ్వని వినబడెను. లాహోరునుండి వచ్చిన యొకసీకుక్షత్రియుఁడు సభనుండి లేచి చేతులు జోడించి గురుని సన్నిధికి బోయి దేవా నాయాత్మయు నాశరీరము నీయధీనము జేసితిని. అది నీయిచ్చవచ్చిన తెఱంగున జేసికొనుము అని చెక్కుచెదరక నిలువంబడెను. గురువరుని చేయి బట్టుకొని విసవిస గుడారములోని కీడ్చుకొనిపోయెను. పోయినతోడనే కత్తివ్రేటు సభాసదులకు వినఁబడెను. గుడారపుగుడ్డ యెఱ్ఱబడునట్లు రక్తము స్రవించెను సభలో హాహాకారము చెలఁగెను. దయాసింగుజన్మము కృతార్థమైనదని యక్కడివారందఱుఁ దలంచిరి. అంతట గురువు రక్తసిక్తమైనఖడ్గముతో మేనెల్ల చిందిననెత్తురుబొట్లతో గుడారము వెడలివచ్చి దయాసింగు ధన్యుఁడయ్యెను. మఱియొకఁడు కావలయును. ఈసభలో నిప్పటికి వచ్చువాడు మరియొకఁడుకలడా యని యడిగెను. హస్తినాపురవాసి యైన ధర్మసింగు లేచి గురుని యాజ్ఞకు బద్ధుఁ డయ్యెను. అతనికూడ గుడారమునకు దీసికొని పోబడెను. మొదటివానికట్లే జరుగవలసినపని వీనికిం జరిగెను. కాని బలి సమాప్తము కాలేదు. మఱిమూఁడు తలలు కావలసియుండెను. మఱియొకఁడు కావలెను. మఱియొకఁడు కావలె నని గురువు పిలువగానె నిర్భయముగ నొక్కొక్కఁడు వచ్చెను. కుమ్మరి హేమకుసింగు చాకలిమోఖంసింగు మంగలిసాహెబుసింగు గురునియానతికి విధే

యులై గుడారములోనికి బోయిరి. ఆయేవ్వరిగతి తలంచినపు డాసభా సదుల మనస్సున వేకీతిగనుండెను మెవరువర్ణింపఁగలరు. పలువురుఁ పలువిధంబులుఁ దలంచిరి. మన మేకార్యము గావించినను భళీయను వారు కొందఱు సీయను వారుకొందరు నుండకపోరు. గురువుఁ మఱికొందఱుకావలెనని పిలిచినపక్షమున నిశ్శంకముగబోయిఁ కృతకృత్యులుఁ గాదలచినవారు మఱికొంద ఱుండిరి దేవబలినిమిత్తము తమప్రాణముల దృణప్రాయముగ నర్పించిన యమ్మహావీరులకళేబరములు చూడవల యునని సభాసదులు కోరిరి. అట్టికోరిక నిరాకరించుట ధర్మముఁకాదని గురువు గుడారపుందెరల నెత్తించెను. అప్పుడు సభాస్థారుల యాశ్చర్య మేమనవచ్చును. పరలోకమున ప్రాతకాపులై యున్నవారనుకొన్న యయ్యైవురువీరులు చెక్కుచెదరక యుక్కుకంభములవలె యాసభాస్థారుల యెట్టయెదుట నిలువంబడిరి. మిక్కిలి యక్కజంపడుచున్న యమ్మ హాజనులతో గోవిందుఁ డిట్లనియె ఇటువంటి. మహాత్ములకు బరమపద మెప్పుడును సులభమే కాని వీరి కీలోకముననే ప్రస్తుత మెక్కుడుపని గలదు. మహాయశస్కులై వీరు తమసృష్టికర్తకడకు బోవకమున్నిక్కడ నున్నపని సంపూర్తిగ జేయవలయును. అందుచేత వీరిని సంహారింపలేను. వారిం దెగవేయకపోయినయెడల నంతకొన్నెత్తు రెచ్చటనుండివచ్చెనని సభ్యులకు గలిగెడుననుమానము దొలఁగింపఁ దనఖడ్గమున కెరయై తెగి పడిన యైదుమేఁకలఁ దెప్పించి వారికి చూపి యనుమానమునడంచెను. మనసిక్కుమతస్థులలో నెవ్వరెవ్వరికడ నెంతెంతసామర్థ్య మున్నదో బహి రంగమున సభామధ్యమున నరయుటకై నే నీసభ గావించితిని. కొందఱి సామర్థ్యము గనుగొంటిని. మనమతమును తగినమహోన్నతస్థితిలోనికిఁ దీసికొనిపోవుటకును యీనాటిమక్కతచర్య చిరస్థాయిగ నుండునట్లు చేయుటకును మనము గొప్పసన్నాహము చేయవలయు"నని గురువువిర

మించెను. అనంతరము గురువు సభ చాలించి తననివాసమున కరిగెను. సభాసదులందఱు నతనివెంట కాష్ఘునకు జనిరి.

సన్నాహము.

కాష్ఘునందు జరిగినపిదప గురు వొకపెద్దదర్బారు చేసెను. అతఁడు మహాయోధువేషము దాలిచి యాయుధపాణియై యున్నతాసనమున నిజపరివారపరివేష్టితుఁడై కూర్చుండెను. మృత్యుముఖమునుండి తప్పించుకొనిన యేవురువీరులు గురునివిధంబున యోధవేషములతో నాతనికట్టెదుట కనంబడిరి. అట్లు కూర్చుండి యతఁడు కంఠమెత్తి గంభీరస్వరముతో నమ్మహాసభయొక్క ముఖ్యోద్దేశములను స్పష్టముగ జెప్పెను. సీకుమతముయొక్క సంరక్షణనిమిత్తమును సీకుమతము హిందూమతములో నొకభాగమే గనుక హిందూమత సంరక్షణమునిమిత్తమును, నాటనుండి సీకులుతమకుసంభవించునట్టి మనస్సంకటములను దేహపీడలను నిర్భయముగ ననుభవింపవలసినదనియు వెనుకటితొమ్మండ్రుగురుగురువులు చేసినబోధామృతముయొక్కసారమె తా నుపదేశించుటంజేసి పదియగురువై నతనయాజ్ఞను సీకులెవ్వరునుల్లంఘింపఁ గూడదనియునట్లు చేయువారెందఱుందురోకనుగొనుటకెయమ్మహాసభకూర్పఁబడినదనియు నితఁడుచెప్పెను. ఈకార్యము కొనసాగుటకును సన్నాహము సాంగముగ నెఱవేరుటకును పవిత్రమైన యొకానొకకర్మవలన వారందఱుపునీతులు గావలయుననియు వారు పునీతులైనపిదప మహాయోధులగుదురనియు నతఁడు సెలవిచ్చెను. అట్లు చెప్పి యాపవిత్రకర్మమేదో వెంటనో తెలియఁ జేయఁదలఁచి యినుపపాత్ర యొకటి తెప్పించి బెల్లము తెల్లపంచదార యెఱ్ఱపంచదార పటికబెల్లము తేనెగూడ తెప్పించి యాయినుపపాత్రములో మంత్రపూతమైనజలము పోయించి యం దీమధురపదార్థము

లైదును బడవైచి గుడశర్కరలు కరగి పానకమగుదాక నూరకుండి యాదిమగురు లైననానకు రచియించిన గ్రంథమునుండి కొంతభాగము చదివి తనఖడ్గమాపానకమున ముంచి యాపానకమున కమృత మనిపెట్టి నాలుగుచుక్కలు తననాల్కమీదను మరికొన్ని చుక్కలు కన్నుగవ మీఁదను తలమీఁదను వైచికొని యాయేవురుసిక్కులను దగ్గరు మని చెప్పి యొక్కొక్కఁడు పుడిసె డమృతము ద్రాగవలసిన దని యానతి చ్చెను. అట్లు వారు త్రాగినపిదప వారిచేత గురుజీకిఫతే యనుమాట లనిపించెను. గురువునకు జయముగలుగుఁగాకయని యామాటలయర్థము. ఈకర్మపేరు పహూలు. ఈసన్నాహముపేరు ఖాల్సా. ఖాల్సాయనగా క్రొత్తమతము. అనగా గురుగోవిందుఁడు నూతనముగ నేర్పఱచినమత దీక్ష. అటమీఁద సిక్కులకందఱకు దమతమనామధేయములతుదను సింగు అనుశబ్ద ముండవలయునని యతఁడు శాసించెను. ఈశాసనములబట్టి మున్ను గురుగోవిందరాయ లనుతనపేరు గురుగోవిందసింగని మార్చెను. ఈఖాల్సాయొక్క సిద్ధాంతము లివి.

1 ఖాల్సామతములో జేర్చుకొనునప్పుడు చేయవలసిన కర్మనాడు గురుగోవిందుఁడు దయాసింగు మొదలైనయేవురను జేర్చుకొనునప్పుడు చేసినకర్మమే. అనగా క్రొత్తగా నెవరైన నీమతమున జేరునపుడాకర్మచేసి చేరవలెను.

2 ఈవిధముగ జేరినప్రతివాఁడు సింగనుపేరు ధరింపవలెను.

3 అయిదుగురుసింగు లెచ్చటనుందురో నచ్చట ఖాల్సామతము సంపూర్ణముగ నున్నట్లు భావించవలెను. ఆసింగు లేవురు నేవర్ణములవారైన నై యుండవచ్చును.

4 ప్రతిసింగు జుట్టుపొడుగుగా పెంచుకొనవలెను. ఎల్లపుడాయుధ మేదోయొకటి ధరించియుండవలెను. పొట్టిలాగులు తొడుగుకొనవలెను. ఒకయినుపకడియము దువ్వెనయు సర్వదా తనదగ్గఱనుంచుకొనవలెను.

5 ఖాల్సామతస్థులలో వర్ణభేద ముండఁగూడదు. అందఱు నేకవర్ణమువారై యుండవలెను. ఒకరికన్న నొకరెక్కువతక్కువ యనుభేదము లుండక నందఱు సమానస్థితిలో నుండవలెను.

6 ఖాల్సామతస్థుఁడు ప్రతివాఁడు వృత్తినాశకుఁడు కులనాశకుఁడు ధర్మనాశకుఁడు కర్మనాశకుఁడు నై యుండవలెను. అనగా నిదిగొప్ప వృత్తి యిది నీచవృత్తి యనక యన్నివృత్తులు సమానములని పాటింపవలయును. వాఁడు గొప్పకులమువాఁడని వీఁడు నీచకులమువాఁడని భేద మెన్నకుండ నందఱును సమానముగ జూడవలయును. కులధర్మములు పిచ్చిపిచ్చి కర్మలు మానవలయును.

7 ప్రతిఖాల్సామతస్థుఁడు నాయుధములయందు మిక్కిలిప్రీతియు గౌరవము గలిగి యుద్ధము పండుగుగ దలంపవలయును. ఎవ్వఁడు యుద్ధములో శత్రువును జయించునో తానోడిపోయినను నిరుత్సాహుఁడుగాకయుండునో యతఁడీలోకమున బరలోకమునగూడ మహోన్నతుఁడగును.

8 ప్రతిసింగు నిష్కళంకమైన నడత గలిగి యుండవలెను.

9 ప్రతిసింగు చాలా మతవిశ్వాసమే మోక్షసాధనమని నమ్మవలెను.

10 ప్రతిఖాల్సామతస్థుఁడు జననమరణ రహితుఁడై యవాఙ్మానసగోచరుఁడై సత్యస్వరూపుఁడైన పరమేశ్వరుచే మానసికముగ నారాధింపవలయును గాని బ్రతికియుండిన జంతువును గాని చచ్చిన జంతువునుగాని విగ్రహములనుగాని పూజింపఁగూడదు.

11 ఈమతస్థులందఱు గురునానకును నతని యనంతరమునవచ్చిన తక్కినగురువులను మిక్కిలి గౌరవింపవలెను. వారి సిద్ధాంతములు గల యాదిగ్రంథము పరమ ప్రమాణముగ నెంచుకొనవలెను.

12 హిందువు లాచరించుకర్మలు సీకు లాచరింపఁగూడదు. కాని వారి పుణ్యక్షేత్రములు తీర్థములు శాస్త్రసిద్ధాంతములు మొదలగువానిలో సీకులు తమకుఁగూడ భాగ మున్నదని తెలిసికొని వానిని గౌరవించవలెను. హిందువుల యొక్కయు హిందువుల ధర్మముల యొక్కయు సంరక్షణమునిమిత్తమై సింగులు తమ యర్థప్రాణముల నిచ్చి పోరాడుట విధి యని గ్రహింపవలెను.

13 తురుష్కులను నిర్మూలము చేయుట ప్రతిసింగునకును నుత్కృష్టమైన ధర్మవిధి.

14 సీకులు పొగాకు నేవిధముగ నుపయోగింపగూడదు.

15 ఖాల్సామతమునందు సర్వనియామకుఁడైన భగవంతు డెల్లపుడు నిలిచి యుండునని గ్రహింపవలెను

16 ప్రతిఖాల్సామతస్థుఁడు దనకు వీలగునప్పు డమృతసరు పట్టణమునకు బోయి యచ్చటి సరోవరంబునఁగల పుణ్యజలంబుల స్నానమాడు చుండవలెను.

17 సీకు లొండొరులం గలిసికొన్నపుడు "వాగురుకాఖాల్సామ గురుజీకీ ఫతే" యని సలాములు చేసికొనవలెను. మఱొకవిధమైన మర్యాద వారు చేసికొనగూడదు.

నాడు సభలో నుండిన సీకు లందఱు గురుగోవింద ప్రోక్తములైన ధర్మములన్నియు బ్రమాణములని నమ్మి వానిప్రకారము నడచుకొనునట్లు శపథము చేసిరి. సింగ్శబ్దమునకు సింహ మర్థము. సింహమని పేరుపెట్టుకొని రణమున మేకవలె బారిపోవుట కెవ్వనికి మనసొప్పదని యతఁడు ప్రతివాని కానామ మిచ్చెను. కత్తి పానకమున ముంచుటవలన నిజముగ శౌర్యము ప్రతివాని హృదయమున నెలకొనదు. కాని హిందూదేశమున నట్టిసనాతనాచార మొకటి పూర్వకాలమునుండియుగలదు. పూర్వము రాజపుత్రులలోను బెలూచి స్థానవాసులైన హిందు

వులలోను మగశిశువు గలిగినతోడనే గిన్నెలో నీళ్ళుపోసి కత్తికొన యందు ముంచి యానీటిచుక్కలు రెండు శిశువునోట బోసెడి యాచార మొకటి యుండెను. సీకు లాయాచారము భయభక్తులతో జేయుటకై గోవిందుఁడు దానిని మతసిద్ధాంతముగ మార్చెను. ఎల్లప్పు డాయుధ ములు ధరించవలసినదని చెప్పుటవలన సీకు లటుమీఁద నెల్లప్పుడు యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండవలసినదని యాతని యభిప్రాయము. అట్లు వారిని వీరులుగ జేయకపోయినపక్షమున మహమ్మదీయుల బాఁజిబడి సీకుమతము నశించునని భయపడి యట్లు చేసెను.

వెలియైనవారు.

సర్వవర్ణములవారు నెల్లతెగలవారు సీకుమతమున జేరవచ్చు ననుటచేత గురుగోవిందుఁడు గుణదోషములు విచారింపక యందఱు దనమతమున గలుపుకొనియెనని మనము తలంపరాదు. ఏలయన నతఁడు కొన్ని తెగలువారిని స్వమతంబునం జేర్చికొనక వెలివాండ్రుగఁ జేసెను. అందు మొదటివారు ధర్మశాలా పరిపాలకులు. అనగా సీకుదేవాలయ ములయొక్కయు ధర్మసత్రములయొక్కయు ధర్మకర్తలు. సీకులు విగ్ర హారాధనము సేయకపోయినను మహమ్మదీయులకు మసీదులు క్రైస్త వులకు చర్చిలు నుండినట్లే వారికిగూఁడ కొన్ని పావనస్థానములు గలవు. అవే ధర్మశాలలనియు దేవాలయములనియు జెప్పఁబడును. ఈధర్మశా లాధికారులు సోమరులు; భోగపరాయణులు; దుర్బలులు. అది కారణ ముగ వారు యుద్ధమున కనర్హులు. వెండియు గురుగోవిందుని తండ్రియగు తేజబహదూరు శత్రుపీడితుఁడై యమృతసరమునందున్న "దర్బారుసాహే బు" అనుపేరుగల బంగారుగుడికి బోయి దానిలో దాను తలదాచుకో వలెనని ప్రయత్నింప నాయాలయ పరిపాలకులు స్వమతాచార్యుఁడను

నభిమానమైన లేక లోపల నడుగు పెట్టనియ్యరైరి. అర్వా డాయన స్థలాంతరమున కరిగి బహుకష్టముమీఁద బ్రాణరక్షణము చేసికొనియెను. ఈ రెండు కారణములచేత ధర్మశాలా పరిపాలకులు స్వలాభపరాయణులై మతాభిమానశూన్యులై స్వార్థత్యాగవిముఖులై నెందుకుం బనికిరాక యుండిరని యెంచి యతఁడు వారి శిష్యులుగ బరిగ్రహించుట కంగీకరింపలేదు. ధరమల్లు రామరాయులుయొక్క యనుచరులు బహిష్కృతులలో రెండవవారు. ఆయిరువురు తేజబహదూరుతో చిరకాలము వైరముగలిగి యతనిని కుమారునిగూడ ద్వేషించి వారికి బహుసంకటములు గలిగించిరి. కలిగించుటయేకాక నిరంతరము సీకుమతమునకు శత్రువులై దానిని నాశనము చేయదలఁచినవారి నాశ్రయించి వారి యనుగ్రహమునకు బాత్రములై యుండుటంజేసి వారు మతస్వీకారమున కనర్హులని యతఁడు భావించెను. గురు వీబహిష్కారము ద్వేషముచేత చేసెనని మన మనగూడదు. ఇందు ద్వేషమేమియు లేదు. ప్రక్కలో బల్లెములట్టులుండి పలుసిలుగులు పెట్టుచున్న పగవాండ్రను జేరదీసినయెడల వారు సంఘములో నంతఃకలహములు గల్పించి మొదటికే మోసము దెత్తురని గోవిందుఁడు దూర మాలోచించి యాపని జేసెను. వణిజులు బహిష్కరింపఁబడినవారిలో మూఁడవవారు. వణిజులు సాధారణముగ నీలోకపు మనుష్యులు గాని యాలోకము మనుష్యులుకారు. ఏదో వ్యాపారము చేసికొని ధనమార్జించుటయే పురుషార్థమని వారు భావించుటచేతనో వారు పిరికివాండ్రని లోకులు చెప్పుకొనుటచేతనో వణిజులు మతస్వీకారమునకుఁ బనికిరారని యతఁడు శాసించెను. కాని యతఁడు పొరబాటు పడెనని మనమూహింపవలెను. ఏలయన మనుజుఁడు తరతరములనుండి యేవృత్తి కలవాటుపడునో యావృత్తియందు మిక్కిలి నేర్పరియగును. క్షత్రియుఁడు పితృపితామహులనాటంగోలె కత్తిపట్టి పోరాడుట కలవడుటంజేసి యతఁడు పోటుమానిసియయ్యె. వ్యాపారమున కలవడుటం

జేసి వణిజుఁడు రణకర్మాభిముఖుఁడయ్యె. అంతియెగాని జన్మముచేతనే పిఱికికండవారు పోటుమానసులు నుండరు. ఎట్లయిననేమి గురువు వారిని జేపట్టలేదు. జనులు వెలివాండ్రలో నాల్గవవారు. వారును వణిజులట్లే వాణిజ్యపరాయణులు. అదియుంగాక వారికి వెఱ్ఱిభూతదయ గలదు. మంచము నల్లులుపట్టి పుచ్చిపోయినను వారొక్కనల్లినైన జంపరు. తలనిండ పేలు కొలకొలలాడుచున్నను పేలుచచ్చునను భయమున తల దువ్వకొనరు. ఈగలు మొదలైనవాటికాహారము దొరకదని జాలిపడి మేనం బుట్టిన పుండ్లు కొదుర్చుకొనరు. పగలీగలు పీకుచున్నను. రాత్రి నల్లులు కుట్టుచున్నను తమమేని నెత్తురు ధారపోసి యాజంతువులను బోషించి పుణ్యమార్జించుచున్నామని తలంతురేకాని తమకార్యము జనవిరుద్ధమని వారు తలంపరు. అట్టిబాధలు తాముపడలేనప్పుడు పెదచుట్టములం బిలిపించి వారు కోరినరొక్కమిచ్చి యానల్లులమంచముమీఁద వారిం బండుకొనబెట్టి నల్లులపోటులు బడలేక నడిరేయి వారు మంచముదిక్కి విడిచి పాఱిపోవుదురని శంకించి వారికాలుచేతులు గట్టిగా మంచములకుగట్టి తాము చేయుచున్న భూతతృప్తి కానందించుచుందురు. మనుష్యుని బాధించి మత్కుణములం బోషించుట కాకులను గొట్టి గ్రద్దలకు వైచుట యనుమాట వారెఱుగుదురు. ఇట్టి మూఢవిశ్వాసములకు దాసులైన జనులను శిష్యులం జేసుకొన్నయెడల వారు నెత్తురు చూడగానే మొగము దిరిగిపడి పారిపోవుటయేగాక పిఱికితనముమాత్రలు తోడివారికందఱకు వైచి కొంపతీయవచ్చునని భయపడి గోవిందసింగు వారిబహిష్కృతులం జేసెను. ఇట్టివారినే యాయన తనసంఘమునకు వెలివాండ్రుగఁ జేసెను. ఇది యౌచిత్యము పాటించి చేసినపని గాని విమర్శింపక వేగిరపడి చేసినకార్యము కాదు.

కొండదొరలతో కలహము.

గురుగోవిందుని నూతనమతము పొరుగున నున్నకొండరాజుల కాగ్రహము గలిగించెను. హిందూమతసంరక్షణార్థమును సీకుమతరక్షణమునకును నతఁడు కంకణము గట్టుకొని యంతవఱకునిర్జీవములైన మనుష్యుల హృదయములలో జీవము పోసి యుత్సాహము కల్పించి వారిని సత్కార్యములకుఁ బురికొల్పుచుండ దానిప్రభావము వారుగ్రహింపలేక గురుగోవిందుఁడు తానుజగదేకగురుఁడై ప్రతిష్ఠ సంపాదింపవలెనని స్వలాభపరాయణుఁడై యట్లు చేసె ననియు బైకి హిందూమతసంరక్షణ మని చెప్పుచున్నాడే కాని నిజముగా వర్ణసాంకర్యము చేసి హిందూమతము పాడుచేయ నంతరంగమునదలఁపెట్టినాఁడనియు నూతనముగ నతఁడు కనిపెట్టిన పంచామృతపాన సిద్ధాంతము పాపహేతు వనియు నతని సాహచర్యముకూడ దనియు తలంచి యతనిం దూషించి యతనితోఁ గిల్లికయ్యముబెట్టుకొన జూచుచుండిరి. తనకట్టియుద్దేశము లేదని యతఁ డెన్నిసారులు నొక్కి చెప్పినను వారాయన మాటలు పెడచెవిని బెట్టి యతనిమాటలు కల్లలనియుఁ దనక్రొత్తసైనికులచేత ముందుగా నిరుగుపొరుగుననున్న దమ్ము నిర్మూలనము చేయించు ననియు నీచవర్ణములలోనుండి వచ్చి కృత్రిమక్షత్రియులుగా జేయబడినయా సంకరసైనికులు పురాతనరాజవంశములు నిర్మూలించుటకు వెనుదీయరనియుఁ దమ్మొకంకటివేళ్ళతో నిర్మూలించి గొప్పరాజ్యము స్థాపించుట కీతన్నుగడ పన్నెననియు వారుసిద్ధాంతీకరించిరి. కావున గురుగోవిందుని సంకల్పముపండకమున్న మొగ్గగా నున్నపుడె త్రుంచివైచుట సముచితంబని యాకొండరాజులె ముందు నెయ్యమును భేదించి కయ్య మారంభించిరి. దేశాభిమానపరాయణుఁడైన గురుగోవిందుఁడు తనసైన్యమును ద్రవ్యమును హిందూసీకుమతములకుఁ విరోధులైనవారిమొకవినియోగించుటకె

నిశ్చయించుకొనెను. కాని స్వల్పమందైన స్వదేశస్థులతోఁ బోరాడవలసివచ్చునని తలంపలేదు. అట్టిపోరాట మెంతమాత్ర మతని కిష్టములేదు. కాని యతఁ డెవ్వరిసఖ్యము గోరెనో వారికి వారిదేశాభిమానములో నూరోవంతైన లేదు. వారిహృదయము లసూయకు నాగ్రహమునకుఁ దావలము లయ్యెను. కాని దేశోద్ధరణహేతువులైన యుదారభావములకు నెలవులు కాకపోయెను. తనతో మైత్రి పాటింపవలసినదనియు దనమతమునఁ జేరవలసినదనియు నతఁడు వారికి సందేశమంప నది పరాభవముగఁ దలంచిరి. అందువలన గురుగోవిందుఁడు పరులను నమ్ముకొనుట నిష్ప్రయోజన మనియు స్వసైన్యమునె నమ్ముకొని తనపై నెత్తివచ్చిన వారి నెదుర్కొనవలసి యుండుననియు నెంచి తానును సమరసన్నాహముఁ జేసెను. ఆనందపురము విడువవలసిన దనియుఁ దమచుట్టుకట్ల నెచ్చట నుండక విదేశములకుఁ బోవలసినదనియు గోవిందుఁ డాదేశమున నుండుటవలన దమకు గలిగిననష్టమునకుఁ బ్రతిఫలముగ గొంతద్రవ్యము దమకీయవలసిన దనియుఁ గొండదొరలు సందేశమంపిరి. ఆనందపురము తనసొంత మనియు నవ్వీడు కట్టిన స్థలము తనధనముతోనే నిలిచెననియు నంతియగాక విశేషద్రవ్యము వ్యయముచేసి కోటలు గృహములు కట్టింపఁ బడె ననియు నందుచేత నది విడుచుటకు వీలు లేదనియు నతఁడు మరల రాయబార మంపెను. ఒకనాడు గురుగోవిందుఁడు స్వల్పపరివారముతో వేట కరిగియుండ నతనిగెల్చుట కదియె మంచిసమయ మని యలంచంపుఁ డనునొకరాజును బలియుఁ డను మఱియొకరాజును గలిసి కుట్రపన్ని యెక్కువ పరివారముతో నతనిమీఁద దుమికిరి. కానిగోవిందునిసైనికులు స్వల్పసంఖ్యాకులయ్యు మిక్కిలి శౌర్యముతో బోరాడిరి కొండరాజులు తలఁచిన దొక్కటి దైవము చేసిన దొక్కటియయ్యెను. గోవిందునియల్పపరివారముచేఁ గొండదొరలయధికపరివారము పరాజయమునొందెను. విశేషించి బలియుఁ డనునతఁడు కొందఱనుచరులతో

నాకయ్యమున ప్రాణములు విడిచెను. ఈపరాభవాగ్ని హృదయమును దాల్చుటచే హతశేషులైనమన్నదొరలు తక్కినకొండరాజులం గలియగట్టుకొని సర్హిందూదేశపరిపాలకుఁడైన తురకతో నెయ్యముఁ గావించి యాతనిసహాయమును గూడఁ బడసి రెండవసారి గురుగోవిందుని మీఁదికి బోయిరి. ఈసారికూడజయము గురునిదే యయ్యెను. తురకలు కాందిసీకులై సిక్కులయుందర నిలువలేక పలాయితులైరి. ఈకయ్యమున గోవిందుని జ్యేష్ఠపుత్రుఁడైన యజితసింగు మేటిమగంటిమి జూపి యెల్లర కాశ్చర్యము గలిగించెను. శత్రుపక్షమున వచ్చినవారిలో నొకఁడగురాజా కేసరిసింగు రణనిహతుఁ డయ్యెను. తక్కువజాతులను దనమతంబున గలుపుకొనుటచే గోవిందునకు గలిగిన యమితలాభ మీరణమునం గనబడెను. తక్కువజాతివాఁడైనవిచిత్రారుసింగు గురువుచేత క్షత్రియుఁడుగఁ జేయబడి గౌరవము గాంచియుండి యానాటిపోరాటములో మిక్కిలి పన్నెకెక్కెను. ఆనందపురముకోటతలుపులు భేదించుటకై పగతుర మదపుటేనుగు నొకదానిం బాపిరి. అది దుర్నిరీక్ష్య తేజముతో నేల యదురునట్లు కవాటపాటనమునకై యరుదెంచుచుండ విచిత్రారసింగునకు గురువు కనుసన్నఁ జేసెను. తోడనే యాసింగు సింగమువలె మత్తేభముమీఁదఁ బడి తనఖడ్గముతో దానియొడలెల్ల గాయములు చేసెను. ఆకైదువుపోటులు తినలేక యాదంతావళము వెనుకకు మరలి స్వసైన్యముమీఁద బడి నాశనము జేసెను. ఈవిజయమైనతరువాత గురువానందపురము విడిచి కొండమీఁద నున్న కీర్తిపురము జేరెను. కీర్తిపురముఁ జేరి కీర్తిమంతుఁడై యున్న యాగోవిందుని జూచి పరాజయంబున నపకీర్తిమంతులయిన కొండరాజులును మహమ్మదీయులును మిక్కిలి యసూయాచేఁ బీడితులై యుభయులుఁ దనసైన్యములం గూర్చుకొని మూఁడవసారి గురువుమీఁదికి దండువెడలిరి. సిక్కులు దుర్వారవిక్రమముతో బోరినను జయముమాత్ర మీసారి శత్రువులకే

దక్కెను. గోవిందుఁడు పరాజయమునొంది యానందపురికి బాఱి పోయెను. ఆపురమును శత్రువులు ముట్టడించినందున నతఁడు హత శేషులైనపరివారముతో వారిబారిపడి నాశనమునొందకుండ వారి కన్నుఁ బ్రామి మిక్కిలి నేర్పుతో సాహిలీ పరగణాకు బాఱిపోయెను. ఇట్లతఁడు పరాజయమునొందుటకు రెండుమూఁడుకారణములు కలవు. ఆతనిబంటులలో గొందఱు పగతులయొద్దలంచములు తిని వారిలోఁజేరిరి. కొందఱు ద్రోహులై మంచిసమయమున వారిని విడిచి పాఱిపోయిరి. శత్రుసేన వానిసేనకంటె నధికముగ నుండెను. ఈయుద్ధసంబంధమున నొక చిన్నకథ చెప్పవలసి యున్నది. పిషావరుపురవాసి యైనజోగిసింగను నతఁడు నెఱజవ్వనంబున నున్న దండిమగఁడు యుద్ధ మాసన్నమగు నప్పటికి వానికి వివాహము సమీపించెను. అందుకు రమ్మని తలిదండ్రులు జాబు వ్రాసిరి. అతఁ డాజాబు గురువునకుఁ జూపి నా కిప్పు డేమియాజ్ఞ యని యడిగెను. వివాహదీక్షితుఁడ వై యాకార్యము ముగిసినవెంటనే యిక్కడకు రమ్మని గురువానతిచ్చెను. ఆయన శిరసావహించి యతఁడు నిజనివాసమున కరిగి వివాహదీక్ష ముగిసినతోడనే తలిదండ్రులు చుట్టములు వెళ్ళవల దని బతిమాలుచున్నను, వారిమాటలు వినక పసుపుబట్టలతోడనె గురువువద్దకుఁ బోయెను. సమయభంగులై మహాద్రోహులై గురువును మంచిసమయమున విడిచినవారును గలరు. ఈవిధముగ ధర్మబద్ధులై స్వార్థత్యాగముఁ జేసినవారును గలరు.

గోవిందునివిజయము.

ఆ పరాజయ మైన వెనుక ననంతరక ర్తవ్య మేమని గోవిందుఁడు దీర్ఘ విచారము జేసి మరల దగినసైన్యమును గూర్చుకొని స్వమతమునకు దేశమునకు శత్రువు లైనవారిని భంగపెట్టి హృదయశల్యము నూడ్పుకో

వలె నని నిశ్చయించుకొనెను. సోవారిరాజునొద్ద కొన్నిదినములుండి యచ్చోటు వాసి మఱియొద్దఱురాజులకడకుఁ బోయి కతిపయదివసంబు లచ్చటనుండి తరువాత మండిసంస్థానాధిపతి యైనదోహారసేనుఁడాహ్వానము సేయ నతనిదేశమున కరిగి యతనియాదరమువడసి యచ్చట నొక కోట గట్టుకొని యందుండెను. అతఁడాకోటలో నుండగా గొందఱు సీకులు వానినిమిత్తము కొన్నికానుకలం బట్టుకొని పోవుచుండిరి. గాల్లోటసంస్థానాధిపతి యది యెఱిఁగి తనబట్టంబంపి యాకానుకలు దోపించుకొని పోయెను. సీకులావార్త గోవిందునకు విన్నవింప నతఁడు మిక్కిలి యలిగి యారాజును దండింపుమని కుమారుఁడైన యజితసింగును గొంత సైన్యమిచ్చి పంపెను. కాల్లోటరాజును యుద్ధసన్నద్ధుఁడై తనమిత్రుఁడైన జ్వాలాముఖమహంతును బిలిచెను. జ్వాలాముఖమహంతు పూర్వాచారపరాయణుఁడు. నూతనమతస్థాపకుఁడైన గోవిందునిమీఁద నతని కమితాగ్రహముఁ గలిగెను. గోవిందుఁడు నాస్తికుఁడనియు నతఁడు వధ్యుఁడనియు తలంచి పగదీర్చుకొనుట కెదురు చూచుచుండెను. అంతలో మిత్రుఁడను కాల్లోటరాజు పిలిచినందున నైదువందల సైనికులతో నతఁడు వానిని జేరెను. స్వసైన్యముకంటె శత్రుసైన్య మధికముగ నున్న దనివిని గోవిందుఁడు కుమారునకు సాయము జేయఁదలంచి స్వయముగ రణరంగమున కరిగెను. యుద్ధము భయంకరముగఁ జరిగెను. కాల్లోటరాజు మహంతు పరాజయము నొందిరి. మహంతుయొక్క గ్రామము కొల్లవెట్టబడెను. తనబుద్ధితక్కువకు మహంతు పశ్చాత్తాపము నొందెను. కాని ప్రయోజనము లేకపోయెను. ఈవిజయము కలిగిన పిదప గోవిందుఁడు పూర్వనివాస మైనయానందపురమునకుఁ బోయెను. అప్పటి కాకోట శిథిలావస్థలో నుండెను. కూలినగోడలు పోయినబురుజులు మున్నగునవి బాగుచేయుటకై గురుగోవిందుఁడు విశేషద్రవ్యము వ్యయము చేయవలసివచ్చెను. ఆకోట మరమ్మతుచేసి యాక్రమించి తన

నలుగురుకొడుకులకు వహువ్రులుదక్షిణలిచ్చి స్వమతమునగలుపుకొనెను. అప్పుడు కురుక్షేత్రమున గొప్పతీర్థము జరుగబోవుచున్న దని యతఁడు విని యచ్చోటికి కతఁడు పోవ దలంచెను. హిందూదేశముయొక్క నానా భాగములకు ముఖ్యముగ వేనవేలుజనులు చేరునట్టి తీర్థములకుఁ బోయి యచ్చట స్వమతవ్యాప్తి చేయవలయు నని యతనిసంకల్పము. ఆసంకల్పసిద్ధి కతఁడు కురుక్షేత్రమున కరిగెను. అరిగి పూజ్యు లగుబ్రాహ్మణోత్తములకు భూరిసంభావన లిచ్చి వారిమెప్పువడసి పిమ్మట స్వమతము బోధించెను. అతఁ డెందఱిని దనమతములో గలుపుకొనెనో తెలియదు. పదపడి యతఁడు కురుక్షేత్రమునువిడిచి స్వస్థానమున కరిగి తనవ్యవహారములు చక్కజేసికొనజొచ్చెను.

కొండరాజు లప్పుడైనను తమదుండగమును మాన లేదు. తాము మున్ను గెలిచినగెలుపులు తమ కెంతమాత్రమును బ్రయోజనకారులు గాకపోయె ననియు గురుగోవిందుఁడు మున్ను పరాజితుఁ డైనను వానికి దేశమున గల పలుకుబడి గౌరవము తగ్గలేదు; గావున వాని నెట్లైన నాశనము జేయ వలయునని కృతనిశ్చయులైరి. కాని మనోరథసిద్ధికిఁ దగినబలము కాని ద్రవ్యము కాని వానికడ లేకపోయినందున హిందూమతమునకును గురుగోవిందునకును వానితండ్రికిని గూడ శత్రు లైన యౌరంగజేబుపాదుషా నాశ్రయింపఁ దలఁచి తమకు సహాయముఁ జేయుమని వేడుచు వానికడ కొకరాయబారి నంపిరి. ఆదూత చక్రవర్తి సన్నిధి కరిగి గురుగోవిందునిమీఁద నెన్నో నేరస్థాపనలు చేసి యెన్నో కథలు గల్పించి కృతకృత్యుఁ డయ్యెను. అందు ముఖ్యమైన వివి. "గురుగోవిందుఁడు దొంగమతము గల్పించి మూర్ఖులను మందబుద్ధులను దానిలోఁజేర్చికొని దేశపరిపాలకులమీఁద వారికి ద్వేషము గలిగించుచున్నాఁడు. అతనిబలము క్రమక్రమముగ వృద్ధియగుటజేసి ముందుముందు మొగలాయిరాజ్యమునకె భంగము కలుగవచ్చును. అతనిగర్వోన్మత్తత

యెంతదూరము వెళ్ళిన దనగా "నేనే హిందూస్థాన మంతకు బాదుషాను నాకన్న బాదుషాలు లేరు. ఇప్పటిఢిల్లీ చక్రవర్తి వనికిమాలిన వాఁడు వానిని నేనూడ బెరికెద" నని కారు లఱచుచున్నాఁడు. మహమ్మదీయమతము హిందూదేశములోనుండి కుంకటివేళ్ళతో. బెల్లగించివైతు నని యతఁడు ప్రతిదినము డప్పులుపెట్టి చాటించుచున్నాఁడు.

అని చెప్పి చక్రవర్తిం బురికొల్పి యాగ్రహము తెప్పించి కొండరాజులకు సహాయముగ గొంతసైన్యము పంపు మనియు దొంగలదొరయగుగురుగోవిందుని నాశనము జేయవలసిన దనియు వేడుకొనెను. చక్రవర్తి యావేడికోలు మన్నించి యచిరకాలములోనె కొండరాజులకు సహాయముగ గురుగోవిందునిదండించుటకై కొంతసైన్యమును బంప వాగ్దానము చేసెను. ఆరాయబారియరిగినకొలఁదికాలమునకె గురుగోవిందుని బట్టుకొని బ్రతికియుండఁగా ఢిల్లీకిబంపవలసినదని యఫారంగజీబుచక్రవర్తి సర్‌హిందుపరగణాసుబేదారైనబజుజీతసింగు పేర వ్రాసెను ఒకవేళసైన్యము చాలకున్న ఢిల్లీనుండి పదివేలసేననిచ్చి యమీరుఖానును బంపుచున్నట్లుగూడ నాలేఖలో వ్రాసి యావ్రకారము మతనిని పంపెను. చక్రవర్తిసైన్యము కొండరాజులసేనం గూడి యానందపురము ముట్టడించెను.

శత్రుసేన మిక్కిలి గొప్పదిగా నుండుటచే గోవిందుఁడు వారి నెదుర్కొనక మంచియదను చిక్కువఱకు తనకోటలోనె యుండి వలయునప్పుడు పగతుర పైఁ బడి చెరుపవచ్చు నని తలంచి లోపలనె యుండెను. ఆఱుదినములు పగతురు కోటముట్టడించిరి. కాని కోటం బట్టుకొనలేకపోయిరి. గోవిందుని సైనికులుగూడ పలువురు నిహతులైరి. ఆఱవనాడు మంచియదను గలిగినందున కోటలోనుండి యతఁడు సేనాసమేతుఁడై బయలుదేఱి మొగలాయిసైన్యమును బటాపంచలు చేసెను. పేరుపడినయుద్ధఱుతురకదళవాయిలు గురునికత్తికె యెరయైరి. తురక

సేనాకతియైన యజమీరుఖందఃనకు గొప్పగాయము తగిలెను. తురకలు తిరిగి చూడక పాఱిపోయిరి. సిక్కులు వారిని దఱిమిఱిమి కొట్టిరి.

గోవిందుని పరాజయము.

తనసైన్యము గురుగోవిందునిచేత పరాజయము నొందెనని విని చక్రవర్తి మేరమీఱినకోకము జెంది యెట్లయిన గురుగోవిందుని సంపూర్ణముగ నాశనము చేయవలయునని నిశ్చయించుకొని మహాసైన్యసమేతులై గురుగోవిందుని మీఁదికి దాడివెడలవలసినదని కాశ్మీరపరిపాలకుని లాహూరుపరిపాలకుని నియోగించెను. అట్లు నియోగించుటలో గోవిందసింగును వాని యాలుబిడ్డలను వాని యనుచరులను నిర్మూలింపవలసినదని యాజ్ఞాపించెను. ఆపరిపాలకు లిద్దఱు సర్ హిందూపరిపాలకునిగూడ గలిసికొని కొండరాజులం గూర్చుకొని మహాసేనాసమేతులై యానందపురము ముట్టడించిరి. గోవిందుఁడు తనసైన్యమును ముందు నాలుగుభాగములుగ విభజించి నలుదెసలం బెట్టఁదలఁచెను. కాన మొగలాయిసేన మహాసముద్రమువలె మేరమీఱియుండుటచే దనదళ మొక్కచోటనే యుండుట సముచితమని దాని నానందపురముననే నిలిపెను. మొట్టమొదటినాఁడు తురకలు మిక్కిలి విజృంభించిరి. ఆవిజృంభణ మాపుటకై గురుగోవిందుఁలు తన జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు నజితసింగును గూడుకొని శత్రువుల నతిఘోరముగ దాఁకెను. మొగలాయిసైనికులు మహోగ్రమూర్తులగు నారెండు సింగంబులయెదుట నిలువలేక చెల్లాచెదరై పఱుగెత్తిరి. మొదటినాఁడు పరాభవము జరుగుటచే మొగలాయీలు రెండవనాఁడు తమఫిరంగుల బారుపెట్టి కోటం దాఁకిరి. పట్టపగలు వారిందాకుట కవకాశము లేనందున గోవిందుఁడు నిశాసమయమున మహమ్మదీయసైన్యములు నిద్రాముద్రితము లైనకాలమున తన యల్ప

సైన్యములతో గోట వెడలి ప్రమత్తులై యున్న పగతురపై బడి పలాయతుల జేసెను. అంతట మహమ్మదీయసైనికులు తమకు సాయముగ ఢిల్లీనుండి మరల బలంబులు వచ్చువఱకు కలహ మాపివైచిరి. 1761 వ సం॥రము చైత్రమాసమున మహమ్మదీయసైన్యమునకు మరల సహాయముగ గొంతసేన వచ్చుటంజేసి వారు మునపటికన్న దిట్టముగ నానందపురముకోట ముట్టడించిరి. గోవిందుని సేన క్రమక్రమముగ క్షీణించెను. భోజనసామగ్రులు సన్నగిల్లిపోయెను. సరుకులుపైనుండి వచ్చుటకవకాశము లేదు. గోవిందుఁడు నమ్మినబంటు లందఱుఁ దమకింక జయము చేకూరదని దిగులుజెంది కూలబడి యటుమీఁద నెంతమాత్రము జాగుసేయక శత్రువులపైఁ బడి వారిని నాశనము చేయువఱకు తాము నాశనమగువఱకు పోరుదమని గురువుతో జెప్పిరి. సాహసించుట స్వనాశహేతువనియు దగుకాలము వచ్చువఱకు నిరీక్షించుట మంచిదనియు గురువు బహువిధముల నుపదేశించెను. కాని వారామాటలు పెడచెవింబెట్టిరి. గురువు వారి మొండితనముజూచి విసిగి యెవరి యిష్టమువచ్చునట్లు వారు చేయవచ్చును. కాని నన్నువిడిచినవాఁడు నామతము విడిచినవాఁడే యగునని కఠినముగ బలికెను. ఆపలుకులువిని సీకులలో ననేకులు భయము, భక్తి, రోషముఁ దమ్ము బురికొల్ప మేనులయందుఁ బ్రాణము లున్నంతకాలము పిఱికికండలుగల కొందఱు మేము సీకులముగాము పోవుచున్నామని యాయనను విడిచి పోయిరి. ఆయల్పసైన్యముతోడనే గురువు కోట సంరక్షించుకొనుచు దగుకాలముకొఱకు నిరీక్షించుచుండెను. కోట నేల గూలకపోవుటయు గోవిందుఁడు కోటవెడలి యెంతకాలమునకు నీవలకు రాకపోవుటయు గొండరాజులకు విసుఁగుపుట్టించెను. అందుచేత వారు గురుగోవిందున కొకబ్రాహ్మణునిచేత నిట్లు సందేశ మంపిరి. మీరు కోట విడిచి మీ యిచ్చవచ్చిన తావునకు బోయినపక్షమున మీకుటుంబమునకు మీకు హాని సేయకుండ మేము

వదలెదము. ఇట్లు చేయకపోయినపక్షమున మేము గోహత్య చేసినట్లే. "ఆసందేశార్థములు సత్యములని నిష్కపటియైన గురుగోవిందుఁడు నమ్మి తనకుటుంబమును వెంటబెట్టుకొని కోట వెడలెను. అతఁడు కోట వెడలగానే హిందువులు మహమ్మదీయులుగూడ తాముచేసిన బాసలు దప్పి యూరెల్ల గొల్లపెట్టి కోట గూలఁద్రోసి తమమాట నమ్మి శిశువులతోడను స్త్రీలతోడను వృద్ధులతోడను బోవుచున్న గోవిందుని వెంబడించిరి. అతఁడు వారికందక నిరంతరప్రయాణములు చేసి కొంతదవ్వరి గెను. కాని యక్కడ సర్సానది యడ్డువచ్చెను. ఆనది నిండువఱదమీఁద నుండుటంజేసి సేన దాటుటకు వీలులేకపోయెను. శత్రువులు సమీపించిరి. అప్పుడు గోవిందుని చిన్నబిడ్డలను భార్యలను దక్కిన యంతఃపురాంగనలు నెట్టులో గుఱ్ఱములమీఁదను నేనుఁగులమీఁదను నెక్కించి యావలకు దాటించిరి. అప్పుడు సింగులకును మొగలాయిసైనికులకును సందడికయ్యము జరిగెను. సింగులందఱు దాదాపుగ నశించిరి. అప్పుడు గురుగోవిందుఁడు హతశేషులైన స్వల్పసైనికులతో వెన్నిచ్చిపఱుగెత్తి చంకర్ కోట జేరెను. ఆకోట చేరునప్పటి కతని వెంటఁ దనకుమారులు గాక నలువదిమంది సైనికులుమాత్రమే యుండిరి. గురుగోవిందు నెట్లయినఁ బట్టుకొని ప్రాణములతో ఢిల్లీచక్రవర్తికడకుఁ బంపి యతనిచేతఁ జిత్రవధ చేయింపవలెనని కొండరాజులు సంకల్పించి మరల మాయోపాయమువన్ని కోటవెడలించి యతని నావలకు దీసికొని రావలయునని నిశ్చయించి యిట్లు సందేశమంపిరి. "మీరాకోట విడిచి మావెంట మీరాజ్యమునకు మరల వత్తురేని మీకేయపాయములేకుండ దీసికొనిపోవుదుము." ఆరాయభారము దెచ్చినయతఁడు తాను మొగలాయీల దూతనని గర్వించి తనయంతేర మెఱుఁగక యహంభావమూన సందేశము మిక్కిలి కఠినోక్తులతో జరిగించి గురువునెడల దుర్వినయము బ్రకటించెను. గోవిందుని జ్యేష్ఠతనూజున కాదుర్వర్తనము దుస్సహముగుటయు

నతఁడని బాల్యకోపప్రేరితుఁడై ఖడ్గమెత్తి యాసందేశము దెచ్చినరాయబారితల యొక్కయేటున దెగవేసెను. తెగవేసి కొండరాజులకు బరాభవము గలుగునట్టి మాటలతో నతఁడు మరల సందేశ మంపెను. తమ రాయబారి నిహతుండగుటయు దుస్సహమైన సందేశము మరల వచ్చుటయు విని శత్రువులు గురుగోవిందుని నాశనమునందు గృతనిశ్చయులై కోట ముట్టడించిరి. సింగులు సింగము లట్లు పోరాడిరి. కాని వేనవేలు కరకుతురకలమీఁద నలుబదిమంది యేమిచేయగలరు. సాయంకాల మగునప్పటికి ముప్పదియెనమండ్రుగురు సింగులు నేలపాలైరి. అందులో నతనిపెద్దకొడుకులిద్దఱు నుండిరి. జ్యేష్ఠతనూజుఁడగు నజితసింగు నిహతుఁడు కాఁగానే రెండవకుమారుఁడగు జాజహారసింగు పదునైదేండ్లప్రాయము వాఁడు. పగతురపై దుముకఁబోవుచు త్రాగుటకు కొంచెము మంచినీరిమ్మని యడిగెను. శూరశిఖామణియైన యాకొమరునకుం జూచి గురుగోవిందుఁ డిట్లనియె. "నీవు త్రాగవలసిన దీనీరు గాదు. ఇంతకంటె నుత్కృష్టమైనజలము మృత్యుదేవత యిచ్చు పానకము త్రాగుము. పొ"మ్మని పంచుటయు నాబాలవరుఁడు పగతురం దాఁకి వీరశైవ మలంకరించెను. శౌర్యభూషణులును వంశాలంకారులునైన కుమారసింహము లిద్దఱొక్కనాడు తనకన్నులముందట గతించినప్పు డాదుఃఖము సామాన్య మానవులు భరింపగలరా! గురుగోవిందుఁడు హిమవత్పర్వతమువంటి ధైర్యసారము గలవాఁడగుటచేతను జననమరణములతత్వ మెఱిగినవాఁడగుటచేతను శుభాశుభములపర్యాయము దైవమే కలుగఁజేయుచుండునను విశ్వాసము గలవాఁడగుటచేతను దుర్భరమైన యీపుత్రశోకమును పరమశాంతముతో సహించెను. కుమారద్వయ మరణానంతరమున మిగిలిన నలుగురు ముప్పురుతో నటమీఁద గర్తవ్యమేమని యాలోచింపఁ జగద్వంచకులైన పగతురను వంచనచేతనే నిర్జించుట రాజనీతియనియు నాపధర్మమనియు జెప్పిరి. అదే కట్టకడపటియుపాయమని యట్లుచేయు

టకు గురువాడంబడెను. చీకటిపడినతరువాత గోవిందుఁడు పాఱిపోవు చున్నాఁడు పాఱిపోవుచున్నాఁడని కోటయొక్క యొకద్వారముకడ శబ్దము విననబడెను. వెంటనే గుఱ్ఱములనెక్కి మొగలాయీసైనికులు వానిం బట్టుకొన నరిగిరి. కాని యెంతదూర మరిగినను సింగులదొర కన బడలేదు. అది యరణ్యమార్గముగుటచేతను గాలిచీకటులు క్రమ్ముటచే తను తురకలుముందునకు సాగిపోవలేక వెనుకకు మరలిరి. గోవిందుఁ డు పాఱిపోయినదొకవైపు వెఱ్ఱితురకలు వెదకిన దొకవైపు. గోవిందు ని బంట్లు తురకలం దప్పుదారిని బెట్టదలఁచి యతని నొకద్వారమునుం డి బంపి మరియొకద్వారము దీసికొని యతఁడు పాఱిపోవుచున్నాఁడని కేకలువైచిరి. ఎట్టకేలకు మహమ్మదీయులు తమతప్పుందెలిసికొని గురు వు చనుదారిని వెంబడించిరి. కాని యతఁడాలోపున గనుదప్పరుగుటం జేసి వారిప్రయత్నములు వ్యర్థము లయ్యెను. అట్లు గురువు పలుగురై దుగురు పరాజనులతో నట్టనువులంబడి కన్నుకన్ను గనబడని చిమ్మచీ కటిలో దైవముమీఁదనే భారమువైచిపోయి తెల్లవాఱునప్పటికి శత్రు వులకు దుస్సాధ్యమైన స్థానము జేరెను. కాని మార్గాయాసమునను నిద్రాభావమునను బుత్త్రశోకమునను నతఁడు కడుం డస్సిపోయెను. పలుగురాలు గ్రుచ్చుకొనియు ముండ్లు దిగియు కాళ్లు నెత్తురుపఱద లయ్యెను. ముండ్లుదాఁకి యొడలెల్ల గీచికొనిపోయి గాయములకు నిలయ మయ్యెను. కాని శరీరాయాసము నతఁడు సరకుసేయు లేదు. ఆనుష్కా లమును దెల్లవారినతోడనే తన్నెవ్వరైన గుర్తించి యొరుల కప్పగింతురే మో యని యతనికి భయము తోచెను. భయము తోచినట్లు గానే గుజారుజాతివారై నయిరువురుతుచ్ఛులాతనిం జూచి యిదుగో గో విందుఁడిదుగో గోవిందుఁడని యరచిరి. అదివిని యామహనీయుఁడు మనోధైర్యము చిక్కబట్టి మెల్లగా వారికడకుఁ బోయి యూరకుండుఁ డని బతిమాలి కొన్ని బంగారు నాణెములు తీసి వారికియ్యబోయెను.

లవి వారు గ్రహింపక గట్టిగా నరవజొచ్చిరి. వారికేకలు వారిమిత్రుల కు వినఁబడక మున్నె గోవిందుఁ డొరలోనుండి ఖడ్గమూడదీసి వారిరు వురశిరస్సులుఁ జెరియొకయేటున నేలంగూల్చెను. అనంతర మతఁడు నిజానుచరులతో మిక్కిలి నాచాటుచోటునకుం జని కటికిరాలుతలగడ గ జేసికొని నేలంబండుకొని తన యవస్థంగూర్చి విచారించుచుండఁగా నన్నము నీరు లేక మిక్కిలి యాయాసపడినందున నతనికి గాఢమైన నిద్ర వట్టెను. మరల రాత్రివఱకు నతనికి మెలఁకువ రాలేదు. నిద్ర సుఖమెఱుఁగ దన్నమాట నిక్కముగదా.

మాళవదేశప్రవేశము.

ఆయడవిలో గురుగోవిందుఁడు తెల్లవారుజామువఱకునుండి యప్పు డు బయలుదేఱి తెల్లవారునప్పటికి మచ్చివా రను నొకగ్రామముఁ జేరి యొకతోట జొచ్చి యం దొకమూల దాగికొనెను. ఆవనయజమాను లగు మహమ్మదీయసోదరు లిరువురు తోటలో నిట్టటుఁ దిరుగుచుండ గోవిందుఁడు వారికంటఁ బడియెను. వారొండొరుల నానవాలు బట్టిరిం. నిజమతద్వేషులైనకరకుతురకలం జూడగానె తన్ను వారు పట్టుకొనిపగ తురకప్పగింతు రని గోవిందుఁడు సందేహించెను. కాని యాతురకలు పూర్వపరిచితు లగుటచేత నట్లుచేయఁ దలఁచుకొనలేదు. ఆతురకలు గుఱ్ఱాలవర్తకులు. ఎన్నోసారులు గోవిందునకు గుఱ్ఱము లమ్మినవారు. అందుచేత స్వమతద్వేషియైనను వా రాయననుబట్టి యప్పగించుట యధ ర్మ మని తలఁచి యాదయ మిచ్చి యాతిథ్యమిచ్చి విశ్వాసము గలమను ష్యులను సాయమిచ్చి భల్లాలపురము పంపించిరి. చమకారకోటనుండి గురువు తప్పించుకొని పోయినప్పుడు వానితో జనక తమదారిం దాము పోయి తురకవేసములు వైచుకొని తిరుగుచుండిన సిక్కులు భల్లాలపుర

మున గోవిందుం గలిసికొనెను. గులాబుసింగను నొకసిక్కుఁడు మొట్టమొదట గురువును తనగృహమునకు రమ్మని యాహ్వానముజేసి యధికారుల కావిషయము దెలిసినయెడల తనతలమీఁద వచ్చునని భయపడి తన యింటికి రావలదని చెప్పి గోవిందునకు సహాధ్యాయియు భల్లాలపురపు ఖాజీయునైన మీరు మహమ్మదనునాతనిగృహమునకు బంపెను. అతఁడు తనపూర్వసహపాఠిని మిక్కిలియాదరించి ప్రియభాషణంబుల సంతుష్టుం జేసి భోజన మిడెను. గోవిందుఁడు మహమ్మదీయులచేతివంటకము తినఁగూడ దని పూర్వము నియమము గలవాఁ డయ్యుఁ దనమిత్రుఁడు స్నేహభావమున నిడినయన్నము గడుపార దిని నాటంగోలె నాపత్సమయమున సిక్కులు తురకలచేతికూడు తినవచ్చునని శాసించెను. గురుగోవిందుఁడు శత్రుసైన్యముబారి బడకుండ రక్షించు టెట్లని ఖాజీయున్న గుమిత్రులు వితర్కించి గోవిందుఁడు తురకపీరువేసము వేసికొనునట్లు నిర్ణయించిరి. అతనిశిష్యులుగూడ తురకవేసములువేసికొని గురువును సవారిలో గూర్చుండబెట్టి యతఁడెవ్వ రని దారిలో నెవ్వ రైనఁడిగిన పక్షమున ఖాజీ యనిచెప్పుచు మెల్లమెల్లగా మాళవదేశము ప్రవేశింపవలసిన దని వారందఱు నుపదేశించిరి. గురువు తురకగురువువలె పరాయిలు నీలియంగీలు తొడిగికొని పల్లకిలో గూర్చుండెను. శిష్యులె యాపల్లకి మోసిరి. అందుచేత నెవ్వరి కేవిధమైనయనుమానము గలుగలేదు. ఆకారణమున నతఁడు సురక్షితముగ మాళవదేశముజేరి గంఘురాల యనుగ్రామము బ్రవేశించెను. తురకవేసములు దీయకయె యతఁడచ్చట నాయుధములువిడిచి యాయూరు విడిచి హీరగ్రామమునకుఁ బోయి కృపాళదాసుమహంతుయొక్కగృహమున విడిసి యుండఁదలఁచెను. కాని యామహంతు పరమభీరు వగుటచే రాజద్వేషియైన గురుగోవిందుని దన యింట నిలుపుకొన్నపక్షమున రాజాగ్రహమునకుఁ దాను పాత్రుఁడు గావచ్చునని చకితస్వాంతుఁడై గురువున కాతిథ్య మీయజాలకపోయెను.

అనంతర మతఁ డాయూరు విడిచి రేయికోట యనుమఱియొకజనపదము జేరి జమీందారుఁడైనయొకమహమ్మదీయున కతిథి యయ్యెను. ఆమహమ్మదీయుఁడు మిక్కిలిప్రసన్నుఁడై గురువును సగౌరవముగ గొన్నిదినములు తనయింట నుంచుకొని యామంత్రణము చేసెను. వారనేకగ్రామములు గడచిగడచి యెట్టకేలకు దన యనుగ్రామము జేరిరి. ఆగ్రామమున గొన్నిదివసంబు లుండి గొంతమనస్థితము గలుగుటయుఁ దనవ్యవహారము జూచుకొని కొందఱుసైనికులం గూర్చుకొని యాయూరు విడిచి కోట్కపూరా యనుగ్రామము జేరెను. ఆయూరిప్రభువు గోవిందుని మిక్కిలి యాదరించి కొన్నియాయుధములను గుఱ్ఱములను నిచ్చి కొంతద్రవ్యమిచ్చి తనభక్తిం బ్రకటించెను. కాని చిరకాలము తన గ్రామమున నుండవద్దనియుఁ జెప్పి దనసైనికులను సాయమిచ్చుట దన కిష్టము లేదనియుఁ జెప్పి యాజమీందారు గురువును దనయూరనుండి సాగనంపెను. ఆజమీందారునివచనములు గురువునకు గొంత యసంతుష్టిని నాశాభంగమును గలిగించెను. అతఁడు విధిలేక యాయూరువిడిచి దౌల్వాననుగ్రామముఁ జేరి యచ్చటశోధికల్వాలను సజ్జనుని సాంగత్యము జేసెను. అతఁడు మిక్కిలివలుకుబడి గలవాఁడు. అతఁడు గురువంతపఱకు దాల్చిన సీలిగుడ్డలు విసర్జింపవలసినదనికోర గోవిందుఁడు సమ్మతించి యాగుడ్డలు వరశురామప్రీతి గావించెను.

తొల్లి యానందపురమును తురకలు ముట్టడించినప్పుడు కొందఱుసిక్కులు గురువుమాటల కెదురాడి మేము సిక్కులమే కామని వ్రాసియిచ్చి లేచిపోయిరి గదా. అట్లు వారు గురుద్రోహము జేసి పోయిన పిదప వారిని జుట్టములు కాసులుపొడిచినట్లు పొడిచి తిట్టి చీవాట్లుపెట్టి మరల గురుసేవ జేసి దోసము బాపికొనవలసినదని నిర్బంధించిరి. అందుచేత వారు పశ్చాత్తప్తులై తాము మున్నుగావించినమహాదోషమునకు ప్రాయశ్చిత్తము గురుచరణసేవయె యని నమ్మి యతఁ డున్నచోటు

వెదకికొనుచు వచ్చి కొలువులో వెండియుం జేర్చికొమ్మని పాదములపై బడి ప్రార్థించిరి. వారిదీనాలాపములు హృదయమును గరగింప గురువు వారికోరికనిరాకరింపలేక వారిని స్వసైన్యమున జేర్చికొనెను.

గోవిందుఁడు స్వదేశము విడిచి విదేశములపాలై పోయినను మొగలాయీసైన్యము లాతనిని విడువదలఁచుకొనలేదు. గోవిందుఁడు మాళవదేశమున నున్నాఁడని తెలిసికొని సరే హిందూదేశపరిపాలకుఁడైన వజీరుఖాను గొప్పసైన్యము వెంటబెట్టుకొని మాళవదేశము జొచ్చెను. సమరప్రీతి గలిగి శత్రువులు వచ్చుచున్నపుడు వారికి సమరభిక్ష పెట్టకపోవుట యధర్మమని గోవిందుఁడు తనస్వల్పసైన్యముతోనె వాని నెదిరించి కాలోచితమైనసన్నాహముఁ జేసెను. ఉభయసైన్యములు గలసికొనెను. ఘోరసంగ్రామము జరిగెను. సింగులకన్న తురకలు తురకలకన్న సింగులు శ్లాఘాపాత్రముగఁ బోరు సలిపిరి. విజయంబు తనకు తప్పక చేకూరునని గరువతనముఁ బూనియున్న వజీరుఖాను తప్పక పరాజయము నొందెను. తురకబలము పోయినపోకగాఁ బోయెను. సింగులు రెండుమూడుక్రోసులవఱకు వారిని దరిమికొట్టి వారికి గొప్పనష్టము గావించి లబ్ధవిజయులై వెనుకకు మరలిరి. యుద్ధము ముగిసినవెనుక గోవిందుఁడు పోలికలను జూడబోయెను. పోయి సిక్కుయొక్కకళేబరము కనఁబడగానె యచ్చట కొన్నినిముసము లాగి యతనిం గొండొకప్రశంసించును. అట్లు పోవబోవ మృఁజనస్థానప్రభువును దనపక్షమువాఁడు నగుమానసింగతనికంట బడెను. అతఁడు చావలేదు. వచ్చెడుప్రాణము తో బోయెడుప్రాణముతో నవసానదశలో నుండెను. గోవిందునికంఠధ్వని చెవిని బడగానే యారాజు కన్నులు తెరచి యాయనను జూచి మ్రొక్కఁదలఁచెను. కాని చేతులు రాకపోయెను. గోవిందుఁడు జాలిపడి నీకోరిక యేమని యతని నడిగెను. అతఁ డిట్లనియె. "ఆనందపురమందు నాడు ద్రోహులై మిమ్ము విడిచిన యాసిక్కులపేళ్ళు గలకాగి

తము మీరు చింపివేయుదురేని నాప్రాణము సుఖముగాబోవును." అట్లు చేసెద ననిగురువుమాటయిచ్చి తనవాగ్దానప్రకారము గావించెను. ఆడితప్పనివాడగుటచేతనే గురుగోవిందుని యందు శిష్యునికంతభక్తి గలిగెను.

కుమారవీరులు.

గురుగోవిందుని నలుగురు కొడుకులలో మొదటి యిద్దఱు కుమారులు సంగ్రామ నిహతులైరని యదివఱకే చెప్పబడియె. నాడు సర్సానదీతీరమున గోవిందుడు శత్రువులకోడి పాఱిపోవునప్పుడు యతని తల్లిని నిల్లాండ్రను జిన్నకొడుకుల నిరువురను సేవకు లెట్టెటో బహుకష్టముమీఁద నది దాటించి యగతురబారినుండి తప్పించిరి గదా. ఆయన భార్యలు చనిరిదారినే తల్లియు నిరువురుకొడుకులు బోవ యత్నించుచుండ వారియింటఁ జిరకాలమునుండి సేవకుఁడుగ నున్న యొకబ్రాహ్మణుడు గోవిందమాతను జూచి తనయూరక్కడకు సమీపమున నున్నదనియుఁ జిన్నమనుమలను దోడ్కొని తనయింటికి వచ్చినయెడల వారు సురక్షితముగ నుండవచ్చుననియు నామెకు నచ్చచెప్పి తనగ్రామము వచ్చునట్లామె నొడంబరచెను. చిరకాలమునుండి తమ్ము సేవించుచు దమబిడ్డనలెనున్న యాబ్రాహ్మణుని యుపదేశము తమకు క్షేమకరమని తలంచి యాయవ్వ కొడండ్రను దక్కిన పరిజనంబును బోయినదారిని బోవక యాబ్రాహ్మణునితో జనెను. గ్రామము చేరునప్పటికి రాత్రియయ్యెను. ఆయవ్వకు మనుమలకు బ్రాహ్మణుడొకగది యిచ్చి యాహారమిడి యోపినకొలఁది సపర్యలు చేసి పండుకొనుట కొకగడ్డిపరుపిచ్చెను. మార్గాయాసఖిన్నులై మనోవేదనాపీడితులై యున్న కతమున యాబాలకులిరువురు కన్నుమూసి వెంటనే నిద్రించిరి. ఆముసలమ్మదగ్గర

కొంతరొక్కము కొన్నినగలు నుండుటచే నామె నిద్రింపక మేలుకొని యుండఁ దలఁచెను. కాని యట్లుండుట కామెతరమా! కొంతసేపటి కప్రయత్నముగ నామెకన్నులు మూతలువడెను. మువ్వురు గుఱ్ఱుపట్టి నిద్రపోయిరి. అప్పు డాబ్రాహ్మణుఁడు చప్పుడు గాకుండ బొటనవ్రేళ్ళమీఁద నడచి గదిజొచ్చి యొడలు మరచి నిద్రించుచున్న యాయవ్వతల యొత్తిగించి తలక్రిందనున్న నగలపెట్టె సంగ్రహించి యది దొడ్డిలో నొకచో బాతిపెట్టి తనమీఁద ననుమానము లేకుండునట్లు దొంగలుదొంగలని పెద్దపెట్టున నరచెను. ఆకూఁత విని గోవిందమాత యదరిపడి లేచి పెట్టె వెదకికొని కానక విప్రునిదనయెదుటఁ నిలువంబెట్టి తత్క్షణమే తనపెట్టెఁ దెచ్చియిమ్మని కఠినముగ నడిగెను. అట్లడుగుటకుఁ గారణమేమన దొంగలు పడినజాడ లేమియు నామెకు గనబడ లేదు. మీఁదుమిక్కిలి పారుని వాలకముమాటలతీరు జూడ నామె కనుమానముదయించెను. అప్పలుకులు విని యక్కపటబ్రాహ్మణుఁడు తొల్లిటివినయమును గౌరవంబును విడిచి యేమేమీ నాయింటికి వచ్చి నాకెదురు దొంగతనము గట్టెదరాఁ ఇటువంటిమాటలన్నయెడ జాగ్రత్త యని బెదిరించెను. ధనముపోయిన బోయెగాక దుష్టబ్రాహ్మణుఁ డేమిదౌర్జన్యము చేయునో! యనిభయపడి లోకానుభవము గలయావృద్ధాంగన శాంతభావమువహించి నీకుదొంగతనము గట్టలేదు. దొంగలు వచ్చినప్పుడు నాపెట్టె జాగ్రత్త పెట్టితివేమో యనుకొని మును పీయెడ నాకుగల చనువుచేత నిట్లంటినని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఆదురాచారుఁడు దొంగిలించినసొమ్ము తనకుదక్కునో దక్కదో యని సంశయించి వారి నెట్లయిన గడతేర్చినగాని తనకు సేమము లేదని కనిపెట్టి వారిని వదలించుకొను నుపాయము వెదకి తత్క్షణమే యిల్లువిడిచి గోవిందునియెడల నతిద్వేషము బూనిన యిరువురు కరకుతురకల వెంటఁ బెట్టుకొని పోయి యాగదిలోఁ బ్రవేశ పెట్టెను. ఆదురాత్ములు బాలకుల నిరువురను బలవంతముగ దీసికొని పోయిరి

ఆఘోరకృత్యము జూచి గోవిందమాత మూర్ఛబోయెను. మూర్ఛబోవు గాక మృతినొందుగాక ఆమెజోలి తురకలకు గావలెనా దుష్టబ్రాహ్మణు నకుఁగావలెను. ఆమహమ్మదీయులా బాలకులను, దొడ్డకానిపోయి సర్ హిందూపరిపాలకుఁడైన వజీరుఖానున కప్పగించిరి. వజీరుఖానుమున్న గు మహమ్మదీయులకు గోవిందునిమీఁద నెంతద్వేషము గలదో యతనిబిడ్డ లమీఁదను నతనివాండ్రమీఁదను నతనియనుచరులమీఁదను వేయేల నతనికుక్కలమీఁదఁ గూడ నంతద్వేషము కలదు. అందుచేత నతనిచిన్న బిడ్డలు దొరకుట వజీరుఖానునకు నిక్షేపము దొరికినట్లుండెను. ఆయిరు వురులో బెద్దవాఁడు పండ్రెండేండ్లవాఁడు. రెండవయతఁడెనిమిదేండ్ల వాఁడు. పెద్దవానిపేరు జోరావారసింగు. రెండవవానిపేరు సతేసింగు. ఆకు కుమారసింహములను దనయెదుటకు రావించి మీరు మహమ్మదీయమత ము స్వీకరించినచో మీప్రాణములు నిలుచును. లేనియెడల మిమ్ములను జంపించెదనని కఠినముగ బలికెను. ప్రాయమున బండ్రేండ్ల యర్భకుఁ డయ్యు శౌర్యమున నతివృద్ధుఁడగు జోరావారసింగు నిర్భయముగాను నిశ్శంకముగాను వానికిట్లనియె. పతితులను నజ్ఞానులను నుద్ధరించుటకై యీదేశమున గురునానకు నెలకొలిపిన పరిశుద్ధాస్తికమతమునందే మాకు విశ్వాసముగలదు. సత్యము జయించుకొఱకును హిందూజాతి వృద్ధిపొం దుటకును మనఃపూర్వకముగ దనప్రాణమును బలియిచ్చిన మహాను భావుఁడగు తేజబహదూరుయొక్క సంతతివారము మేము. సత్యము నిమిత్తము భగవంతుని నిమిత్తము తన సర్వస్వము గోలుపోయిన గురుగోవిందునిపుత్రులము. అట్టి యుత్తమరాజవంశాంకురములగు మేము తురకలమత మవలంబించుట ఇది ఈశ్వరేచ్ఛకువిరుద్ధము చేయుట మా పితృపితామహులయొక్కయు మావంశముయొక్కయు పేరుచెడగొట్టుట మే మిప్పుడు తురకల మైనయెడల బ్రతుకవచ్చు భాగ్యవంతులము కావచ్చు కాని యెప్పుడో యొకప్పుడు చావక చిరంజీవులము కాగల

మా. ఇంతమాత్రమునకు మేము స్వమతద్రోహుల మేలకావలయును. ఆ డింభకులు తనవంటివాని కట్టిప్రత్యుత్తర మొసంగుదురని ఖాను తలంపలేదు. ఆయుత్తరము వినఁగానే యతఁడు కోపఘూర్ణిత నయనుఁడై కోపావేశమున గద్గదస్వరుఁడై యీబాలురతలలు దీసికొనిపోయి తలలెగవేయుఁడని యానతిచ్చెను. ఆబాలకులసుకుమార శరీరములు ముద్దులుమూటగట్టుమొగములు వీరరసగర్భితములైనమాటలు సభాస్థారుల హృదయములు గరిగించెను. ఆసభలో నున్న మీరుమహమ్మదుఖానను నట్టిగొప్పతురక మిక్కిలిజాలిపడి యీ ఘోరకృత్యము జేయవలదని వారించెను. వజీరుఖానుఁ డతని యుపదేశమున దా దలపెట్టిన దుష్కార్యము మానదలఁచెను. కాని శచీచంద్రుఁడనెడు నొక హిందువుఁడు గురుగోవిందుని శత్రుఁడు వజీరుఖానున కాప్తుఁడు లేచి యిట్లనియె. “పాముం జంపి పిల్లలను విడుచుట వివేకమా అవి పెరిగి కాలక్రమమున కొంపతీయవా.” అప్పలుకులు విని వజీరుఖాను బాలకులం జూచి మహమ్మదీయమతము స్వీకరింపవలసినదని మరల కోరెను. ఆపలుకులకు వారు మునుపటికన్న కఠినముగ బ్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. అప్పలుకులు దుస్సహము లగుటయు వజీరుఖాను కోపము పట్టజాలక యీబాలకులను పునాదిలో వైచి వారిమీదఁ గోడకట్టుఁడని యాజ్ఞాపించెను. అతనినోట నమ్మాట వచ్చుటేతడవుగ సేవకు లామానవకులను గెంటుకొనిపోయి పాతగోడయొకటి పడగొట్టి పునాదిత్రవ్వి బాలకుల నందుబడవైచి గోడ కట్ట మొదలుపెట్టిరి. గోడ మోకాళ్ళవఱకు వచ్చునప్పటికి వేడుక చూచుటకై వచ్చిన వజీరుఖాను వారిని జూచి యిప్పుడైనను మీరు తురక లైనయెడల మిమ్ము గాచెద నని యాసగొలిపెను. చచ్చెదము గాని మతము విడువ మని వారు గంభీరముగ బలికిరి. అట్లయిన జావుఁడని యాతఁడు వెడలిపోయెను. గోడ గుండెలవఱకువచ్చునప్పటికెనిమిదేడులయీడు గలఫతేసింగు మిక్కిలియాయాసపడి కొంచెము

భయపడెను. అది కనిపెట్టి భయ మెట్టిదో యెఱుఁగనిజురవారసింగు వత్తాసఫతేసింగు భయపడకు వహా గురూజీకే ఫతే యనుమాటలు స్మరించుకొనుము. నీశరీరములో మహావీరు లైనమన పితృపితామహుల రక్తము ప్రవహించు చున్నది. వీరమాత యైన మనయమ్మపాలు త్రాగి నందుకు పిరికితనముఁజూపి నీవప్రతిష్ఠ తేకుము అని యెల్లవారు నచ్చెరు వడ పలికెను. అనంతరము గోడ కంఠముమీఁదను మొగముమీఁదను గట్టబడ క్షణముసేపు వా రూపిరి సలుపక బాధపడి భౌతికదేహములు విడిచి యశఃకాయముల దాల్చిరి. ప్రపంచమునందు బాలకులనేకులు పగతురచే జిక్కి దుర్మరణమునొందిరి. కాని యింతపరమశాంతముతో నింతమహా ధైర్యముతో నింతస్వమతవిశ్వాసముతో మృతినొందినవారు లేరు. ఈఁడు జూడ నెన్మిదేండ్లవాఁ డొకఁడు. పండ్రెండేండ్లవాఁ డొకఁడు. వారినోట వెడలిన మహాద్భుతవచనములు వయసుచెల్లిన శూర శిఖామణులకైన లోకోత్తరమైనగౌరవమును సముపార్జించినవి. అట్టి మహాశూరులను గన్నతల్లియెతల్లి. తండ్రియెతండ్రి. ఆగుణరత్నములు జన్మించిన వంశమేవంశము. ఈమహాపురుషులచరిత్ర మింతటితో విర మించి వీరకీదుర్గతి దెచ్చినయాబ్రాహ్మణుని నొక్కచూఱుదలంచుకొ నుఁడు. వాఁడు బ్రాహ్మణుఁడా. వానికన్న కటికివాఁడు వేయిమడుఁగు లుత్తముఁడు. వానికన్న కుక్కను తినుచండాలుఁడు పూజ్యుఁడు. వాని కన్న గోహంతకులు మంచివారు. ఆపాపాత్మునివంటి కృతఘ్నులు లోక మునలేరు. చిరకాలము గురుగోవిందునియింట నుండి వానిసొమ్ము దిని తుదకు వానితల్లిని బిడ్డలను వంచించి తనయింటికే తీసికొనిపోయి ధనము హరించి పసిబిడ్డలను పగవారి కప్పగించి మహాపాతకము కట్టుకొడిగట్టిన యాదురాచారునిగుండె రాయి గాని హృదయము కాదు. వాని దలచుటయు పాతకమే. పితామహి మనుమలదుర్గతి విని తాఁగో డకు గొట్టుకొని ప్రాణము వదలెను. తనచిన్నబిడ్డలయొక్కయు దల్లియొ

క్కయు దుర్మరణవార్త విని ధైర్యసంపన్నుఁడును జ్ఞాననిధియు నైన గురుగోవిందుఁడు కంటదడిపెట్టక పరమేశ్వరుని యిచ్ఛ జరుగుగాక యని భక్తిజ్ఞానప్రదము లైన కొన్నిపద్యముల జెప్పి యూరకుండెను.

వజీరుఖానుతో జరిగినయుద్ధమున నిహతులైనస్వజనులకు దహన సంస్కారములు చేయించి తన్నుగురించి ప్రాణములు విడిచిన జోదుల పేరులు జ్ఞాపకముండునట్లాస్థలమున నొకయూరుకట్టి దానికి ముక్తిసర మను పేరుపెట్టి యనంతర మతఁడు దేశాటనమున కరిగెను. ఈసంచారమున నతఁడు పెక్కుగ్రామములు చూచెను. కొన్నియూళ్ళజనులతనిని మిక్కిలి గౌరవించిరి. కొన్నియూళ్ళవారు తిరస్కారభావము జూపిరి. ధనము తగినంత లేకపోవుటచే సైనికులకు జీత మిచ్చుట యాలస్యమగుచు వచ్చెను. అందుచేత సైనికులు గోలపెట్టిరి. ధనము దగ్గఱనున్నపు డాయన దాచుకొనక యెప్పటికప్పు డతఁడు జీతము లిచ్చుచుండెను. లేనప్పుడు కొంచె మాలస్య మగుచు వచ్చెను. దివానుసింగనునతఁడు మాత్రము తనకు జీత మక్కఱలే దనియు గురుపాదసేవయె గొప్పజీతమనియుఁ జెప్పెను. ఈప్రయాణములలో నొకతురకఫకీరతనిని సందర్శించి సీకుమతములో జేరదలఁచుకొనెను. అతఁడు మ్లేచ్ఛుఁ డని సందేహింపక గోవిందుఁడు తనమతసిద్ధాంతముప్రకార మతనిని శుద్ధుంజేసి స్వమతమున గలుపుకొని కీజమీరుసింగని పేరుపెట్టెను. అనంతరమాయన కొంతకాలమునకు నానకుజన్మభూమియైన తాల్వెండి జేరెను. చిరకాలము క్రిందట నెడబాసిన కుటుంబ మాయన నక్కడ కలసికొనెను కొడుకులందఱు గతించుటచే గోవిందునిమనస్సు పరిపక్వమై యైహికవాంఛలు విడిచి పారలౌకిక విషయములమీదనే నిలిచెను. తాల్వెండినుండి యతఁడు దండమయమనుగ్రామముఁ జేరెను. దండమయమనుపేరు గోవిందుఁడే పెట్టెనని కొంద ఱందురు. ప్రాతపేరేయని కొందఱందురు ఈగ్రామమునందుండఁగా మొగలాయిచక్రవర్తియగు నౌరంగజీబు తనదర్బారునకు రమ్మ

ని యతని నాహ్వానముచేసెను. మొట్టమొదట మెత్తపడి యతఁడు వెళ్ళ దలఁచెను. కానిపౌర్వాపర్యములు విమర్శించినతరువాత హిందూమతద్వేషి యైన యాతనిసన్నిధికి బోవుట శ్రేయము గాదని మానుకొనెను. ఔరంగజీబు తనప్రయత్నము మానక తనకొలువునకు రమ్మని మరల సందేశ మంపెను. ఆసందేశమును గూడ నతఁడు నిర్భయముగ నిరాకరించెను. మొగలాయిదర్బారునకుఁ బోవుట తన కిష్టములేదని యౌరంగజీబున కతఁడు పద్యరూపముగ నొకజాబు వ్రాసెను. ఆజాబుకొంత పారసీకభాషలోను కొంతపంజాబుభాషలోను నున్నది. దానిపేరు జాఫరునామా యందురు. జాబనఁగాఁ బదిబంతులవ్రాత గాదు. అది యొక చిన్నగ్రంథము. ఆదండమగ్రామములో నున్నకాలముననె గురుగోవిందుఁడు సీకులవేద మైనయాదిగ్రంథమును తిరుగ వ్రాయించెను. పూర్వగ్రంథములో దనయొక్కయు దనతండ్రియు దొమ్మిదవగురువునగు తేజబహదూరుయొక్కయు నుపదేశములు లేవు. అవి చేర్చి యితఁడు గ్రంథము సమాప్తము చేసెను. ఇదిగాక విచిత్రనాటక మని యతఁడు మఱియొక గ్రంథము చేసెను. ఇది వెనుకటి తొమ్మండ్రుగురు గురువులయొక్కయు దనయొక్కయు చరిత్రము. ఈవిధముగ నతఁ డిహలోకసౌఖ్యపరాఙ్ముఖుఁడై స్వమతవ్యాప్తి జేయుచు ధర్మమార్గపరాయణుఁడై యుండెను. గోవిందుని శత్రువులబలము మహాసముద్రమువలె పారములేనిది. అతని సైన్యము మిక్కిలిస్వల్పము. సీకు లెంతధీరులైన నెంతశూరు లైన సంఖ్యలో నధికు లైనమహమ్మదీయులముందర నిలువగలరా. ఇరువుర సైన్యములు సమానసంఖ్య గలిగినప్పుడు సీకు శౌర్యము పగరకు దుస్సహ మై యుండును. సైన్యము కావలె నన్న ధనము కావలెను. అతని యొద్ద ధనములేదు సైన్యము లేదు కాని హృదయమున దేశాభిమానము స్వమతాభిమానము మేరమిఱియున్నవి. ఎన్నియభిమానము లున్న నేమి ధనమూల మిదం జగత్తను మాట నిజము. ఈధనదారి ద్ర్యము

సైన్యదారిద్ర్యము దీర్చికొని మొగలాయిసైన్యములతోఁ బ్రతిఘటించి నిలచి హిందూస్థానమున దనమతము బాదుకొలుపుటకై యతఁడొక్క యుపాయ మాలోచించెను. రాజపుత్రులు మహావీరులనియు వారిలో ననేకులు దేశమునిమిత్తము మతమునిమిత్తము ప్రాణములు విడిచిరనియు మొగలాయిచక్రవర్తికి నిత్యవిరోధులనియు నతఁడువినుచుండుటచే వారి యొద్దకుఁబోయి తనయవస్థ వారికెఱిఁగించినపక్షమున వారు తప్పక తమ పక్షముఁబూని తనకు ధనము సైన్యము నిత్తురనియు వారొకవేళ నిరాదరముఁజూపినపక్షమున స్వదేశోద్ధరణమునిమిత్తమై నెత్తురు ధారవోయుచున్న మహారాష్ట్రులు తనకు మహోపకారముఁ జేయుదురనియు నతఁడు తలంచి మొట్టమొదట రాజపుత్రస్థానమునకు జనెను. రాజపుత్రప్రభువులలోని కొందఱు మొగలాయిలకు విధేయులై చక్రవర్తిమాట జవదాటకుండిరి. కొందఱు చక్రవర్తితోఁ బోరాడుచుండిరి. ఈర్ష్యాసూయలచే బ్రేరితులై కొందఱు స్వజనస్వదేశనాశనము జేసికొనుచుండిరి. గురుగోవిందుఁడు సందర్శించినప్పుడు వారాయనయెడల దిరస్కారభావముఁజూపక మిక్కిలిగౌరవించిరి. కాని తమవ్యవహారములె తమకు సరిపోవుచుండుటచే వారాయనకు ధనసహాయముగాని జనసహాయముగాని చేయజాలరైరి. అక్కడస్థితి తన కనుకూలముగ లేకపోవుటచే గోవిందసింగు రాజస్థానము విడిచి దక్షిణాపథమునకుఁ బయనమై మహారాష్ట్రదేశము జొచ్చెనుకాని యప్పటికి వైదికమతోజ్జీవకుఁడైన శివాజీమహారాజు వానికుమారుఁడైన శంభాజీయు మృతినొందుటచేతను శివాజీమనుమఁడైనసాహూ ఢిల్లీచక్రవర్తిచేత వధింపఁబడుటచేతను మహారాష్ట్రసామంతులు భిన్నాభిప్రాయులై పరస్పరవిరోధములు గలిగి యుండుటచేతను గోవిందునకు రాజస్థానమునను నెంతయవలంబనము గలిగెనో మహారాష్ట్రమునఁగూడ నంతియె యవలంబనము గలిగెను. ఇతఁడు సాగూరనుపట్టణమున నుండగా హిందూమతనిరంతరద్వేషియు

గోవిందునకు మనశ్శూలమునైన యౌరంగజీబు చక్రవర్తి దక్షిణదేశమునందు మృతినొందెనని యాయనకు తెలిసెను. అంతటిమహావిరోధి పోయినాఁడని విన్నప్పు డాయన సామాన్యమానవునకువలె మితిమీఱిన సంతోషము నొందక పరమశాంతముతో నవ్వార్త నాలకించెను.

బహదూరుషా.

నిజసోదరులరక్తము కంట జూడకుండ స్వకుటుంబనాశనము జేయకుండ నొకగద్దియుతప్ప సింహాసన మెక్కిన మొగలాయీచక్రవర్తులు లేరు. షాజహానుగద్దెనెక్కినప్పుడు తన యన్నదమ్ములనందఱను గత్తికెఱజేసెను. షాజహానునియొక్క నలుగురుకొడుకులు తండ్రిచావక మునుపె రోగపీడితుఁడైనంతమాత్రమున జక్రవర్తిపద మాక్రమించుకొనవలె నని యన్యోన్యసంహరణదీక్షితులై ఘాతుకమృగములవలె బోరాడిరి. మూర్ఖుఁడైనమురాదును ధైర్యశాలి యైనదారాను వారి కొడుకులను వేయిమాటలేల తనకన్నతండ్రినిగూడ గారాగృహమున బెట్టించి చంపించెను. అవశ్యంపిత్రాచార మన్నమాట మొగలాయి కుటుంబమునందు నిక్కమైనట్లు మఱియేకుటుంబమునందుఁ గాలేదు. షాజహానుయొక్క యాచార మౌరంగజీ బవలంబించెను. ఔరంగజీబుయొక్క పద్ధతి నతనికొడుకు లవలంబించిరి. ఆచక్రవర్తి కాలధర్మము నొందునప్పటికి వానికి మువ్వురుకొడుకు లుండిరి. పెద్దవానిపేరు మజాము రెండవవానిపేరు రజాము. మూడవవానిపేరు కామరభక్షు. ఔరంగజేబు తనతమ్ముఁడైనమురాదు నెట్లువంచించెనో యజాము తనతమ్ముఁడైనకామరభక్షునట్లు వంచించి చెఱబెట్టించి తుదముట్టించి యన్నగారైనమజాము సింహాసన మెక్కకుండఁ జేయవలెనని ప్రయత్నించెను. తండ్రిపోవునప్పటికి మజాము గాబూలులో నుం

డెను. పితృమరణవార్త వినినతోడనె తనతండ్రివలన దనపెదతండ్రి యైన దారాకు నెట్టియవస్థసంభవించెనో యట్టియవస్థయె తా నాలస్యము చేసి నయెడల దనకుగూడ సంభవించు నని భయపడి వెంటనే ఢిల్లీకి బయన మయ్యెను. హిందూస్థానము జేరినతోడనె ముజాము ముందుగానొక తెలివైనపని జేసెను. తనతండ్రికి విరోధి యై దేశమున మిక్కిలి పలుకుబడి గలిగిన గురుగోవిందసింగుయొక్క స్నేహము సంపాదించుకొనుట తనకు శ్రేయోదాయకమని యతడు తలంచి తనకు సహాయము చేయుమనికోరుచు నతనియొద్దకిద్దరు హిందూరాయబారుల నంపెను. గోవిందసింగునకు ముజాము గద్దెయెక్కినను నజాము గద్దెయెక్కిన నొక్కటె. అయినను శత్రువైన యౌరంగజేబుకొడుకులలో నొకనికిసాయము చేసి రెండవవానిని గడతేర్చుట కొంతశత్రునాశనము చేయుటయె యని తలంచి యతడు ముజామునకు సహాయముచేయ నిశ్చయించెను. అజాముముజాముల కాగ్రనగరమునద్ద గొప్పయుద్ధము జరిగెను. గోవిందసింగు తనసైన్యముతో ముజాముపక్షము చేరి యతనికి విజయము కల్పించెను. ఇం దతిశయోక్తి లేదు. గురుగోవిందునివింటినుండి వెడలినయొకబాణము హౌదాలో నున్నయజామునకుం దగుల నతఁడు మృతి నొందెను. నాయకుఁడు మృతినొందగానె సైన్యమంతయు చెల్లాచెదరయ్యెను. ముజాము బహదూరుషా యనుబిరుదుతో ఢిల్లీచక్రవర్తి యయ్యెను. గురుగోవిందుఁ డావించిన మహాసహాయము మనసులో నుంచుకొని బహదూరుషా వానియెడ మిక్కిలికృతజ్ఞుఁడై యతని కొక్క జాగీరు నిచ్చెననియుఁ దనకు జాగీ రక్కఱ లేదని గోవిందుఁడు నిరాకరించెననియు జరిత్రకారులు వ్రాసి యున్నారు. తనచిన్నబిడ్డలను దుర్మరణము పాలుచేసిన కొండరాజులను వజీరుఖానును దనకు బట్టి యప్పగించవలసినదని గోవిందసింగు గోరెనట. ఒకసంవత్సరము గతించినతరువాత నట్లు చేయుటకు చక్రవర్తి యొడంబడెనట. కాని చక్రవర్తి వారి నెన్నఁడు

బట్టి యప్పగింపలేదు. గోవిందసింగు బహదూరుషాయొద్దనె కొంతకాల ముండెను. ఆచక్రవర్తి దక్షిణదేశమునకు దండు వెడలినప్పుడు సిక్కు గురువుకూడ నిజసైన్యముతో వానివెంట జనియెను. ప్రాతపగతురను దనకుబట్టి యప్పగింపక పోవుటచే గురువునకు బహదూరుషామీఁద కోపము వచ్చెను. ఆపని చేయజాలనందుకు బహదూరుషా మిక్కిలి చింతించి కావలయునంత ధనమిచ్చెదనని సింగుతో జెప్పెను. కాని సింగు ధన మక్కఱ లేదని నిరాకరించి మొగలాయిసైన్యమును విడిచి తనబలగ మును దీసికొని వెడలిపోయెను. బహదూరుషా చక్రవర్తియై సింహాసన ముమీఁద స్థిరముగా గూర్చుండెను. కావున గురుగోవిందు వెడలిపోయి నను నతనికి భయము లేదు. ఏరు దాటి తెప్పతగులవేయు స్వల్పమతులు లోకమున నెందరో గలరు. అందులో బహదూరుషా యొకఁడు.

బాందుఁడు.

గోవిందసింగు చక్రవర్తిసైన్యమును విడిచి దక్షిణదేశమున గ్రుమ్మరుచుండఁగా గోదావరీతీరమున నాదరనునొక గ్రామముఁ జూచెను. అది గౌతమీతీరమున మిక్కిలి సుందరమైనస్థానమున నుండుటచే నచ్చట కొంతకాలము వసియింపవలె నని నిశ్చయించుకొని కొంతప్రదేశము ధన మిచ్చి నిలిచి యచ్చట కొన్నిమందిరములు గట్టి యందు గాపురముండెను. అచ్చట నుండఁగా నొకనాఁ డొకబైరాగి యాతని సందర్శించెను. ప్రసంగవశమున గోవిందుఁ డతనితో హిందూమతమునకు మహమ్మదీయులు చేసినదుర్ణయములను జెప్పి ధైర్యముతో మతపక్షము బూని పనిచేయువారు లేరని విచారించెను. ఆకార్యమునందు దన్ను నియోగించినపక్షమున దాను తురకలతో బ్రతిఘటించి స్వమతరక్షణము చేయగల నని చెప్పెను. ఆతనిపేరు బాందుఁడు. అతఁడు దృఢమనస్కుఁడు.

గొప్పశరీరదార్ఢ్యము గలవాఁడు. ఆతనిశరీరదార్ఢ్యమును మనోనిశ్చయ యమునుజూచి యమ్మహాకార్యభార మతఁడు వహింపఁ జాలు నని చేయవలసినపని పంజాబుదేశమందుండుటచే గొన్నిజాబు లు వ్రాసియిచ్చి యతని నాదేశమున కంపెను. బాండుఁడు పంజాబున కరిగి సిక్కులం గలి యగట్టుకొని ముందుగా సర్‌హిందుమీఁదికి బోయెను. గోవిందసింగు యొక్క చిన్నబిడ్డలను, గోడపునాదిలోవైచి దురాత్ముఁడైన వజీరు ఖాను శరీరిమీఁద గోడ పెట్టించిన దిచ్చోటనే యని యీయూరుపేరు వినఁగానే యీనాట మనకే దుర్వారవిషాదము గలుగుచుండఁగా బాం డునకు విషాదక్రోధములు గలుగుట యాశ్చర్యము కాదు. సర్‌హిందు లో నడుగువెట్టినది మొదలుకొని బాండుఁడు కనబడిన యిల్లెల్లగాల్చి యీమతస్థుఁడామతస్థుఁ డనక దొరకినవారినెల్ల గత్తికెరజేసి యతిఘోర ముగ విహరించెను. రెండుమూఁడుదినములలో పట్టణమంతయు భస్మప టల మయ్యెను. అతనినామశ్రవణము ప్రాంతభూముల వసియించు వారికి హృదయనిర్భేదక మయ్యెను. ఆతఁడు సర్‌హిందు విడిచి వచ్చుచున్నాఁ డని వినఁగానే దారిలో నున్నపల్లియలజనులు గృహారామక్షేత్రములు విడిచి యడవులలో దాగొనబోయిరి. సర్‌హిందునగరనాశనమైన తరు వాత నతఁడు సట్లెజి బియాసునదులుదాటి బాటలనగరవినాశనమున కరిగెను. ఆపురపరిపాలకుఁడైన పేరున్నలుహాను నగర మెంతకాపాడి నను తుద కది బాండునిచేత బడియెను. పురపరిపాలకుడు యుద్ధములో మృతినొందెను. అప్పట్టణమున బాండుఁడు మొట్టమొదటగా కాల్చిన యిల్లు ఖాజీయబ్దుల్లాది దీనింబట్టి మహమ్మదీయులయెడ నెంతద్వేషము న్నదో తెలియవచ్చును. అక్కడనుండి యతఁడు లాహోరునకుఁ బోయి యీపట్టణముగూడ నిప్పులకుప్ప జేసెను. అనంతర మతఁడు రావినది దాటి జామూనగరమునకుఁ బోయెను. అప్పటికి బహదూరుషాచక్రవర్తి మృతినొందెను. పెరుక్సియరు ఢిల్లీపాదుషా యయ్యెను. అతఁడు బాండు

క్క దుండగములను విని పంజాబుపరిపాలకుఁడైన యబ్దులుసమ్మద ఖానిని బాందుని బట్టుకొమ్మని పంపెను. అతఁడు గొప్పసేనతో నతని మీఁదికి బోయెను. కాని బాందునిప్రతాపాగ్ని యతనియుందర చల్లబడి యెను. అతఁడు పరాజితుఁడై కోటలో డాఁగొనవలసివచ్చెను. మొగలా యీలు ముట్టడించి యూపిరి పుచ్చుకొనుటకైన నెడమీయనందున బాందుఁడు కోటలోనుండి పారిపోవుటకు వీలులేక పోవుటకు సామర్థ్య ము లేక శత్రువులచేతిలో జిక్కెను. అతనిని బట్టువడిన తక్కినవారిని పంజాబుపరిపాలకుఁడు డిల్లీకి పంపెను. అప్పల బాందునియొక్క దుర్గతి నేమని చెప్పవచ్చును. ఎన్నిచిత్రవిధముల నరునిజంపవచ్చునో యన్ని విధములాతనియెడ బ్రయోగింపబడెను. అతఁడు తనస్వహస్తములతో దురకలయాజ్ఞాప్రకారము కన్నకొడుకులను చంపవలసివచ్చెను. అట్టిస మయమున సైతమతఁడు కంటదడిపెట్టక చేయి వడకనీయక యతిధైర్య ముతో నిలిచి యాదారుణకృత్యము నెరవేర్చెను. తరువాత నతనిచర్మ మొలిపింపవలసినదని చక్రవర్తి యాజ్ఞాపించెను. కరకుతురకలు కత్తు లతో జర్మము చీరి మేను నారికజకఁడువలె నొలుచునప్పుడుసయిత మతఁడు దుఃఖపడక దయదలఁచి రక్షింపుమని దేవురింపక మూలుగక పర్వతమునలె నిలిచి యాబాధసహించి దారుణమరణమును నొందెను. బాందుఁడు ధైర్యమునను గాంభీర్యమునను బాధా సహనమునను శ్లా ఘాపాత్రుఁడే కాని యతఁడు చేసిన దారుణకృత్యమున కతని నెవ్వరు క్షమింపజాలరు. పంజాబుదేశమున నతఁడు నెరపినవి రాక్షసకృత్యములు కాని నరకృత్యములు కావు అతనికి స్వమతాభిమానమున్నట్లు గనబడ లేదు. పిమతద్వేషమున్నట్లు కనబడలేదు. ఏలయన నతఁడు హిందువు లను మహమ్మదీయులను సమానముగ హింసించెను. ఎంతమతాభిమాన మున్నను, నెంతపరమమతద్వేష మున్నను వజీరుఖానుని దౌర్జన్యముల గ్రహించినట్లె యితని దురాచారములనుగూడ నాగరకులందఱు

గ్రహింపవలసియుండును. గురుగోవిందుఁడు పంజాబునకు వానిని నపుడు వానిచేత నాలుగుశపథములు చేయించెను. 1. మంచినడ నడిచి పవిత్రుఁడవై యుండుము. 2. అబద్ధమాడకుము. 3. గురువు వలె గద్దెనెక్కి కూర్చుండకుము. 4. క్రొత్తమతము స్థాపింపకుము. సిక్కులందఱు నీసోదరులు నీసమానులు నని భావింపుము. ఈశపథము లతఁడు పాటించినట్లు కనబడదు. పురములు పరశురామప్రీతి సేయుమనియు శత్రు మిత్ర విచక్షణలేక యెల్లవారిని హింసింపవలసినదనియు గురువాతనితో జెప్పియుండలేదు. కావున నతఁడు చేసినదుండగములలో నెంతమాత్ర మతనికి భాగములేదు.

అవసానదశ.

గురుగోవిందసింగు గోదావరీతీరమందు నాదరుపట్టణమందే మృతినొందెనని చరిత్రకారు లనేకులు వ్రాసిరిగురుగోవిందుఁడు నాదరుపట్టణముననేతన యవసానదశ గడపెను. ఉదయమున నతఁడు స్నానముచేసి యీశ్వరధ్యానము జేసికొని భజనలు చేయును. మధ్యాహ్నముభోజనము జేసి పేదల కన్నదానము చేయించును. సాయంకాలము శిష్యులకును దన్ను జూడవచ్చువారికిని బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశము చేయుచుండును. రాత్రి మరల భగవధ్యానము జేసి భజనలు చేయుచుండును. ఈవిధముగ నతఁడు గోదావరీతీరమున గొన్నిసంవత్సరములు కాలక్షేపము జేసెను. మహావీరుఁడైన యాతనికి శస్త్రమరణమే సంభవించెను. పఠానుజాతివాఁడైన యొకతురక చదరంగ మాడుచుండఁగా నొకనాఁ డాయనను ఖడ్గముతో గడుపులో బొడిచెను. ఈపొడుచుట కనేకు లనేకకారణములు చెప్పుచున్నారు. గురుగోవిందుఁడు తనపై నలిగి తన్ను విడిచి పోవుటచేత నతఁడు నష్టైనముగ బ్రతికియుండుట తనకు క్షేమముగాదని

హిందూరుపాచక్రవర్తి స్వమతస్థునిచేత నీపని జేయించెనని కొందఱి యభిప్రాయము. ఈపొడిచిన పఠానుజాతివానితండ్రి యేఁడు వేలరూపాయలకు గురుగోవిందునకు గుఱ్ఱమమ్మెను. ధనము దగ్గఱ లేకపోవుటచే గోవిందుఁ డరువు బేరము జేసి యప్పుడప్పుడు కొంతసొమ్మిచ్చి పలుమారు వానిని త్రిప్పుచు వచ్చెనఁట. అందు కాతురక కోపించి కత్తిపుచ్చుకొని గురుగోవిందునిపై బడెను. గోవిందుఁడు వానియేటు తప్పించుకొని తనఖడ్గముతో వానిశిరస్సు నేలబడ నరకెను. అతనికొడుకు గురుగోవిందునికొలువులో చిరకాలమునుండి పని చేయుచుండి యతని యనుగ్రహమునకు బాత్రమై యుండెను. అతఁడే పితృమరణమునకుఁ బ్రతీకారముచేయఁ దలఁచియో మఱియేకారణముచేతనో గురుగోవిందుని బొడిచెను. గోవిందునికోరికంబట్టియే యాతురక పొడిచెనని కొందరనుచున్నారు. ఏలయన గోవిందుఁడు బిడ్డలు లేక శూన్యమైన సంసారము జూచి విసిగి మరణమున కెదురు చూచుచు దనచే నిహతుఁడైన తురకవానికొడుకును బిలిచి "నీతండ్రిని నేను జంపితినిగదా నీవు నన్ను జంపి పగ దీర్చికొనరాదా" యని పలుమారుల బలుకుచు వచ్చెనఁట. ఎన్నిమారులాపని జేయుమని గురువు వానిని బురికొల్పినను వాఁడట్టిదుష్కార్యము జేయఁదలఁచుకొన లేదఁట. కాని యొకనాఁ డాపఠానుకుఱ్ఱవాఁడును గోవిందుఁడును జదరంగమాడుచుండఁగా గోవిందుఁడు వానికి రోషమెక్కునట్లు తండ్రిం జంపినవానిని జంపలేకపోయితివిగదా యని పరిహసించెనఁట. ఆపరిహాసము భరింపలేక వెంటనే యతఁడు మొలలోనున్న కత్తిదీసి గురువుపొట్టలోఁ బొడిచెనఁట. తురకపిల్లవాఁడు గురువుం బొడిచెనని తెలియఁగానే యాపట్టణమందున్న సీకులందఱు విసవిసయచ్చోటికిఁబోయి పఠానుని ముక్కముక్కలుగ నరుక యత్నించిరి. కాని గోవిందుఁడు వారిసంభ్రమము వారించి తనపితృమరణమునకు బ్రతిక్రియ జేసికొనెను. కాని యాబాలుఁడు దోషము జేయలేదని

చెప్పి వారిని శాంతపరచెను. వెంటనే వ్రణవైద్య లాగాయమను చికిత్సజేసి యపాయకరమైనది గాదని చెప్పిరి. గాయము మానుపట్టె. అది సంపూర్ణముగ మానకుండగనే గోవిందుఁడొకనాఁడు తనవిల్లు వంచి యెక్కుపెట్టెను. ఆప్రయత్నములో గాయపుకుట్లు విడిపోయెను. చికిత్స నిష్ప్రయోజన మయ్యెను. అచిరకాలములోనే సిక్కుమతమునకు దశమగురువును మహావీరుఁడు పరిశుద్ధాస్తిక మతప్రచారకుఁడును గాఢ దేశాభిమానియు మేటి స్వార్థత్యాగియునైన గురుగోవిందుఁడు పరమ పదము జేరెను. ఆయనసమాధి యచ్చటి కనతిదూరమునందున్న యబ్జుల్ నగరమునం దున్నది. అక్కడి కేఁటేట వేనవేలు సిక్కులు యాత్రకై పోవుచుందురు. ఈతీర్థవాసుల యన్నపానమునకు గావలసిన ద్రవ్య మంతయు మహమ్మదీయమతస్థులైనను హైదరాబాదు నవాబులే వ్యయము చేయు చుందురని చెప్పుచున్నారు.

గోవిందుని శరీరచ్ఛాయ పచ్చనిది. మేను లావుగానున్నను చేవ గలది. అతఁడు వేఁటయందు మిక్కిలి తమకముగలవాఁడు. వేఁటయందు దేహపరిశ్రమలయందు నధికాసక్తిగలిగి చాకచక్యము శరీరబలము పౌరుషము గలవారియందతనికి మిక్కిలిప్రీతి. అతఁడు మాంసాహారి. నం జుఁడు లేక యొక్కపూటయైన భుజించి యెఱుఁగఁడఁట. తఱుచుగా నతఁడు వేఁటాడి దెచ్చుకొన్నమృగముల పలలమే భుజించువాఁడుక యఁట. అడవిపందివేట యతనికి మిక్కిలి యిష్టము. అతఁడు మిక్కిలి పండితాదరణము గలవాఁడు. పండితులం బలువుర జేర్చికొని వారిచే సంస్కృత గ్రంథములను వినుచుండును. సంస్కృతభారతరామాయణముల నితఁడు తరుచుగా చదివించుకొని విని యావీరుల విక్రమ విహారములు మెచ్చుచుండును. అతఁడు హిందీభాషలో గొప్పకవి. అర్థగాంభీర్యము శబ్దసౌష్టవము గలుగున ట్లతఁడు కవిత్వము చెప్పగలఁడు. వేదశాస్త్రములం జదువుకొని రమ్మని బ్రాహ్మణుల వారణాసి బంపి వారు

ులల వారివలన వేదశాస్త్రపురాణములు నుపనిషత్తులు విని సిక్కు సభలలో గూడ సిక్కులజ్ఞానాభివృద్ధి నిమిత్తము వారిచేత నాగ్రంథ ముల జదివించుచుండును. అతఁడు మిక్కిలి ధర్మాత్ముఁడు. ధనమున్న సమయమున గొప్పదాత. అతనిదగ్గఱ నొకనాఁడు పుష్కలముగ ధన ముండును. మఱియొకనాఁడు కొంత్తడబ్బైనయుండదు. యాచననిమిత్త మాతనికడకు బోవువారు వట్టిచేతులతో నెన్నఁడు జనలేదు. అతనికి ధనకాంక్షలేదు. సైన్యసంరక్షణముకొఱకు నాత్మసంరక్షణముకొఱకు నతఁడు ధనమార్జించుచుండెను. కాని నిలువ జేసికొని భోగము లనుభ వించుటకొఱకు గాదు. ధనవిషయమున నతఁ డెంతనిస్పృహుఁడో తెలి యజేయుటకొక చిన్నకథ గలదు. ఒకనాఁ డొకశిష్యుఁడు రత్నఖచిత ములై యేబదివేలరూపాయలు విలువగల బంగారుమణికట్లు తెచ్చి య తనికి సమర్పించెను. అవి తన కక్కఱలేదని యాయన యెంతచెప్పినను వినక యాశిష్యుఁడు యవి గురువుచేతిలో బెట్టెను. అవి కొంతసే పుం చుకొని గురువు వానిలో నొకదానిని గోదావరినదిలో బడవైచెను. శిష్యుఁడు గురువారి రిక్తహస్తములు చూచి నగ యేమైనదని యడిగి గంగపాలైనదని విని నీటమునుగ గల బెస్తవాళ్ళం బిలి పించి వెదకింపదలఁచి యది పాఱవైచినచో టేదియని యడిగెను. గోవిందుఁడు రెండవచేతిమణికట్టుతీసి నదిలో విసిరి పాఱవైచి యదిగో నక్కడపాఱవైచితి నని చెప్పెను. అది చూచి శిష్యుఁడు మిక్కిలి నక్కజపడి రెండుమణికట్లయెడ నాసవదలుకొని వెదకించుట మానెను. అతనికి పండుగులన్న మిక్కిలియిష్టము. దీపావళిహోళీ మొదలయినపండు గలతనికి మిక్కిలి యానందకరము. ఇతఁడు గొప్పరాజనీతివేత్త. రాజ్యాం గవ్యవహారపరిజ్ఞానము మిక్కిలిగలదు. ఆర్యుల మతాచారములను నడం చునట్టి విదేశీయుల పరిపాలనములో మాతృదేశముండగూడదని యాతని యభిప్రాయము. ఇది మనసులోఁ బెట్టుకొని మొదటినుండి యతఁడు పని

చేసెను. మిక్కిలి భూతదయ చూపవలసిన మతస్థాపకుఁడు క్రూరుఁ డయ్యెనని కొందఱికి సందేహము తోఁచవచ్చును. హిందూమతములోని కొన్ని పద్ధతులను నిరాకరించుటచే గొండరాజులు మొదలగు కొందఱు హిందువులును మహమ్మదీయమతధర్మములను ఖండించుటచే మహమ్మదీయులును నతనియెడలవిరోధము వహించి హింసించుటచే నతఁడు ఖడ్గము దాల్చి తనమతమును తను వీరరసప్రధానమగు మతముగా జేసెను. కాని లేనిచో నతఁడు నానకునివలె మతబోధముతోనే కాలము బుచ్చియుండును. కత్తిబట్టుట యతనితప్పు గాదు. ఆయన మరణసమయమున శిష్యులు చుట్టుంజేరి తరువాత మతగురు వెవ్వరని యడిగిరి. ఇఁకమీఁద గురు వెవ్వరు నుండగూడదు. భగవంతుఁడే గురువు. భగవదర్పితమైన యాదిగ్రంథమే గురువు. ఇంతకంటె గురువులు లేరు. ఇఁకమీఁద మానవగురువు పాదములకు మీరు నమస్కారము లెన్నడు చేయవద్దని యతఁ డుపదేశించెను.

ఇట్టిమహాపురుషులు ప్రపంచమున నరుదుగ జన్మించుచుందురు. ధర్మసంస్థాపనమే వీరిసంకల్పము. లోకానుగ్రహమే వీరిపరమావధి. ఇతఁడు సాధారణమేధావంతుఁడనియు రాజతంత్రజ్ఞుఁడనియు నాంగ్లేయ చరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు. భారతమాతృగర్భమున నిట్టిమహాదేశాభిమాను లనేకు లుద్భవింతురుగాక !

సంపూర్ణము.

అరేబియన్ నైట్సు కథలు.

గ్రంథకర్తలు:— కొచ్చెర్లకోట కామేశ్వరరావుగారు,

మద్దూరి శ్రీరామమూర్తిగారు.

ఈగ్రంథమును యవనయామినీవినోదములంటారు. ఇందలి కథలత్యద్భుత కథావిధానములతో నెంతచదివినా చదవాలనే ఆశ కల్పిస్తాయి. అన్నికథలను ఒక సంపుటముగానే ముద్రింపించినాము. ఇందు షహార్జాది కథనము, వణిజుడు-దయ్యములు, మొదటిబాటసారి, రెండవ బాటసారి, మూడుపండ్లు, యువకుడు, అల్లావుద్దీన్, ఉూబాను, సింధుబానువర్తకుని యేడుమాత్రలను వివరించుకథలు, కీలుగుఱ్ఱము, భానోయను దేవకన్య, జాలారివాడు, వైద్యుడు, చిలుక, మరణశిక్షనందిన మంత్రి, నల్లదీవులరాజు, ముగ్గురుఫకీరులు, బాగ్దాదుస్త్రీలు మొదలగు 30 పెద్దకథలు కొన్ని ఉపకథలతో కలసియుండును. స్త్రీలకును పురుషులకును బాలబాలికలకును తీరుబడివేళల నొకమిత్రునివలెనుండి కాలమును హాయిగాగడప సహాయపడును. వెల రు 1—0—0

భోజకాళిదాసు కథలు.

గ్రంథకర్త:—అయినాపురపు సోమేశ్వరరావుగారు.

కాళిదాసునిపేరు చెప్పుకొనుటయేగాని పూర్వోత్తరములు ఇంతవరకు యెవరికిని తెలియవు. కాళిదాసు కాళికాదేవిని ప్రత్యక్షమొనర్చి కొని యామెవలన వరంబులవడసి సకలవిద్యాపారంగతుండై భోజరాజునాస్థానమునజేరి యందలి పండితాగ్రేసరులకన్న నత్యధికుడై యామహారాజుచే నీయబడిన అద్భుతసమస్యలను బూర్తిజేయుట మొదలగు చిత్రవిచిత్రచరిత్రంబు లెన్నియో శ్లోకములలో వ్రాయబడియున్నవి. సుమారు 130 శ్లోకములు గలవు. వెల రు 0—12—0.

మహాపతివ్రతలకథలు.

గ్రంథకర్త:—మద్దూరి శ్రీరామమూర్తిగారు.

భారత రమణీమణులు బాగుపడవలెనన్న పూర్వకాలపు స్త్రీల చరిత్రముల ననుసరించి నడచుకొనుటయే యుత్తమమార్గము. అట్టివారి కుపయోగించుటకే యీపొత్తము వ్రాయబడినది. మరియు పరకాంతా సక్తులగు పురుషుల నామార్గమునుండి విముఖులజేయింపదగిన దీగ్రంథ రాజమే. ఇందు సుకన్య, దమయంతి, సావిత్రి చంద్రమతి, పద్మావతి, గాంధారి, కుంతి, సునీతి, రుక్మిణి, అరుంధతి, సరస, సంధ్యావళి, ద్రౌపది, శకుంతల, సీత, అనసూయ,సుమతి, నాలాయిని, ఊర్మిళ, లోపాముద్ర, జయప్రదాదేవుల చరిత్రములు విపులముగ వ్రాయబడినవి. వారు మానమును కాపాడుకొన యత్నించిన ఘట్టములు చదువునపుడు శరీరము కంపింపకమానదు. వెల రు 0—12—0

పదునాల్గురాజులకథలు

అను
శ్రీ రా మ బో ధా మృ త ము.

గ్రంథకర్త:— మద్దూరి శ్రీరామమూర్తిగారు.

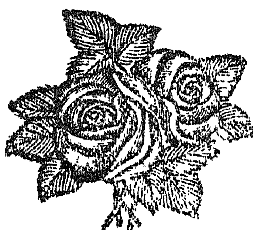
ఇందు ప్రతికథయు వేదాంత ప్రతిపాదితమై యలరారుచున్నది. శ్రీరాముడు మహాభక్తాగ్రేసరుడును, ఆజన్మబ్రహ్మచారియు నగు ఆంజనేయునకును చెప్పినట్లుగా పదునాల్గురురాజుల కథలు వేదాంత మిమిడ్చి అందఱకు సుబోధకముగా తెలియునట్లు వ్రాయబడినది. ప్రతి భారతీయుడును తప్పక చదువదగినది. వెల రు. 1—0—0

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య. శ్రీసత్యన్నారాయణ బుక్ డిపో., రాజమండ్రి.

గురుగోవిందచరిత్ర.

గ్రంథకర్త:

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరశింహం పంతులుగారు.

పబ్లిషరు:

కొండపల్లి వీరవెంకయ్యా,

శ్రీసత్యానారాయణ బుక్ డిపో,

రాజమండ్రి.